

יגדיל תורה

פָּרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה

שִׂיחַת חִזּוּק לְפָרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה

סְפִיחִין א

שיחות ושיעורים מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

שיחות ושיעורים מפי
הרב אורן נזרית שליט"א
מתוך סדרת הספרים יגדיל תורה (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן

נושא שיחת חיזוק:

מְעוֹרֵר בַּשִּׂיחָה לֶאֱמוּנָה בָּהשי"ת שֶׁיּוֹדֵעַ ה' יְמֵי תְמִימִם וּבְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית בְּיוֹתֵר בְּעִנְיְנֵי שִׁדּוּכִים, וְשֶׁלֹּא יְאַחֵר הַזִּווּג וְלֹא יֻקְדַּם אֶפִלּוּ בְּרֶגַע אֶחָד, וְכֹחַ קֵרוּב הַזִּווּג ע"י הַתְּפִלָּה, וּבְמַעֲלָתָהּ שֶׁל תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, וּבִשְׁמִירַת עֵינַיִם וּפִיו בִּקְדֻשָּׁה וּבְגֹדֶל שְׂכָרָם שֶׁל גּוֹמְלֵי חֲסָדִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת.

נושא שיעור ההלכתי:

שִׁעוּר זֶה מְבָאֵר גֶּדֶר אָסוּר סְפִיחִין וְטַעֲמוֹ, וּבְדִין שָׂדוֹת גְּדוֹלִים, וּבַהֲנָאָה מִסְּפִיחִין, וּבִירָקוֹת הַגְּדֵלִים בְּקַרְקַע שֶׁנִּמְכְּרָה לְגוֹי הַאִם יֵשׁ בָּהֶם מִשּׁוּם אִסּוּר סְפִיחִין, וּבְדִין יְרָקוֹת שֶׁנִּזְרְעוּ אוֹ רַק שֶׁהִשְׁרִישׁוּ בַּשִּׁשִּׁית וְנִלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית.

◄ עיצוב א.י.ש. | 0527627127 | 08-8650078
◄ עימוד וניקוד | ש.נ. | 0504158840

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שִׂיחַת חִזּוּק לְפָרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה

יוֹדֵעַ ה' יְמֵי תְּמִימִם

רָאִיתִי בִּבְאֵר הַפָּרָשָׁה (חַיֵּי שָׂרָה) שֶׁכָּתַב עַל הַנֶּאֱמָר בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כג, א) 'וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה', וּבַמִּדְרָשׁ (בר"ר נח א) הָדָא הוּא דִכְתִיב (תְּהִלִּים לז, יח) 'יוֹדֵעַ ה' יְמֵי תְמִימִם', כְּשֵׁם שֶׁהֵן תְּמִימִים כָּךְ שְׁנוֹתָם תְּמִימִים. וּבֵארוּ בְּדִבְרֵיהֶם, כִּי אָמְרוּ חָז"ל (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא כג) עַל יְדֵי שֶׁבָּא הַשָּׂטָן וְהוֹדִיעַ לָהּ עַל יִצְחָק בְּנָהּ יְחִידָה שֶׁהָלַךְ עִם אָבִיו לְהַר הַמּוֹרִיָּה וְנִזְדַּמֵּן לִשְׁחִיטָה, וְכִמְעַט וְלֹא נִשְׁחַט - פָּרְחָה נִשְׁמָתָהּ, וְיֵשׁ מָקוֹם לִטְעוֹת וְלַחְשֹׁב שֶׁעַל יְדֵי הָעֲקֵדָה נִגְרַם הָאָסוֹן וְנִפְטְרָה שָׂרָה, לְזֶה בָּא הַ'מִּדְרָשׁ' לְהוֹרוֹת שֶׁחָס לָן מִלּוֹמַר כֵּן, אֶלָּא אַדְרַבָּה יוֹדֵעַ ה' יְמֵי תְמִימִם - מִתְּחִלָּה לֹא נִקְצְבוּ לָהּ יוֹתֵר מִ'קכ"ז' שָׁנוֹת חַיִּים. אֶלָּא שֶׁבְּהַגִּיעָהּ זְמַנָּהּ לְהָשִׁיב נִשְׁמָתָהּ לְיוֹצְרָהּ סִבֵּב הַיּוֹצֵר שֶׁיֵּאָרַע הַדָּבָר עַל יְדֵי שֶׁיִּוָּדַע לָהּ עַל עֲקֵדַת בְּנָהּ. וּבָזֶה בֵּארוּ אֶת הַפָּסוּק 'וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה', כְּלוֹמַר אֵלּוּ הָיוּ שָׁנוֹת חַיֶּיהָ שֶׁנִּקְצְבוּ לָהּ, וְלֹא נִתְקַצְּרוּ יָמֶיהָ מֵחֲמַת אֵיזֶה 'מִקְרֶה', וְאַדְרַבָּה בְּבוֹא עִתָּהּ זִמֵּן לָהּ הַבּוֹרֵא מַעֲשֶׂה דַּעֲקֵדָה כְּדֵי שֶׁתָּמוּת.

הוֹסִיף הגה"ק הַמָּהָר"י אָסָאד זי"ע (דִּבְרֵי מהרי"א בְּפָרָשָׁתֵנוּ), שֶׁהִנֵּה נֶאֱמַר בַּ'עֲקֵדָה' (כב, א) 'וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם', וּפֵרֵשׁ רָשִׁ"י, 'יֵשׁ מְרַבּוֹתֵינוּ אוֹמְרִים (סַנְהֶדְרִין פט:) אַחַר דְּבָרָיו שֶׁל שָׂטָן, שֶׁהָיָה מְקַטְרֵג וְאוֹמֵר, מִכָּל סְעוּדָה שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם לֹא הִקְרִיב לְפָנֶיךָ פַּר אֶחָד אוֹ אַיִל אֶחָד, אָמַר לוֹ, כְּלוּם עָשָׂה אֶלָּא בִּשְׁבִיל בְּנוֹ, אִלּוּ הָיִיתִי אוֹמֵר לוֹ זְבַח אוֹתוֹ לְפָנַי, לֹא הָיָה מְעַכֵּב'. וְלִכְאוֹרָה קָשֶׁה, כֵּיוָן דְּמִסְתָּמָא הַשָּׂטָן קִטְרֵג מִיָּד בִּשְׁעַת הַסְּעוּדָה לָמָּה הִמְתִּין הקב"ה עַד שֶׁנַּעֲשָׂה יִצְחָק בֶּן ל"ז שָׁנִים וְרַק אָז 'נִסָּה אֶת אַבְרָהָם... קַח נָא בִּנְךָ וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעוֹלָה'... אֶלָּא מְבֹאָר המהרי"א, לְפִי שֶׁיָּדַע הקב"ה שֶׁמִּכֹּחַ הָעֲקֵדָה תָּמוּת שָׂרָה, וַעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַן מִיתָתָהּ, וּכְדֵי שֶׁלֹּא תָּמוּת בְּטֶרֶם עֵת הָאֱרִיךְ וְהִמְתִּין עִם נִסְיוֹן הָעֲקֵדָה שִׁלּוֹשִׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מֵאוֹתוֹ מִשְׁתֶּה בְּיוֹם הִגָּמֵל אֶת יִצְחָק. וּכְלוֹמַר, שֶׁלֹּא זוֹ בִּלְבַד שֶׁלֹּא בְּשׁוֹרַת הָעֲקֵדָה גָּרְמָה לָהּ שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ, אֶלָּא אַדְרַבָּה מֵאַחַר שֶׁנִּגְזַר עַל מִיתָתָהּ בְּהִיוֹתָהּ בַּת קכ"ז שָׁנִים עַל כֵּן נִתְעַכֵּב הַ'נִּסָּיוֹן' כָּל כָּךְ שָׁנִים...

עפי"ז פֵּרֵשׁ בִּלְשׁוֹן רָשִׁ"י בְּרֵישׁ פָּרָשָׁתֵנוּ 'נִסְמְכָה מִיתַת שָׂרָה לַעֲקֵדַת יִצְחָק, לְפִי שֶׁעַל יְדֵי בְּשׂוֹרַת הָעֲקֵדָה, שֶׁנִּזְדַּמֵּן בְּנָהּ לִשְׁחִיטָה וְכִמְעַט שֶׁלֹּא נִשְׁחַט, פָּרְחָה נִשְׁמָתָהּ מִמֶּנָּה וּמֵתָה', שֶׁבָּא רָשִׁ"י לְבָאֵר לָמָּה נִסְמְכָה מִיתַת שָׂרָה לַעֲקֵדַת יִצְחָק, וְנִתְאַחֵר כָּל כָּךְ נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה, וְהַטַּעַם הוּא, כִּי מִן הַשָּׁמַיִם נִגְזַר שֶׁתָּמוּת עַל יְדֵי בְּשׂוֹרַת הָעֲקֵדָה, וּמֵאַחַר שֶׁעֲדַיִן לֹא מָלְאוּ יָמֶיהָ וּשְׁנוֹתֶיהָ, עַל כֵּן הֶצְרִכוּ לְאַחֵר אֶת פָּרָשַׁת הָעֲקֵדָה וּמִכָּאן נִלְמַד, לִזְכֹּר בְּכָל עֵת וּבְכָל 'מִקְרֶה' כִּי הַכֹּל נַעֲשָׂה בִּדְבַר ה'. וְנַרְחִיק מֵאִתָּנוּ הַמַּחֲשָׁבָה 'אִם לֹא הָיִיתִי עוֹשֶׂה כָּךְ וְכָךְ'... 'אִם לֹא הָיִיתִי מְהַלֵּךְ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי' הָיִיתִי מוֹנֵעַ מֵעַצְמִי כָּל הַצָּרָה הַזֹּאת, אֶלָּא יֵדַע שֶׁאַדְרַבָּה מֵחֲמַת שֶׁגְּזַר הַבּוֹרֵא שֶׁצָּרָה פְּלוֹנִית תָּבוֹא עָלָיו (לְטוֹבָתוֹ הַגְּמוּרָה) לָכֵן עָשָׂה אֶת מָה שֶׁעָשָׂה וְהָלַךְ לְהֵיכָן שֶׁהָלַךְ וְנִגְרַם מָה שֶׁנִּגְרַם כִּרְצוֹן הַבּוֹרֵא.

סִפֵּר הגה"ק הַ'חֶזְוֹן אִישׁ' זי"ע, בָּעִיר בְּרִיסְק הָיָה אַבְרֵךְ שֶׁקָּנָה הַרְבֵּה יְעָרוֹת הַסְּמוּכִים לָעִיר, הַלָּה הִצְלִיחַ מְאֹד בִּכְרִיתַת הָעֵצִים וּמְכִירָתָם וְנִתְעַשֵּׁר מִזֶּה בַּעֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה, וַיְהִי הָאִישׁ הוֹלֵךְ וְגָדֵל עַד שֶׁכָּל הַיְעָרוֹת הַמַּקִּיפִים אֶת הָעִיר בְּרִיסְק הָיוּ בְּבַעֲלוּתוֹ. פַּעַם אַחַת פָּרְצָה שְׂרֵפָה בַּיְעָרוֹת וְתוֹךְ שָׁעוֹת סְפוּרוֹת נֶהֶפְכוּ כָּל יַעֲרוֹתָיו לְמַאֲכֶלֶת אֵשׁ, הָאַבְרֵךְ נִשְׁאַר 'נָקִי מִנְּכָסָיו' בְּעֵירֹם וּבְחֹסֶר כֹּל. בְּכָל עֵת שֶׁעָבַר לְיַד הַיְעָרוֹת הָיָה נֶאֱנָח בְּאָמְרוֹ, אוֹי, יְעָרוֹת יְעָרוֹת, כַּמָּה מָמוֹן וְדָמִים הִשְׁקַעְתִּי בָּכֶם, וְכָל יְגִיעָתִי אַךְ לָרִיק הָיְתָה. פַּעַם אַחַת שָׁמַע הגה"ק הַ'בֵּית הַלֵּוִי' זי"ע אֶת דְּבָרָיו, אָמַר לוֹ הָרַב, דַּע כִּי טָעוּת בְּיָדְךָ, לֹא מֵחֲמַת שֶׁהִשְׁקַעְתָּ כ"כ הַרְבֵּה מָמוֹן בַּיְעָרוֹת נַעֲשֵׂית יוֹרֵד, אֶלָּא מֵאַחַר וְנִגְזַר עָלֶיךָ לְהִתְהַפֵּךְ לְיוֹרֵד עַל כֵּן הִשְׁקַעְתָּ אֶת מָמוֹנְךָ בַּיְעָרוֹת.

וְרָשִׁ"י פֵּרַשׁ עַל הַכָּתוּב (כג א) 'וַיְהִיו חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה" - 'כְּלָן שָׁוִין לְטוֹבָה', וְכָתַב הַחִיד"א זי"ע (פְּנֵי דָוִד, תְּחִלַּת פָּרָשָׁתֵנוּ) שֶׁתֵּבַת 'וַיְהִיו' נִקְרֵאת הֵן בְּמִיּוּשָׁר הֵן לְמַפְרֵעַ. וּלְרָמֵז, שֶׁקִּבְּלָה אֶת כָּל מַאֲרָעוֹת חַיֶּיהָ בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה אַף כְּשֶׁחַיֶּיהָ הִתְנַהֲלוּ לְמַפְרֵעַ - לְהֵפֶךְ מֵרְצוֹנָהּ, וְתָמִיד הֶאֱמִינָה בָּהּ' שֶׁהוּא נִמְצָא עִמָּהּ בְּכָל עֵת וּזְמַן בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל אֲתָר, וְהוּא 'הַגּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל', וְכֻלָּן שָׁוִין לְטוֹבָה בִּידִיעָתָהּ שֶׁכָּל מַאי דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטָב עָבִיד, וְאַף אִם בְּשָׁעַת מַעֲשֶׂה נִרְאֶה הַדָּבָר כְּצָרָה ח"ו הֲרֵי לְבַסּוֹף יִתְגַּלֶּה שֶׁכֻּלּוֹ לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה.

וּלְלַמֵּד בָּא, כִּי אִי אֶפְשָׁר 'לִחְיוֹת' וְלַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא שֶׁיַּחְזִיק בְּעַמּוּד הָאֱמוּנָה, וְכִלְשׁוֹן הַכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב ד) 'וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה', כִּי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא זָכָה ח"ו לְאוֹר הָאֱמוּנָה הֲרֵי כָּל יָמָיו וּשְׁנוֹת חַיָּיו מְלֵאִים צַעַר וּמַכְאוֹבִים, וְתָמִיד יְזַעֲף לִבּוֹ עַל כָּל הַקּוֹרוֹת עִמּוֹ, הֵן הַבָּאִים עָלָיו מִן שְׁמַיָּא וְהֵן הַנַּעֲשִׂים לוֹ עַל יְדֵי בְּנֵי אָדָם, וּבְכָל עֵת 'יֹאכַל' אֶת לִבּוֹ כִּי נִדְמֶה לוֹ שֶׁ'חֶבֶל' שֶׁעָשָׂה כָּךְ אוֹ כָּךְ, וְהוּא גָּרַם לְעַצְמוֹ הֶפְסֵד בְּגוּף מָמוֹן וּבְנֶפֶשׁ עַל יְדֵי שֶׁ'טָעָה', וְאִלּוּ הָיָה נוֹהֵג אַחֶרֶת אֲזַי לֹא הָיָה בָּא כָּל אוֹתוֹ מְאֹרָע עַל יָדוֹ (וּבְוַדַּאי שֶׁכָּל זֶה הוּא רַק בְּדִמְיוֹנוֹ וְאֵינוֹ כְּפִי הָאֱמֶת). גַּם כָּל יָמָיו מְלֵאִים בְּדָאְגָה 'מָה נֹאכַל', וְהוּא מְשֻׁקָּע רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ בִּרְדִיפָה יְתֵרָה אַחַר הַמָּמוֹן וְהִשְׁתַּדְּלוּת מְבֹהֶלֶת בִּשְׁאָר עִנְיְנֵי הָעוֹלָם וְצָרְכֵי הַגּוּף.

אָכֵן אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָךְ, הַמַּכִּיר וְיוֹדֵעַ כִּי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם הוּא עָשָׂה וְעוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים, הוּא הַזָּן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל, וְאֵין כֹּחַ לְשׁוּם נִבְרָא וְנוֹצָר בָּעוֹלָם לְהַזִּיקוֹ וּלְהֶפְסֵדוֹ אִם לֹא נִגְזַר כֵּן מִלְּעֵלָּא, וְאַף הוּא עַצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהַזִּיק לְעַצְמוֹ אוֹ לְהַרְוִיחַ אֲפִלּוּ פְּרוּטָה יְתֵרָה יָתֵר מִמָּה שֶׁנִּקְצַב עָלָיו, וּמִמֵּילָא, כָּל יָמָיו מְלֵאִים חִיּוּת וְשִׂמְחָה, מֵרְגוֹעַ וְשַׁלְוָה, לִבּוֹ טוֹב עָלָיו, וְאֵינוֹ בָּהוֹל וְטָרוּד בְּכָל עִסְקֵי הַ'הִשְׁתַּדְּלוּת'. וְאַף בְּעֵת הַ'צָּרָה' לֹא יִפֹּל רוּחוֹ בְּקִרְבּוֹ כִּי יוֹדֵעַ הוּא שֶׁאֵין כָּאן 'רָעָה' אֶלָּא טוֹבָה שְׁלֵמָה בְּתַכְלִיתָהּ אֶלָּא שֶׁהִיא מְסֻתֶּרֶת עַתָּה', וְעוֹד יָבוֹא הָעֵת וְיֵעָלֵם הַכִּסּוּי 'וְיִתְבָּרֵר לְעֵין כֹּל גֹּדֶל הַטּוֹבָה עֲבוּרוֹ'.

כְּלָל הַדְּבָרִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר הרה"ק הַ'בֵּית אַבְרָהָם' זי"ע (בְּפָרָשָׁתֵנוּ בַּדִּבּוּר הַשֵּׁנִי) וַיְהִיו חַיֵּי שָׂרָה - 'אִישׁ חַי נִקְרָא שֶׁאֵינוֹ דּוֹאֵג כְּלָל וְהוּא שָׂמֵחַ בְּכָל הַמַּצָּבִים', וְעַל כְּגוֹן דָּא נֶאֱמַר 'וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים'.

הגה"ח רַבִּי אַהֲרֹן יוֹסֵף לוּרְיָא זצוק"ל כּוֹתֵב בַּ'מִכְתָּב' (עֲבוֹדַת פָּנִים, מִכְתָּבִים מ"ג), שֶׁבְּשַׁבַּת פָּרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה הָיָה הרה"ק הָ 'יְסוֹד הָעֲבוֹדָה'

זי"ע חוֹזֵר עַל דִּבְרֵי רַשִׁ"י אֵלּוּ 'כֻּלָּן שָׁוִין לְטוֹבָה', וְהִרְעִישׁ אֶת הָעוֹלָם בְּמַאֲמָר זֶה - תָּמִיד הָיָה לָהּ טוֹב עַל לִבָּהּ.

אִיתָא מִמָּרָן הבעש"ט זי"ע (כֶּתֶר שֵׁם טוֹב רכ), וז"ל. 'שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד, שִׁוִּיתִי לְשׁוֹן הִשְׁתַּוּוּת בְּכָל דָּבָר שֶׁיֵּאָרַע לוֹ יִהְיֶה הַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ, בֵּין בְּעִנְיָן שֶׁמְּשַׁבְּחִים אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם אוֹ מְבַזִּים אוֹתוֹ, וְכֵן בְּכָל שְׁאַר דְּבָרִים וְכֵן בְּכָל הָאֲכִילוֹת - בֵּין שֶׁאוֹכֵל מַעֲדַנִּים בֵּין שֶׁאוֹכֵל שְׁאַר דְּבָרִים, הַכֹּל שָׁוֶה בְּעֵינָיו... וְכֵן בְּכָל אֲשֶׁר יֵאָרַע עִמּוֹ יֹאמַר הַלֹּא זֶה נִשְׁלָח מֵאִתּוֹ יתב"ש וְאִם בְּעֵינָיו הָגוּן... אֲבָל מִצַּד עַצְמוֹ אֵין חִלּוּק, וְזֶה מַדְרֵגָה גְּדוֹלָה מְאֹד (עַי' 'שִׁפַּת אֱמֶת' זי"ע חַיֵּי שָׂרָה תרס"א-ב, ועו"ע וַיְחִי תרנ"א).

וּמִלְּבַד זֹאת שֶׁהָאֱמוּנָה נוֹסֶכֶת 'רוּחַ חַיִּים' בִּשְׁנוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם עֲלֵי אֲדָמוֹת, הֲרֵי הִיא גַּם מוֹסִיפָה שְׁנוֹת חַיִּים עַל יָמָיו. וְכַאֲשֶׁר מְסָפֵּר עַל הרה"ק רַבִּי שִׁמְעוֹן מִיֶּערוּסְלָאב זי"ע שֶׁהֶאֱרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים יוֹתֵר עַל הָרָגִיל בְּאוֹתָן הַשָּׁנִים (נלב"ע בִּהְיוֹתוֹ בֶּן צ"א), מִשֶּׁנִּשְׁאַל בַּמֶּה הֶאֱרִכְתָּ יָמִים. עָנָה, הִנֵּה אָדָם שֶׁקָּשֶׁה לוֹ 'קְשָׁיוֹת' עַל דַּרְכֵי הַנְהָגַת ה', עוֹנִים לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, א"כ, עֲלֵה הֵנָּה לְבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה, וְיִתְּרְצוּ כָּל קְשָׁיוֹתֶיךָ אַחַת לְאַחַת... אַךְ אֲנִי שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הֶקְשָׁה לָן מִידִי, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר אֵרַע לִי קִבַּלְתִּי בְּשִׂמְחָה, לָכֵן זָכִיתִי לַאֲרִיכוּת יָמִים מֻפְלָגֶת (הוּבָא בְּאֹהֶל שִׁמְעוֹן עמ' י"ז).

עפי"ז בֵּאֵר הגה"צ רַבִּי דֹּב בָּעֶרִישׁ מַיְזְלִישׁ זצ"ל מֵאוֹהֶעל (בִּנְיַן דָּוִד אוֹת מז) בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, א) 'וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל', שֶׁהַכַּוָּנָה הִיא וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים, וְכִיצַד זָכָה לְזִקְנָה' זוֹ, ע"י שֶׁבְּכָל דָּבָר שֶׁאֵרַע לוֹ רָאָה שֶׁה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל, שֶׁבְּכָל גַּל וְגַל שֶׁעָבַר עָלָיו 'רָאָה' וְהֶאֱמִין שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא 'בְּרָכָה', וְקִבֵּל אֶת כָּל הַקּוֹרוֹת עִמּוֹ בְּאַהֲבָה וּבְתָמִימוּת מִבְּלִי לִשְׁאֹל שְׁאֵלוֹת, עַל כֵּן הֶאֱרִיךְ יָמִים...

וּכְבָר אָמְרוּ לְרַמֵּז זֹאת בְּלָשׁוֹן הַגְּמ' 'כָּל הַמַּאֲרִיךְ בְּאֶחָד מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו' (בְּרָכוֹת יג:) שֶׁהַמַּאֲרִיךְ וּמַעֲמִיק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּ'ה' אֶחָד' - שֶׁבְּכָל הַקּוֹרֶה אוֹתוֹ זוֹכֵר מְה' אֶחָד זוֹכֶה לְכָל הַשֶּׁפַע הַטּוֹב, וּמַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו.

וְכָךְ מְבֹאָר לְהֶדְיָא בְּדִבְרֵי הַ'תּוֹס' יוֹם טוֹב' (סוֹף מַס' פֵּאָה) הָעוֹמֵד עַל דִּקְדּוּק לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה 'וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְטֹל וְנוֹטֵל אֵינוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, וְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְטֹל וְאֵינוֹ נוֹטֵל אֵינוֹ מֵת מִן הַזִּקְנָה עַד שֶׁיְּפַרְנֵס אֲחֵרִים מִשֶּׁלּוֹ', וְצָרִיךְ בֵּאוּר מַדּוּעַ שִׁנָּה הַתַּנָּא בִּלְשׁוֹנוֹ וְלֹא אָמַר גַּם בְּסֵיפָא 'אֵינוֹ נִפְטָר עַד שֶׁיְּפַרְנֵס אֲחֵרִים מִשֶּׁלּוֹ', וּמְבָאֵר התוי"ט, כִּי הַנּוֹטֵל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין צָרִיךְ לִטֹּל מִשּׁוּם שֶׁחוֹשֵׁשׁ עַל מְעוּט פַּרְנָסָתוֹ נֶעֱנָשׁ שֶׁאֵינוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם - 'כִּי שָׁנִים רַבּוֹת לֹא יִחְיֶה', וְגַם כִּי יָמוּת אֵינוֹ נִפְטָר בְּלֹא שֶׁיִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, אָכֵן מִי שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל וְאֵינוֹ נוֹטֵל כִּי 'בִּטְחוֹנוֹ בְּקוֹנוֹ' מְקַבֵּל שְׂכָרוֹ מְשֻׁלָּם שֶׁיַּזְקִין וְגַם שֶׁלֹּא יָמוּת עַד שֶׁיְּפַרְנֵס אֲחֵרִים.

גַּם מָצִינוּ בְּדִבְרֵי הַטּוּר (חו"מ סי' רמט) שֶׁכָּתַב, מִדַּת חֲסִידוּת שֶׁלֹּא לְקַבֵּל מַתָּנָה מִשּׁוּם אָדָם אֶלָּא לִבְטֹחַ בָּה' שֶׁיִּתֵּן לוֹ דֵּי מַחְסֹרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי טו כז) 'שׂוֹנֵא מַתָּנוֹת יִחְיֶה'. וְכָתַב הַ'פְּרִישָׁה' (סק"ה) וז"ל, וְהָא דְּקָבַע הַכָּתוּב שְׂכַר מִצְוָה זוֹ בְּ'יִחְיֶה', מִפְּנֵי שֶׁדַּעַת הָאָדָם לִהְיוֹת לָהוּט אַחַר קַבָּלַת הַמַּתָּנוֹת בְּסוֹבְרוֹ שֶׁיִּחְיֶה עַל יְדֵי הַמַּתָּנוֹת לְנַפְשׁוֹ וּלְנֶפֶשׁ בֵּיתוֹ, עַל כֵּן כָּתַב שֶׁאַדְרַבָּא הַבּוֹטֵחַ בָּה' 'וְשׂוֹנֵא הַמַּתָּנוֹת יִחְיֶה'.

אַגַּב אוֹרְחָא, כָּתְבוּ בַּעֲלֵי הַתּוֹס' עה"ת כִּי 'וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא' ס"ת אָמֵן, שֶׁכָּל הָעוֹנֶה אָמֵן יַאֲרִיךְ יָמִים.

מֵה' יָצָא הַדָּבָר - הַשְׂגָּחָה פְּרָטִית בְּיוֹתֵר בְּעִנְיְנֵי שִׁדּוּכִים

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, נ), 'וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מֵה' יָצָא הַדָּבָר'. אִיתָא בָּגְמ' (מו"ק יח:) 'אָמַר רַב מְשׁוּם רַבִּי רְאוּבֵן בֶּן אַצְטְרוֹבִילִי מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַנְּבִיאִים וּמִן הַכְּתוּבִים מֵה' אִשָּׁה לְאִישׁ" מִן הַתּוֹרָה דִּכְתִיב 'וַיֹּאמְרוּ מֵה' יָצָא הַדָּבָר', מִן הַנְּבִיאִים דִּכְתִיב (שׁוֹפְטִים יד, ד) 'וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵה' הִיא', מִן הַכְּתוּבִים דִּכְתִיב (מִשְׁלֵי יט יד) 'בַּיִת וְהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת וּמֵה' אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת' יְדוּעָה הַתְּמִיהָה מָה חִדּוּשׁ יֵשׁ כָּאן בָּזֶה שֶׁמֵּה' אִשָּׁה לָאִישׁ, וַהֲרֵי אָנוּ 'מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים', שֶׁהַבּוֹרֵא ית"ש הוּא בּוֹרֵא וּמַנְהִיג לְכָל הַבְּרוּאִים, עֹלַת כָּל הָעֹלוֹת וְסִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת, וְאֵין דָּבָר קָטָן אוֹ גָּדוֹל הַנַּעֲשֶׂה שֶׁלֹּא בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית וּבְרָצוֹנוֹ יִת', א"כ יֵשׁ לְתָמֵהַּ אֵיזוֹ רִבּוּתָא יֵשׁ בְּעִנְיְנֵי שִׁדּוּכִים וְזִוּוּגִים יוֹתֵר מִבִּדְבָרִים אֲחֵרִים.

אָמְנָם הַדְּבָרִים יִתְבָּאֲרוּ עפ"י הַיָּדוּעַ בְּשֵׁם הגה"ק ה'חָזוֹן אִישׁ' זי"ע (הוּבָא בְּמַעֲשֶׂה אִישׁ ח"א ריב), שֶׁאַף שהקב"ה הוּא 'מְנַהֵל' עוֹלָמוֹ, מ"מ הֲרֵי פְּעָמִים שֶׁדַּרְכֵי הַהַשְׂגָּחָה מְכֻסִּים וְנִסְתָּרִים, כִּי לְפָנָיו, לְהַסְתִּיר פָּנָיו עַד שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם לִטְעוֹת כְּאִלּוּ ח"ו יֵשׁ לְאֵל יָדוֹ שֶׁל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנוֹ, אָמְנָם 'מָקוֹם הִנִּיחוּ לָנוּ מִן הַשָּׁמַיִם' בְּעִסְקֵי הַשִּׁדּוּכִים לְהַרְאוֹתֵנוּ בַּגַּלּוּי לְעֵין כָּל הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, כֵּיצַד הקב"ה מַנְהִיג עוֹלָמוֹ, מוֹלִיךְ וּמֵבִיא אֶת בְּרִיּוֹתָיו הֵנָּה וָהֵנָּה, מְקָרֵב וּמְרַחֵק אֲנָשִׁים, מְצָרֵף מִקְרִים שׁוֹנִים וְכָל זֶה עֲבוּר שִׁדּוּךְ אֶחָד שֶׁיִּגָּמֵר בְּכִי טוֹב, וְהַכֹּל יוֹדוּךְ וְהַכֹּל יְשַׁבְּחוּךְ כִּי מֵה' אִשָּׁה לְאִישׁ בְּלֹא הֶסְתֵּר פָּנִים כְּלָל.

וּבָזֶה יוּבַן אֶת הַמּוּבָא בְּסֵפֶר 'מַעֲתִּיקֵי הַשְּׁמוּעָה' שהגרי"ז מִבְּרִיסְק זצ"ל בֵּאֵר, שֶׁבְּכָל שְׁאָר עִסְקֵי הָעוֹלָם מְחֻיָּב הָאָדָם לַעֲשׂוֹת הִשְׁתַּדְּלוּת הַטְּבָעִית, הֵן בְּעִנְיְנֵי הַפַּרְנָסָה שֶׁ'בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לָחֶם', וְהֵן לְגַבֵּי בְּרִיאוּת הַגּוּף שֶׁצָּרִיךְ לֵילֵךְ לְרוֹפֵא וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, אֲכָל לְגַבֵּי שִׁדּוּכִים אֵין מָקוֹם לְהִשְׁתַּדְּלוּת כְּלָל, שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהִתְרוֹצֵץ מִשַּׁדְּכָן פְּלוֹנִי לְמִשְׁנֵהוּ וּלְחַזֵּר אַחַר אֲבָדָתוֹ, כִּי 'מֵה' אִשָּׁה לְאִישׁ', וְאֵין לוֹ לָאָדָם אֶלָּא לְשָׂא עֵינָיו לַמָּרוֹם בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים מִלִּפְנֵי הקב"ה שֶׁהוּא 'הַשַּׁדְּכָן הָאֱמִתִּי' הַמְּזַוֵּג זִוּוּגִים וְ'אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ'.

הַמְּשִׁיךְ הָרַב מִבְּרִיסְק לוֹמַר, שֶׁמָּא תֹּאמְרוּ אִם כֵּן לָמָּה אַף אֲנִי פּוֹנֶה לְשַׁדְּכָנִים וְעוֹשֶׂה הִשְׁתַּדְּלוּת לְצָרֵךְ שִׁדּוּכֵי בָּנַי, בֶּאֱמֶת אֵין בָּזֶה צָרֵךְ וְתוֹעֶלֶת אֶלָּא כְּדֵי לְהַרְגִּיעַ אֶת עֲצַבָּי...

בְּאוּר יָקָר בֵּאֵר בָּזֶה הרה"ק ה'חִדּוּשֵׁי הָרִי"ם' זי"ע, כִּי הִנֵּה בְּכָל שִׁדּוּךְ שֶׁהוּא יֵשׁ לַאֲנָשִׁים חֻשְׁבּוֹנוֹת שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים, יֵשׁ מְחַפְּשִׂים דַּוְקָא יִחוּס רָם וּמְשֻׁפָּחָה נִכְבָּדָה, וְיֵשׁ אָדָם שֶׁבְּהָגִיעוֹ לְפֶרֶק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ יַבִּיט עַל מַרְאֶה הַחִיצוֹנִי, וְרַבִּים יְחַפְּשׂוּ אַחַר בַּעַל מָמוֹן וְדָמִים, וּבְדֶרֶךְ כְּלָל נִפְגָּשִׁים אִלּוּ הַדְּבָרִים, בַּעַל הַכֶּסֶף מִשְׁתַּדֵּךְ עִם בַּעַל הַכֶּסֶף, יַחְסָן עִם יַחְסָן וְכוּ', וּבָטוּחַ כָּל אֶחָד בְּעַצְמוֹ שֶׁשָּׁלֹשׁ אֵלֶּה בָּהֶם הִתְבָּרֵךְ מִן הַשָּׁמַיִם הֵם אֵלּוּ שֶׁגָּרְמוּ לַזִּוּוּג שֶׁיִּגָּמֵר בְּכִי טוֹב, וְזֹאת בָּאוּ חָז"ל לְהוֹצִיא מִלִּבָּם שֶׁל טוֹעִים וּלְהוֹדִיעָם שֶׁמֵּה' אִשָּׁה לְאִישׁ וְאֵין כָּל סִבָּה וְעִלָּה נוֹסֶפֶת לְשִׁדּוּךְ, וְגַ' מִינֵי אֲנָשִׁים אֵלּוּ מָצָאנוּ בַּתּוֹרָה בַּנְּבִיאִים וּבַכְּתוּבִים. בַּתּוֹרָה מָצָאנוּ בְּזִוּוּגוֹ שֶׁל יִצְחָק אָבִינוּ שֶׁהָלַךְ אֱלִיעֶזֶר

לְאָרָם נַהֲרַיִם לִמְצֹא שִׁדּוּךְ הָגוּן מִמִּשְׁפָּחָה הוֹגֶנֶת וּמְיֻחֶסֶת מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית אֲבוֹתָיו וְשָׁם אָמְרָה תּוֹרָה, 'וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מֵה' יָצָא הַדָּבָר' - שֶׁלֹּא יָצָא הַשִּׁדּוּךְ לִידֵי גְּמַר בְּשׁוּם תֵּרוּץ וַאֲמַתְלָא שֶׁהִיא, רַק מִפְּנֵי שֶׁכָּךְ צִוָּה ה' אֶת הַבְּרָכָה. בַּנְּבִיאִים - אֵצֶל שִׁמְשׁוֹן הַגִּבּוֹר שֶׁהָלַךְ אַחַר עֵינָיו וְחִפֵּשׂ אִשָּׁה לְפִי הַמַּרְאֶה - כָּתוּב 'וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵה' הִיא', וְהַגּוֹרֵם לַשִּׁדּוּךְ הָיָה אַךְ וְרַק מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ רָצָה הַמְּזַוֵּג זִוּוּגִים, וְכֵן הַחוֹשֵׁב שֶׁשִּׁדּוּכוֹ יָצָא לַפֹּעַל מִשּׁוּם מָמוֹנוֹ הָרַב יָשִׂים אֶל לִבּוֹ אֶת הַפָּסוּק 'בַּיִת וְהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת וּמֵה' אִשָּׁה לְאִישׁ'. כִּי הַמַּגִּיד מֵרֵאשִׁית אַחֲרִית - הוּא יִתֵּן שֵׁם וּשְׁאֵרִית.

מַעֲשֶׂה נִפְלָא מְסַפֵּר הגה"ח רַבִּי מָרְדְּכַי וֶועבֶּער שֶׁזָּכָה בְּבַחֲרוּתוֹ לְשַׁמֵּשׁ בַּקֹּדֶשׁ אֵצֶל הרה"ק רַבִּי אַהֲרֹן מִבֶּעלְזָא זי"ע, שָׁנִים רַבּוֹת נָהַג ר"מ לְמָסֹר 'שִׁעוּר תּוֹרָה' בביהמ"ד מְסָיָם, לְשָׁם הָיָה נוֹסֵעַ בְּכָל יוֹם בָּאוֹטוֹבּוּס בְּשָׁעָה קְבוּעָה, פַּעַם אַחַת אֵרַע, שֶׁחָלְפוּ עַל פָּנָיו שְׁלֹשָׁה אוֹטוֹבּוּסִים מְלֵאִים נוֹסְעִים, וְהֻכְרַח לְהַמְתִּין וְלָעֲלוֹת רַק עַל הָאוֹטוֹבּוּס הָרְבִיעִי שֶׁהִגִּיעַ לְאַחַר זְמַן מָה, וְהָיָה מִשְׁתּוֹמֵם עַל מְאֹרָע זוֹ שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הִתְרַחֵשׁ עִמּוֹ, כִּי בְּדַרְכּוֹ כְּלָל אֵין הַרְבֵּה אֲנָשִׁים נוֹסְעִים בְּשָׁעוֹת אֵלּוּ.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר עָלָה עַל הָאוֹטוֹבּוּס הִתְיַשֵּׁב אַבְרֵךְ לְצִדּוֹ, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ עַל דָּא וְעַל הָא, כְּיָון שֶׁיָּדַע הָאַבְרֵךְ שֶׁלְּצִדּוֹ יוֹשֵׁב הַ'מְשַׁמֵּשׁ' שֶׁל הרה"ק מהר"א בִּקֵּשׁ לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ כַּמָּה עֲבָדוֹת מֵהַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה, ר"מ הִסְכִּים, וּפָתַח לוֹ מֵאוֹצְרוֹתָיו הַגְּנוּזִים בְּזִכְרוֹנוֹתָיו... בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים סִפֵּר, שֶׁבִּימֵי ה'מִלְחָמָה' הָיוּ הָרְשָׁעִים מְמַנִּים יְהוּדִים כְּאַחֲרָאִים עַל אֲחֵיהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַלָּלוּ נִקְרְאוּ בְּשֵׁם 'קַאפּוֹ', רַבִּים מֵהֶם הָיוּ אֲנָשִׁים קַלֵּי דַּעַת שֶׁרָצוּ לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֵי הָרְשָׁעִים וְהָיוּ מַלְשִׁינִים בְּכָל עֵת עַל אֲחֵיהֶם הַיְּהוּדִים שֶׁאֵינָם מְקַיְּמִים חֻקֵּיהֶם כַּדָּת, כְּמוֹ כֵן הָיוּ נוֹגְשִׁים בָּעָם לֵאמֹר כַּלּוּ מַעֲשֵׂיכֶם דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְהַיְּרֵאִים לִדְבַר ה' הָיוּ סוֹבְלִים מֵהֶם צָרוֹת רַבּוֹת וְרָעוֹת, הוֹסִיף ר"מ וְאָמַר, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי קָדְשׁוֹ שֶׁל מהר"א זי"ע עַל אִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁנִּתְמַנָּה לִהְיוֹת 'קַאפּוֹ' ואעפי"כ עָמַד בְּנִסָּיוֹן גָּדוֹל זֶה, וְלֹא הָיָה מוֹסֵר וּמַלְשִׁין עַל אָחִיו בֵּית יִשְׂרָאֵל, אַדְרַבָּה הָיָה נֶחְלָץ לְסַיַּע לָהֶם בְּכָל הִזְדַּמְּנוּת, וְהוֹסִיף הָרַבִּי, שֶׁאַף לוֹ עַצְמוֹ עָזַר וְסִיַּע כַּמָּה פְּעָמִים...

כַּעֲבֹר כַּמָּה יָמִים הִתְקַשֵּׁר יְהוּדִי אֶל ר"מ, וְהוֹדִיעַ לוֹ שֶׁלְּמָחֳרַת הַיּוֹם הִנּוֹ עוֹרֵךְ שִׂמְחַת אֲרוּסִין לְבִתּוֹ, וּמְאֹד תִּגְדַּל שִׂמְחָתוֹ אִם מע"כ יֵאוֹת לְהִשְׁתַּתֵּף בְּשִׂמְחָתוֹ, ר"מ שֶׁלֹּא הִכִּיר אֶת בַּעַל הַשִּׂמְחָה הִתְפַּלֵּא מָה לוֹ וּלְשִׂמְחָה זוֹ, ומ"מ, הָלַךְ לְשָׁם כְּדֵי לְשַׂמֵּחַ אֶת בַּעֲלֵי הַשִּׂמְחָה. כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ קִבְּלוֹ אֶחָד הַמְּחֻתָּנִים בְּכָבוֹד רַב, וְסִפֵּר לוֹ, בְּבֹאִי לִגְמֹר אֶת הַשִּׁדּוּךְ הַלָּז, אָמְרוּ לִי כַּמָּה מִיְּדִידַי שֶׁרָאוּי לִי לְמִשֹּׁךְ יָדַי הֵימֶנּוּ, מִפְּנֵי שֶׁזִּקְנוֹ שֶׁל הַבָּחוּר הַמְּדֻבָּר הָיָה 'קַאפּוֹ' בִּימֵי הַמִּלְחָמָה, וּמִן הַסְּתָם הָיָה רוֹדֶה בְּאָחָיו בְּיָד קָשָׁה וּבְאַכְזָרִיּוּת, וְאֵיךְ תִּשְׁתַּדֵּךְ עִם צֶאֱצָאָיו, וְאָכֵן מֻחֶמֶת לָשׁוֹן הָרַע זוֹ נִמְנַעְתִּי וְלֹא הִתְקָרַבְתִּי לְשִׁדּוּךְ כָּזֶה, וְהִנֵּה, לִפְנֵי כַּמָּה יָמִים אִינָה ה' לְיָדִי שֶׁאֵשֵׁב לַאֲחוֹרֵיכֶם בָּאוֹטוֹבּוּס בְּשָׁעָה פְּלוֹנִית, וְנִכְנְסוּ בְּאָזְנַי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפַּרְתֶּם עַל הרה"ק מהר"א מִבֶּעלְזָא זי"ע, גַּם שָׁמַעְתִּי שהרה"ק הֵעִיד עַל 'קַאפּוֹ' פְּלוֹנִי שֶׁהָיָה עוֹזֵר וּמְסַיֵּעַ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵת דָּחְקָם, מִיָּד כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת דִּבְרֵיכֶם חָזַרְתִּי אֶל הַ'שַּׁדְכָן', וּבְתוֹךְ כַּמָּה שָׁעוֹת הֵחֵלּוּ הָעִנְיָנִים לָזוּז, עַד שֶׁבָּא הַדָּבָר לִידֵי גְּמָר.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הֵבִין ר"מ, כַּמָּה גִּלְגֵּל הקב"ה, שֶׁעָבְרוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם כַּמָּה אוֹטוֹבּוּסִים וְלֹא יְהֵא

לוֹ מָקוֹם לָשֶׁבֶת, וְהַכֹּל בִּכְדֵי שֶׁיְּסַפֵּר עֲדוּת זוֹ עַל הרה"ק מִבָּעלְזָא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, לְמַעַן תַּגִּיעַ שְׁמוּעָה זוֹ לְאָזְנָיו שֶׁל יְהוּדִי זֶה ועי"ז יִגְמֹר הַשְּׁדוּךְ עִנְבֵי הַגֶּפֶן בְּעִנְבֵי הַגֶּפֶן דָּבָר נָאֶה וּמִתְקַבֵּל.

וּמִכָּאן לָמַדְנוּ עֹמֶק נוֹסָף בִּלְשָׁנָא דְקָרָא 'כִּי מֵה' יָצָא הַדָּבָר' - שֶׁמִּלְבַד עֶצֶם 'הַשִּׁדּוּךְ', הֲרֵי גַּם מֵה' יָצְאוּ אֵלּוּ דִּבּוּרִים יֵאָמְרוּ לְהָבִיא אֶת הַזִּוּוּג לִידֵי גְּמָרָן.

מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בִּשְׁנַת תשע"ד בְּעֶרֶב חַג הַשָּׁבוּעוֹת. בְּבָחוּר מִמִּשְׁפָּחָה יְדוּעָה בְּנִיוּ יְרֵק שֶׁהִגִּיעַ זֶה מִכְּבָר לְפֶרֶק הָאִישׁ מְקֻדָּשׁ אַךְ עֲדַיִן לֹא זָכָה לְקַיְּמוֹ בְּפֹעַל, בְּאַחַד הַיָּמִים דִּבְּרוּ בּוֹ נְכָבְדוֹת מִמִּשְׁפָּחָה הַדָּרָה בְּמִנְטְרִיאוֹל שֶׁבְּקָאנָאדָא, עַל כֵּן נָסַע הַבָּחוּר יַחַד עִם הַהוֹרִים לְמוֹנְטְרִיאוֹל - נְסִיעָה שֶׁאָרְכָה כְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת לְעֵרֶךְ, בְּרִכְבּוֹ שֶׁל אַבְרֶךְ הַדָּר בְּוִילְיַאמְסְבּוּרְג, אַךְ לְדַאֲבוֹן לִבָּם לֹא יָצָא מֵאוּמָה מִכָּל שִׁדּוּךְ זֶה, וְחָזְרוּ לְבֵיתָם בְּפִחֵי נָפֶשׁ. בְּמֶשֶׁךְ כָּל דֶּרֶךְ חֲזָרָתָם הִתְאוֹנְנוּ הַהוֹרִים עַל מַר גּוֹרָלָם וְעַל שֶׁכָּךְ אֵרַע לָהֶם... לְאִידָךְ הָיָה בְּנָם הַבָּחוּר מְחַזֵּק בְּדִבְרֵי עִידּוּד בָּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן כִּי הַכֹּל מִשָּׁמַיִם מִמַּעַל, וּבְעִזְהשי"ת נִמְצָא בְּהֶרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב... וְאַף כָּל נְסִיעָתֵנוּ לְשָׁם הָיְתָה בִּכְדֵי שֶׁיֵּצֵא מִזֶּה טוֹבָה עֲבוּרֵנוּ, שֶׁהֲרֵי כָּל מַאי דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטָב עָבִיד.

כַּעֲבֹר יָמִים אֲחָדִים בָּא אוֹתוֹ בָּחוּר בִּבְרִית הָאֵרוּסִין בְּשָׁעָה טוֹבָה וּמְצֻלַּחַת, וְנִלְקַח לָחֻתָּן אֵצֶל אוֹתוֹ אַבְרֶךְ אֲשֶׁר הִסִּיעָם בְּרִכְבּוֹ לְמוֹנְטְרִיאוֹל בְּדַרְךְ הֲלִיכָתָם וּבַחֲזָרָתָם, וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה, אַבְרֶךְ זֶה שֶׁשָּׁמַע אֶת שִׂיחַת הַהוֹרִים עִם בְּנָם בְּחָזְרָם לְבֵיתָם, וְכִרְאוֹתוֹ אֶת חֹזֶק נַפְשׁוֹ בֶּאֱמוּנָה עַזָּה וּתְמִימָה - שֶׁלֹּא נִשְׁבַּר לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ, וְלֹא זוֹ בִּלְבַד אֶלָּא שֶׁתַּקִּיף בֶּאֱמוּנָתוֹ בְּ'טוֹפֵחַ עַל מְנַת לְהַטְפִּיחַ', שֶׁחִזֵּק אֶת הַהוֹרִים בְּעֹז וְתַעֲצוּמוֹת, מִיָּד בְּהָגִיעוֹ לְבֵיתוֹ שָׁלַח 'שַׁדְכָן' שֶׁיְּדַבֵּר בּוֹ נְכָבְדוֹת עֲבוּר בִּתּוֹ, וְאָכֵן תּוֹךְ כַּמָּה יָמִים נִגְמַר הַדָּבָר בְּכִי טוֹב. לְלַמֶּדְךָ (כִּי דַּיְקָא מִתּוֹךְ הַקֹּשִׁי נִצְמְחָה יְשׁוּעָתוֹ) כַּמָּה סִבֵּב הקב"ה לְהָבִיא שִׁדּוּךְ לִידֵי גְּמָר - שֶׁיִּשָּׂא הַבָּחוּר חֵן וְחֶסֶד לִפְנֵי הַנַּהֲגָ...

הִנֵּה כְּתִיב (מִשְׁלֵי יח כב) 'מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵה'', וְלִכְאוֹרָה צָרִיךְ בֵּאוּר מָה שֶׁאָמְרוּ 'מָצָא', וַהֲרֵי לָשׁוֹן 'מְצִיאָה' מִתְפָּרֵשׁ עַל דָּבָר שֶׁבָּא בְּהֶסַח הַדַּעַת (וּכְמוֹ הַהוֹלֵךְ בָּרְחוֹב וּלְפֶתַע רוֹאֶה 'מְצִיאָה' לְנֶגֶד עֵינָיו'), אֲבָל בַּדָּבָר שֶׁהַכֹּל מְחַפְּשִׂים אַחֲרָיו, וּכְלִשְׁנָא דְגְמ' (קִדּוּשִׁין ב:) 'דַּרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לְחַזֵּר', אֵין שַׁיָּךְ כ"כ לוֹמַר שֶׁהוּא 'מְצִיאָה'. וּבְאֹר הרה"ק הַ'וַיַּגֶּד יַעֲקֹב' מִפָּאפָּא זי"ע (דְּרוּשׁ לְנְשׁוּאִין לְחֹדֶשׁ אֱלוּל), בְּהֶקְדֵּם מָה שֶׁאָמְרוּ (מְגִלָּה ו:) 'יָגַעְתָּ וּמָצָאתָ תַּאֲמִין', וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ כָּאן סְתִירָה מִנַּהּ וּבַהּ, שֶׁאִם מִתְיַגֵּעַ שׁוּב אֵין זֶה 'מְצִיאָה', וְאִם 'מָצָא' הֲרֵי זֶה מוֹרֶה שֶׁלֹּא הָיְתָה כָּאן יְגִיעָה, אֶלָּא בְּאוּרוֹ, שֶׁפְּעָמִים רַבּוֹת הָאָדָם מִתְיַגֵּעַ הַרְבֵּה בְּלִמּוּדוֹ וְאֵינוֹ מַצְלִיחַ לְהָבִין אֶת הַנֶּאֱמָר, וְגַם אַחַר עִיּוּן רַב בַּמְּפָרְשִׁים עַדַיִן לֹא נִתְיַשֵּׁב אֶצְלוֹ הַדָּבָר עַל בְּרִיּוֹ, וּלְפֶתַע... הוּא מַרְגִּישׁ הָאָרָה בְּלִבּוֹ וּבְמוֹחוֹ, וּ'מוֹצֵא' פְּשַׁט בָּרוּר וְנָהִיר, וּבְדַיְקָא נָהֲגוּ עִמּוֹ כֵּן 'מִן הַשָּׁמַיִם', לְמַעַן יַשְׂכִּיל וְיֵדַע שֶׁלֹּא 'חָכְמָתוֹ' גָּרְמָה לוֹ לְהָבִין, אֶלָּא הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם וְגַם הָאָרַת הַפְּשָׁט בַּסּוּגְיָא הִיא כְּפִי מָה שֶׁמַּזְמִין הקב"ה לְאָדָם, וְזֶהוּ יָגַעְתָּ וּמָצָאתָ בִּלֹּא קֹשֶׁר לַיְּגִיעָה וְהַכֹּל בִּכְדֵי שֶׁתַּאֲמִין.

עַל זֶה הַדֶּרֶךְ יִתְבָּאֵר עִנְיַן 'מְצִיאַת הַזִּוּוּג', כִּי מָצוּי בְּיוֹתֵר שֶׁאָדָם מְחַפֵּשׂ 'בְּכָל הָעוֹלָם', וּלְבַסּוֹף זִוּוּגוֹ מְחֻבָּה בִּסְמִיכוּת מָקוֹם... בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ, וְהַכֹּל הוּא בִּכְדֵי שֶׁיָּפֶק

רָצוֹן מֵה', שֶׁיַּגִּיעַ לִידֵי הַהַכָּרָה שֶׁהַכֹּל הוּא מֵרְצוֹן ה' שֶׁהוּא מְזַוֵּג זְווּגִים.

וּבְעִנְיַן זֶה הוֹסִיף הַ'וַיַּגֶּד יַעֲקֹב' (קוּנְטְרֵס רִשְׁמֵי רַשְׁוָתָא) לְפָרֵשׁ מָה שֶׁאָמְרוּ חָז"ל 'קָשָׁה זְווּגוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יָם סוּף', שֶׁכְּמוֹ שבקרי"ס הָיָה 'הַקְּשִׁי' עַד שֶׁהִשִּׂיגוּ מַדְרֵגַת הָאֱמוּנָה בהשי"ת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב רָשִׁ"י עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת יד טו) 'דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ - אֵין לָהֶם אֶלָּא לִסַּע שֶׁאֵין הַיָּם עוֹמֵד בִּפְנֵיהֶם, כְּדַאי זְכוּת אֲבוֹתֵיהֶם וְהֵם וְהָאֱמוּנָה שֶׁהֶאֱמִינוּ בִּי וְיֵצְאוּ, לִקְרַע לָהֶם הַיָּם', כָּךְ גַּם לְעִנְיַן זְווּגוֹ שֶׁל אָדָם, אִם יִתְחַזֵּק בָּאֱמוּנָה שֶׁהַכֹּל הוּא בִּידֵי הקב"ה אֲזַי הַיָּם רָאָה וַיָּנוֹס', וְיִפָּרְחוּ כָּל הַקְּשָׁיִים.

וְהִנֵּה אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בר"ר סח ב), 'בְּשָׁעָה שֶׁהָלַךְ יַעֲקֹב חָרָנָה בְּמִצְוַת אָבִיו לִשָּׂא לוֹ אִשָּׁה, וּבָא אֵלִיפַז בֶּן עֵשָׂו הָרָשָׁע וְלָקַח אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ, אָז אָמַר יַעֲקֹב 'שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרִי'. מִכָּאן לָמְדוּ סְגֻלָּה בְּדוּקָה לִמְצֹא הַזְּווּג בְּנָקֵל, לוֹמַר קֹדֶם עֲקִירַת רַגְלָיו בִּתְפִלַּת הָעֲמִידָה פֶּרֶק 'שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים' (הוּבָא בִּבְנֵי יִשָּׂשכָר בְּפָרָשַׁת וַיֵּצֵא, וּמְקוֹרוֹ בְּסֵפֶר עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לרמ"ע מִפָּאנוֹ).

וְאוּלַי י"ל, שֶׁסְּגֻלַּת פֶּרֶק זֶה עפ"י הַמְבֹאָר בַּסְּפָרִים שֶׁכְּשֶׁאָדָם מַכִּיר שֶׁבְּכוֹחוֹת עַצְמוֹ 'חָסַר יֵשַׁע' הוּא - מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרוֹ, וְרַק 'עֶזְרִי מֵעִם ה' עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ' אָז קְרוֹבָה יְשׁוּעָתוֹ לָבוֹא. וְלָכֵן מָצָאנוּ ג"כ שֶׁמִּזְמוֹר זֶה מְסֻגָּל לֹא רַק לְזִווּג אֶלָּא לְעוֹד כַּמָּה יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת.

הִנֵּה, כָּתַב הַ'כַּף הַחַיִּים' (סי' תכו סק"י) 'סְגוּלָה' לְמְצִיאַת הַזְּווּג 'שֶׁלֹּא יְאַבְּדוּ לוֹמַר בִּרְכַּת הַלְּבָנָה בְּכַוָּנָה וּבְצִבּוּר'. וְיֵשׁ שֶׁנָּתְנוּ רֶמֶז בַּדָּבָר, כִּי 'לְבָנָה' ר"ת בְּ'תְּלָה נ'שֵׁאת לַ'יּוֹם הַ'רְבִיעִי (לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה רֵישׁ מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת).

עוֹד 'סְגֻלָּה', כִּי יָדוּעַ מָה שֶׁאָמְרוּ חָז"ל (ב"ק צב.) 'כָּל הַמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּבָר הוּא נַעֲנָה תְּחִלָּה', וְאָמַר הגה"ח רַבִּי נָתָן לוֹבֶּרט זצ"ל (שְׁאֵרִית נָתָן) שֶׁאֵין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים דַּוְקָא לְעִנְיַן 'תְּפִלָּה', אֶלָּא כָּל הַמִּשְׁתַּדֵּל בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי, וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּבָר, גַּם בָּזֶה 'הוּא נַעֲנָה תְּחִלָּה', וְהוֹכִיחַ כֵּן מֵהַכָּתוּב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, סב) 'וְיִצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רוֹאִי', וּפֵרֵשׁ רָשִׁ"י 'שֶׁהָלַךְ לְהָבִיא הָגָר לְאַבְרָהָם אָבִי שִׁיְּשָׂאֶנָּה' (וּמְקוֹרוֹ מִדִּבְרֵי חָז"ל בב"ר ס, יד), מָה כְּתִיב לְאַחֲרָיו 'וְהִנֵּה גְּמַלִּים בָּאִים' - שֶׁמִּיָּד הִגִּיעָה רִבְקָה, וְנַעֲנָה' עוֹד לִפְנֵי אַבְרָהָם.

לֹא יֶאֱחַר הַזְּווּג וְלֹא יְקַדֵּם אֶפְלוּ בְּרֶגַע אֶחָד

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, יז -כ), 'וַיָּרָץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ... וַתְּמַהֵר.. וְתָרֶץ עוֹד', הָיָה אוֹמֵר הרה"ק הַ'בֵּית יִשְׂרָאֵל' זי"ע (לִקּוּטֵי יְהוּדָה בְּפָרָשָׁתֵנוּ) בְּשֵׁם הגה"ק רַבִּי חַיִּים מִבְּרִיסְק זי"ע כִּי בְּעִנְיְנֵי הַשִּׁדּוּכִין עָלֵינוּ לָדַעַת שֶׁהַכֹּל יִתְנַהֵל כְּפִי הַנֶּאֱמָר מֵה' יָצָא הַדָּבָר, וְלֹא רַק עִסְקֵי הַשִּׁדּוּכִין נִקְבָּעִים מִמְּרוֹמִים כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא גַּם הַזְּמַן וְהָעֵת בּוֹ יָבוֹא הַשִּׁדּוּךְ לְמַעֲשֶׂה וְיִגָּמֵר בְּכִי טוֹב אַף הוּא תָּלוּי רַק בְּיַד הקב"ה, וְאֵין יְכֹלֶת בְּיַד אֱנוֹשׁ לְמַהֵרוֹ אֶפְלוּ בְּרֶגַע חָדָא אוֹ לְאַחֲרוֹ, וּבְהִתְקָרֵב הַזְּמַן שֶׁיֵּעַד מִן שָׁמַיָּא לְ'גְמַר הַשִּׁדּוּךְ' (וְהֻכְרַח לְהַגְמַר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, הוֹאִיל וְהִתְפַּלֵּל 'הַקְּרֵה נָא לְפָנַי הַיּוֹם', וְהֵרִי כְּבָר הָיָה 'לְעֵת עֶרֶב' כִּדְכְתִיב בְּפָסוּק יא) מִתְנַהֵל הַכֹּל בְּמְהִירוּת וּבְחִפָּזוֹן כְּ'קְפִיצַת הַדֶּרֶךְ', רִיצַת הָעֶבֶד, מְהִירוּת רִבְקָה וְכַדּוֹ' - בְּכְדֵי שֶׁיִּגָּמֵר הַדָּבָר בְּכִי טוֹב בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ לְלֹא עִכּוּב רֶגַע אֶחָד. עַל כֵּן, בְּהַגִּיעַ אָדָם לְפָרָק 'הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ' וְעָלָיו לְשַׁדֵּךְ אֶת בְּנוֹ וּבִתּוֹ

שֶׁכְּבָר בָּאוּ אֶל פִּרְקָם, לֹא יִתְבַּלְבֵּל וְלֹא יֹאמַר 'אֲנִי אָנָה אֲנִי בָּא', אֵינִי יוֹדֵעַ מָה לַעֲשׂוֹת וְלֹא לִפְנוֹת, אֵין לוֹ אֶלָּא לְהַחְזִיק בְּאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבֶאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה, כִּי בְּהָגִיעַ הָרֶגַע הַנָּכוֹן יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְּהוֹמוֹת וְהַשְּׁדוּפָה יִגָּמֵר וְיִתְקַשֵּׁר בְּקֶשֶׁר שֶׁל קַיָּמָא.

אִיתָא בָּגְמ' (סוֹטָה ב.) 'אַרְבָּעִים יוֹם קֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי' וּמְבֹאָר לְהֶדְיָא בְּדִבְרֵי הַגְּמ', כִּי אֵין מְצִיאַת הַזִּוּוּג תָּלוּי בְּשׂוּם סִבָּה בָּעוֹלָם, לֹא בַּחֲשִׁיבוּת הַמִּשְׁפָּחָה וְלֹא בְּמָמוֹן וְאַף לֹא בְּכִשְׁרוֹנוֹת הַמְּפֻלָּגִים שֶׁל הַחָתָן אוֹ שֶׁל הַכַּלָּה, גַּם לֹא בַּחֲרִיצוּת הַשַּׁדְכָן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אֵין בְּיָד הָאָדָם עַצְמוֹ וְלֹא בְּיָד אֲחֵרִים לֹא לְרַחֵק וְלֹא לְקָרֵב הַשִּׁדּוּךְ, אֶלָּא הַכֹּל תָּלוּי בְּמַאֲמָרוֹ וּבִרְצוֹנוֹ שֶׁל הקב"ה שֶׁהוּא 'מוֹשִׁיב יְחִידִים בְּיִתָּה' (תְּהִלִּים סח, ז), וּכְפִי אֲשֶׁר נִקְבַּע עוֹד בְּטֶרֶם יְצִירַת הַוָּלָד כִּי בַּת פְּלוֹנִי תִּהְיֶה לְפְלוֹנִי.

וּכְבָר נִשְׁתַּבְּרוּ קֻלְמוֹסִים רַבִּים לְחַזֵּק לְבָבוֹת נִשְׁבָּרִים וּלְרוֹמֵם רוּחָם שֶׁל הַמְמֻתִּינִים לְזִוּוּגָם אוֹ לְזִוּוּג שֶׁל הַבֵּן וְהַבַּת, וּבֶאֱמֶת יֵשׁ לָהֶם לְהָשִׁיב נַפְשָׁם בְּדִבְרֵי הַכָּתוּב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד נ) 'וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מֵה' יָצָא הַדָּבָר לֹא נוּכַל דַּבֵּר אֵלֶיךָ רַע אוֹ טוֹב', וְכָתַב הָרַשְׁבָּ"ם, וְז"ל, לֹא נוּכַל דַּבֵּר אֵלֶיךָ - 'לֹא הַסְתִּירָה וְלֹא הַבְּנְיָן תָּלוּי בִּרְצוֹנֵנוּ, כִּי עַל כָּרְחֵנוּ (יְקָרֵה הַדָּבָר בֵּין אִם אָנוּ) רוֹצִים אוֹ לֹא רוֹצִים, כִּי הקב"ה עָשָׂה זֹאת - שֶׁהַיְכֹלֶת בְּיָדוֹ', עכ"ל.

וּמִכָּאן, נִלְמַד לְכֹל עִנְיָנֵנוּ שֶׁרְצוֹן אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם' הוּא אֲשֶׁר יָקוּם וְיִהְיֶה, וְכִפְרָט הַנִּלְמָד מִן הַכְּלָל נִלְמַד לְעִנְיַן הַשִּׁדּוּכִים כִּי הַזִּוּוּג שֶׁהֻכְרַז מִן הַשָּׁמַיִם יַעֲלֶה וְיָבוֹא וְיֵצֵא לַפֹּעַל בִּזְמַן שֶׁגָּזַר הַבּוֹרֵא וּבְאֹפֶן שֶׁגָּזַר הַבּוֹרֵא, אִם כֵּן, 'דְּאָגָה מִנַּיִן'. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר, הקב"ה לְבַדּוֹ הוּא עֹשֶׂה וְעוֹשֶׂה וְהוּא מְסַבֵּב כָּל הַסִּבּוֹת, וְהַרְבֵּה דְּרָכִים לַמָּקוֹם לְהָבִיא לִגְמַר הַשִּׁדּוּךְ כְּפִי אֲשֶׁר עָלָה בְּדַעְתּוֹ, וְשׂוּם מְכְשׁוֹל וּמְנִיעָה לֹא יוּכַל לְעַכֵּב בַּדָּבָר.

עַל כֵּן, כָּל אִישׁ מַשְׂכִּיל יָבִין שֶׁלֹּא לִכְעֹס וְלֹא לְהִתְרַעֵם עַל פְּלוֹנִי שֶׁנִּרְאֶה לוֹ שֶׁהוּא הוּא הַמְּקַלְקֵל אֶת הַשִּׁדּוּכִים בְּבֵיתוֹ, וְלֹא יִסְמֹךְ עַל אַלְמוֹנִי שֶׁהוּא הוּא הַמְּסַיֵּעַ לְשִׁדּוּכִים בְּבֵיתוֹ, אַף שֶׁבְּוַדַּאי עַל הַ'שַּׁדְכָן' לְהַשְׁקִיעַ כָּל כּוֹחוֹ לַעֲזֹר וּלְסַיֵּעַ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּמְצִיאַת זִוּוּגָם הַהָגוּן לָהֶם, אֲבָל הָאָדָם בְּעַצְמוֹ יָדַע כִּי אֵין הַשַּׁדְכָן אֶלָּא שְׁלִיחוֹ שֶׁל בּוֹרֵא כָּל עוֹלָם - אֵלָיו יִפְנֶה כְּשֶׁקָּשֶׁה לוֹ, וְלוֹ יוֹדֶה כְּשֶׁטּוֹב לוֹ.

סִפֵּר הַגְּרָ"א מִוִּילְנָא, שֶׁבְּאַחַת מִמַּסָּעוֹת הַ'גְּלוּת' שֶׁעָרַךְ הִתְאַכְסֵן בְּבֵית בַּעַל הַבַּיִת אֶחָד אֲשֶׁר אֵרְחוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל, וְרָאָה שָׁם אֵיךְ שֶׁ'בַּעַל הַבַּיִת' מְכַבֵּד אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ בְּאֹפֶן מֻפְלָא מְאֹד, בְּהָגִיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל הַגְּרָ"א לְהַמְשִׁיךְ בְּמַסָּעוֹ, וְנִפְרָד לְשָׁלוֹם מִ'בַּעַל הָאַכְסַנְיָא' נִשְׁאַל הַגְּרָ"א, הַאִם מָצְאָה הַנְהָגָתִי חֵן בְּעֵינֵי רַבֵּנוּ, נַעֲנָה ה'גְּרָ"א' כִּי הוּא מַמָּשׁ מָלֵא הִתְפַּעֲלוּת לְמַרְאֵה הַנְהָגָה חֲשׁוּבָה כָּזוֹ, עָנָה הַיְהוּדִי אַל יִתְפַּעֵל כ"כ, כִּי כָּל זֶה הוּא רַק מִשּׂוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה.

וְזֶה דְּבַר הַמַּעֲשֶׂה - עִלּוּי גָּדוֹל הָיִיתִי בִּימֵי עֲלוּמַי וּשְׁמִי הַטּוֹב הָלַךְ לְפָנַי לְמֻרְחַקִּים, מִיָּד בְּהִכָּנְסִי לְעֹל תּוֹרָה וּמִצְוֹות בִּהְיוֹתִי בֶּן י"ג שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד נִלְקַחְתִּי לִהְיוֹת לָחָתָן לְבַת אֶחָד מֵעֲשִׁירֵי עִיֵּרָה פְּלוֹנִית, חוֹתְנִי הִתְחַיֵּב עַל 'נָדָן' (נְדוּנְיָא) גָּדוֹל מְאֹד, מֵחֲמַת הֱיוֹתִי כֹּה צָעִיר לְיָמִים הֻקְבַּע זְמַן הַנִּשּׂוּאִין לִכְשֶׁאֶהְיֶה בֶּן כ', וְהִסְכִּים עִם חוֹתְנִי שֶׁלֹּא יְסַלֵּק כְּעֵת עַתָּה אֶת כָּל הַנָּדָן, אֶלָּא בְּשֶׁבַע הַשָּׁנִים הַבָּאוֹת יְשַׁלֵּם עֲבוּרִי לַ'חֲבְרוּתָא' שֶׁאוּכַל לְהוֹסִיף וּלְהִתְעַלּוֹת בַּתּוֹרָה וְיִרְאָה, וּבִזְמַן הַנִּשּׂוּאִין יְסַלֵּק אֶת הַשְּׁאָר.

וְאָכֵן עָמַד בִּדְבָרָיו בְּ'שֶׁבַע הַשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת' וְשִׁלֵּם לַחַבְרוּתָא כַּאֲשֶׁר אָמַר, אַף כַּאֲשֶׁר קָרֵב וּבָא זְמַן הַחֲתֻנָּה יָרַד חוֹתְנִי מִנְּכָסָיו וְנַעֲשָׂה עָנִי מָרוּד, מִכְּיוָן שֶׁכֵּן, הֶחְלִיט אָבִי לְבַטֵּל אֶת קִשְׁרֵי הַשִּׁדּוּכִין, עַל אַף שֶׁאֲנִי לֹא נָתַתִּי אֶת הַסְכָּמָתִי לְכָךְ, בְּיוֹדְעִי אֶת חוֹבַת 'הַכָּרַת הַטּוֹב' שֶׁיֵּשׁ עָלַי עַל כָּל הַשָּׁנִים שֶׁשִּׁלֵּם עֲבוּרִי לְ'מְלַמֵּד'. לֹא אָרְכוּ הַיָּמִים וְשׁוּב בָּאתִי בִּבְרִית הָאֵרוּסִין וְנִשּׂוּאִין עִם בַּת עָשִׁיר אַחֵר. אַף לְדַאֲבוֹן לֵב נִתְגַּלָּה בִּי מוּם כָּלְשֶׁהוּ כַּעֲבֹר זְמַן קָצָר, הֲלַכְנוּ לְדָרֹשׁ בָּרוֹפְאִים וּלְאַחַר בְּדִיקָתָם אָמְרוּ שֶׁאֵין רְפוּאָה לְמַכָּתִי, מִשָּׁכָךְ, עָמַד הֶעָשִׁיר שֶׁאֲגָרַשׁ אֶת בִּתּוֹ, וְכָךְ נִשְׁאַרְתִּי חֲסַר כֹּל, כְּשֶׁדְּבוּקִים עָלַי שְׁנֵי כִּנּוּיִים - עֲזִיבַת שִׁדּוּךְ וְגֵרוּשׁ, בְּרֹב יְגוֹנִי פָּנִיתִי לָדוּר בְּ'הֶקְדֵּשׁ' (בֵּית הַהֶקְדֵּשׁ הָיָה מִיָּעֵד לְחַסְרֵי בַּיִת...) שָׁם יָשַׁבְתִּי גַּם בָּכִיתִי, עַד שֶׁנִּגַּשׁ אֵלַי יְהוּדִי אֶחָד וּשְׁאָלַנִי לְסִבַּת בְּכְיִי הַמַּר, גִּלִּיתִי בְּפָנָיו אֶת כָּל מַסֶּכֶת חַיַּי וְאֶת הַמּוּם שֶׁמָּצְאוּ בְּגוּפִי, נֶעֱנָה הַיְּהוּדִי וְאָמַר לִי, הִנֵּה מַכִּיר אֲנִי נַעֲרָה אֲשֶׁר גַּם לָהּ יֵשׁ מוּם הַדּוֹמֶה לְשֶׁלְּךָ, אוּלַי תִּשְׁתַּדְּכוּ בֵּינֵיכֶם וְכֵן הֱוָה.

לְאַחַר הַחֻפָּה מִשֶּׁנִּכְנַסְתִּי לַחֲדַר הַיִּחוּד סִפְּרָה לִי הַכַּלָּה כִּי גַּם הִיא לֹא נוֹלְדָה עִם מוּם זֶה, אֶלָּא הוּא נִתְגַּלָּה אֶצְלָהּ זֶה לְאַחֲרוֹנָה, אַחַר שֶׁנִּתְאָרְסָה לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים עִם עִלּוּי גָּדוֹל, וְנִתְבַּטֵּל הַשִּׁדּוּךְ מִפְּנֵי חִסָּרוֹן מָמוֹן, וּמֵרֹב צַעַר וְיָגוֹן נוֹלַד אֶצְלָהּ הַמּוּם, מִיָּד הֵבַנְתִּי שֶׁזּוֹ הִיא אֲרוּסָתִי מִשֶּׁכְּבָר הַיָּמִים, וְכָל סִבָּלָהּ בְּקִבָּלַת הַמּוּם הָיָה אַךְ וְרַק בִּכְדֵי שֶׁיַּסְכִּימוּ הַכֹּל שֶׁנִּנָּשֵׂא שְׁנֵינוּ, עַתָּה אֱמוֹר נָא לִי רַבִּי, הַאִם לְאַחַר שֶׁהִיא סוֹבֶלֶת בְּגִינִי עַד עָצֶם הַיּוֹם הַזֶּה אֵין זֶה מִן הַחִיּוּב שֶׁאֲכַבְּדָנָּה בְּכָל לִבִּי נַפְשִׁי וּמְאוֹדִי. סִיַּם הַגְּרַ"א וְאָמַר, כְּדַאי הָיָה לִסְבֹּל אֶת כָּל נְדוּדֵי הַדְּרָכִים, בִּכְדֵי לִשְׁמֹעַ מַעֲשֶׂה זֶה הַמְּלַמֵּד לָאֱנוֹשׁ בִּינָה, עַד כַּמָּה הקב"ה מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן בְּהַשְׁגָּחָה הַפְּרָטִית עַל כָּל נִבְרָא וְנִבְרָא, בְּכָל פְּרָטָיו וְעִנְיָנָיו, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָאָדָם לְהִתְחַכֵּם נֶגֶד גְּזֵרַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ אֵלּוּ שֶׁעָזְבוּ אֶת הַשִּׁדּוּךְ, וּלְבַסּוֹף נִשְׁאוּ זֶה לָזֶה, אֶלָּא שֶׁהַמִּתְחַכֵּם מִסָּכָן הוּא לְקַבֵּל מוּם כְּדֵי לְהַעֲמִידוֹ עַל מְקוֹמוֹ הָרָאוּי לוֹ.

יֵשׁ שֶׁאָמְרוּ שֶׁלְּכָךְ קוֹרְאִים לְהִתְקַשְּׁרוּת הַשִּׁדּוּכִין בְּשֵׁם 'וֹארְט', שֶׁפֵּרוּשׁוֹ בִּשְׂפַת הָ'אִידִישׁ' - דִּבּוּר, לְרַמֵּז 'שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ', כָּל שִׁדּוּךְ שֶׁנִּגְמַר נַעֲשָׂה אַךְ וְרַק בְּמַאֲמָרוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְדִכְתִיב מֵה' יָצָא הַדָּבָר. וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין שֶׁלֹּא 'לְדַאֹג' בְּעִנְיְנֵי שִׁדּוּכִין, כִּי מִמֵּילָא מִתְנַהֵל הַכֹּל עַל פִּי מַאֲמַר ה', וּכְשֶׁיָּבוֹא הָרֶגַע הָרָאוּי וְהַנָּכוֹן, יְסַבֵּב 'מְסַבֵּב הַסִּבּוֹת' שֶׁיָּבוֹא הַדָּבָר אֶל סִיּוּמוֹ.

הגה"ק הַ'חֲזוֹן אִישׁ' זי"ע סִפֵּר פַּעַם לַאֲחוֹתוֹ הַצַּדְקָנִית אֵשֶׁת חָבֵר להגה"ק מִסְטַיְפֶּלֶר זצוק"ל, הַיּוֹם הָיָה אֶצְלִי יְהוּדִי שֶׁבָּא לְבָרֵר אוֹדוֹת בָּחוּר (לְעִנְיַן שִׁדּוּכִים), וְהִנֵּה כְּשֶׁשְּׁאָלַנִי עַל 'יִרְאַת שָׁמַיִם', עֲנִיתִיו 'יָכוֹל לִהְיוֹת יוֹתֵר טוֹב' (יֵשׁ לוֹ בְּמָה לְשַׁנּוֹת דְּרָכָיו וּלְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר מִמַּצָּבוֹ הָעַכְשָׁוִי), כְּמוֹ כֵן כְּשֶׁשְּׁאָלַנִי עַל 'הַתְמָדָתוֹ וְאַהֲבַת הַתּוֹרָה שֶׁבְּקִרְבּוֹ', עֲנִיתִיו 'יָכוֹל לִהְיוֹת יוֹתֵר טוֹב'. כָּךְ עָנִיתִי עַל כָּל שְׁאֵלוֹתָיו וּסְפֵקוֹתָיו, וְרָצִיתִי בָּזֶה לְרַמֵּז לוֹ - אֵין הַבָּחוּר רָאוּי לְךָ. עַל כָּל דָּבָר נֶעֱנָה הָאִישׁ וְאָמַר, מִבֵּין אֲנִי שֶׁאֵין בּוֹ כָּל חִסָּרוֹן שֶׁהֲרֵי אֵין 'מְשֻׁלָּמִים' בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמִכֵּיוָן שֶׁהָרַבִּי אֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָקוֹם לְהֵיטִיב דְּרָכָיו מַשְׁמָע שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל דֶּרֶךְ טוֹב... וְהַ'חִסָּרוֹן' הַיָּחִיד שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ מָקוֹם לְהִתְעַלּוֹת, הֲרֵי זֶה הַ'חָתָן' הַמַּתְאִים לִי, וְעוֹד בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נִגְמַר הַשִּׁדּוּךְ בְּכִי טוֹב. וּבְכֵן, אָמַר הַחזו"א, הַבֵּט נָא וּרְאֵה, הָאֵיךְ שֶׁהקב"ה מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ, הֲרֵי יְהוּדִי זֶה 'בַּר דַּעַת' הוּא, וְאַף

אֲנִי אָמַרְתִּי לוֹ דְּבָרִים (כְּמַעַט) מְפֹרָשִׁים 'יֵשׁ לַבָּחוּר הָרִבְּה מָה לְשַׁנּוֹת וּלְהֵיטִיב אֶת מַעֲשָׂיו', וְהָאֵיךְ נִהְיָה כַּדָּבָר הַזֶּה, שֶׁהֵבִין מִדְּבָרַי שֶׁאֵין כָּל חִסָּרוֹן בַּבָּחוּר, אֶלָּא, בְּהָגִיעַ הָעֵת וְהַזְּמַן לְזַוֵּג אֶת בַּת פְּלוֹנִי לִפְלוֹנִי, נֶהְפַּךְ כָּל הָעָקֹב לְמִישׁוֹר, וְ'תִּקְפֹּץ' הָאָרֶץ וְאַף הַשָּׁמַיִם אִם יִצְטָרְכוּ לָזֶה, הַ'חָכָם' יַהֲפֹךְ לְסָכָל וְהַשּׁוֹמֵעַ לְחָרָשׁ, וְהַשִּׁדּוּךְ יִגָּמֵר... 'כִּי מֵה' אִשָּׁה לְאִישׁ'.

מַעֲשֶׂה מְסֻפָּר עַל אִישׁ שֶׁהִצִּיעוּ לוֹ 'בָּחוּר' לְבִתּוֹ, נָהַג הָאִישׁ כְּמִנְהַג בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבָא לִשְׁמֹעַ אֶת חַוַּת דַּעְתּוֹ שֶׁל הַמַּשְׁגִּיחַ, הַמַּשְׁגִּיחַ שֶׁהִכִּיר אֶת הַבָּחוּר וְיָדַע שעפ"י הִלְכוֹת שְׁמִירַת הַלָּשׁוֹן מָתָר לוֹ לַעֲנוֹת אֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, עָנָה לְאָבִי הַבַּת 'הַכֹּל לֹא בְּסֵדֶר'... כְּלוֹמַר שֶׁיֵּבִין בְּרוּרוֹת וְלֹא יַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ לָגֶשֶׁת לְשִׁדּוּךְ זֶה. וַיְהִי מִמָּחֳרָת, הֶחָזַן הַמַּשְׁגִּיחַ לְ'אַרוּסִין' שֶׁל הַבָּחוּר עִם בִּתּוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁבֵּרֵר אֶצְלוֹ אֶתְמוֹל, בְּבוֹאוֹ לִשְׁמֹחַת הָאֵרוּסִין שָׁאַל אֶת אֲבִי הַכַּלָּה, כֵּיצַד גְּמַרְתֶּם אֶת הַשִּׁדּוּךְ אַחֲרֵי שֶׁשָּׁמַעְתָּ מִפִּי אֶתְמוֹל דְּבָרִים מְפֹרָשִׁים... עָנָה לוֹ הָאָב, מִשֶּׁבָּאתִי הַבַּיְתָה וְהִצַּגְתִּי בִּפְנֵי בְּנֵי בֵּיתִי וּבִתִּי אֶת דְּבָרָיִךְ, אָמְרָה הַבַּת, שֶׁמִּצָּדָהּ אֵין בְּעִנְיַן הַקּוֹל כְּדֵי לְעַכֵּב אֶת הַשִּׁדּוּךְ, וְאַף אִם קוֹלוֹ שֶׁל הַחָתָן אֵינוֹ עָרֵב כָּל כָּךְ אֵין בָּזֶה כָּל חִסָּרוֹן... הֵא לְךָ, כִּי אִם הַזִּוּוּג מִיָּעֵד מִן הַשָּׁמַיִם, לֹא יוֹעִילוּ כָּל טַצְדְּקֵי לְמָנְעוֹ, עַד שֶׁמִּן הַשָּׁמַיִם הִטְעוּ אֶת הָאָב לַחְשֹׁב שֶׁהַמַּשְׁגִּיחַ אוֹמֵר לוֹ הַקּוֹל לֹא בְּסֵדֶר... (וְהֵבִין מִתּוֹךְ כָּךְ שֶׁבְּכָל עִנְיָן אַחֵר מִבַּלְעֲדֵי ה'פְּרָט' שֶׁל הַקּוֹל, הוּא בְּסֵדֶר גָּמוּר).

אָמַר הרה"ק הַסַּבָּא מִשְּׁפָּאלְע זי"ע (אִישׁ הַפֶּלֶא עַמּוּד שסד, הוּבָא בתפאל"מ בְּפָרָשָׁתֵנוּ), וז"ל, לְכָל אָדָם יֵשׁ מַעֲלוֹת וְיֵשׁ חֲסָרוֹנוֹת וְכַאֲשֶׁר נִגְזַר עַל הָאָדָם שִׁדּוּךְ מִשָּׁמַיִם אָז יוֹרֵד קֶרֶשׁ רָחָב מִן הַשָּׁמַיִם וּמְכַסֶּה אֶת כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת, אֲבָל כְּשֶׁהַשִּׁדּוּךְ שֶׁהִצִּיעוּ לוֹ עַכְשָׁו אֵינוֹ מָה שֶׁנִּגְזַר עֲבוּרוֹ מִן הַשָּׁמַיִם מִ' יוֹם קֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד, אָזַי יוֹרֵד יוֹרֵד קֶרֶשׁ רָחָב מִן הַשָּׁמַיִם וּמְכַסֶּה אֶת כָּל הַמַּעֲלוֹת.

כיו"ב אָמַר הרה"ק הַ'פְּנֵי מְנַחֵם' זי"ע שֶׁבְּבוֹא הָעֵת לִגְמֹר הַשִּׁדּוּךְ מוֹלִיךְ הקב"ה אֶת הַהוֹרִים כְּסוּסִים עִוְרִים שֶׁלֹּא יִרְאוּ כָּל חִסָּרוֹן בְּמֻדָּבָּר וּבְכָךְ יִתְּנוּ אֶת הַסְכָּמָתָם וְיֵצֵא הַשִּׁדּוּךְ לַפֹּעַל.

פַּעַם קִבֵּל אֵיזֶה 'מְחֻתָּן' בְּפָנָיו (שֶׁל הַפְּנֵי מְנַחֵם) כִּי זֶה לָאַחֲרוֹנָה לָקַח 'חָתָן' לְבִנּוֹ וְהַכֹּל 'מָכְרוּ' לוֹ כִּי הַחָתָן הִנּוֹ מַמָּשׁ 'רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶּר', וְעַתָּה מִשֶּׁנִּגְמַר הַשִּׁדּוּךְ נִתְבָּרֵר לוֹ שֶׁלֹּא מִנָּה וְלֹא מִקְצָתָהּ - לֹא רעק"א שֶׁבַּדּוֹר הַקּוֹדֵם, וְלֹא בַּדּוֹר הַזֶּה, לֹא תַּלְמִיד חָכָם וְלֹא בֶּן תַּלְמִיד חָכָם, כִּי אִם כְּמַעַט עַם הָאָרֶץ גָּמוּר... (תַּחַת מָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ כִּי הוּא 'נוֹדַע בִּיהוּדָה' נִתְבָּרֵר שֶׁהוּא 'נוֹדַע בַּגּוֹיִים').

נַעֲנָה הרה"ק וְאָמַר, הִנֵּה בְּבוֹא הָעֵת וְהַזְּמַן לִגְמֹר הַשִּׁדּוּךְ עִם 'בַּת פְּלוֹנִי לִפְלוֹנִי' שֶׁהֻכְרַז אַרְבָּעִים יוֹם קֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד. נוֹטֵל הקב"ה אֶת הַ'שֶּׂכֶל' מֵהוֹרֵי הַמֻּדָּבָּר, שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ וְלֹא יַפְרִיעוּ אֶת הַדָּבָר מִלְּבוֹא לִידֵי גְּמָר, וְרַק לָכֵן הִצְלִיחוּ לְפַתּוֹתְךָ בַּקַּל שֶׁ'חֲתַן דְּנָן' הִנּוֹ רעק"א בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ... אָמְנָם כָּעֵת מִשֶּׁנִּגְמַר הַשִּׁדּוּךְ הֶחְזִירוּ לְךָ אֶת הַשֶּׂכֶל בְּמַתָּנַת חִנָּם מִן הַשָּׁמַיִם, וְכִי עַל זֶה דָּוֶה לִבְּךָ, הַאִם הָיָה עֲדִיפָא לְךָ לְהִשָּׁאֵר מִבְּלִי שִׂכְלְךָ... יִמָּלֵא פִּיךָ תְּהִלָּתוֹ עַל שֶׁחָזַר אֵלֶיךָ שִׂכְלְךָ בִּשְׁלֵמוּתוֹ.

פַּעַם שָׁאֲלוּ אֶת הרה"ק הַ'אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל' זי"ע, מַהוּ זֶה שֶׁאוֹמְרִים שֶׁהַשִּׁדּוּךְ בִּידֵי שָׁמַיִם, וַהֲרֵי יֵשׁ לִי שׁוֹנְאִים, וְהֵם עוֹמְדִים וּמְקַלְקְלִים לִי אֶת הַשִּׁדּוּכִים, עָנָה הרה"ק, אָכֵן, הַכֹּל מִן הַשָּׁמַיִם, אֶלָּא אִם הַשִּׁדּוּךְ הָגוּן וְרָאוּי יִשְׁלְחוּ

מִן הַשָּׁמַיִם אֶת הַמִּחָתָּנִים אֶל הָאוֹהֲבִים, וְהֵם יֹאמְרוּ עָלֶיךָ כָּל הַטּוֹב, וְאִם לָאו יַגִּיעוּ אֶל הַשּׁוֹנְאִים וְהֵם יוֹרִידוּ אֶת הַשִּׁדּוּךְ.

וְכָךְ אִיתָא בְּשֵׁם צַדִּיקִים, כִּי כְּמוֹ שֶׁ'בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי' כָּךְ גַּם הַשִּׁדְּכָן מִיּוֹעָד מִן שָׁמַיָּא, לְכָל זוּוג שֶׁדְּכָן שֶׁלּוֹ.

קֵרוּב הַזִּוּוג ע"י הַתְּפִלָּה

זֹאת עָשׂוּ וְחִיוּ, הַרְבּוּ בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַשְׁבָּ"ם (פְּסָחִים קיח. ד"ה כִּקְרִיעַת) לְבָאֵר הַטַּעַם שֶׁדִּמּוּ חָזַ"ל לִקְרִיעַת יַם סוּף - 'וְנָפְקָא מִנָּה לְמִבְעֵי רַחֲמֵי', כְּלוֹמַר שֶׁבָּאוּ חָזַ"ל הַק' לְלַמְּדֵנוּ 'סֵדֶר מְצִיאַת הַזִּוּוג' וְהוּא עַל יְדֵי בַּקָּשַׁת רַחֲמִים מִ'הַשִּׁדְּכָן' בְּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ הֲלֹא הוּא הקב"ה כִּי מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לָאִישׁ. וּגְדוֹלָה הִיא הַתְּפִלָּה לְסַלֵּק כָּל הָעִכּוּבִים וְהַקְּטָרוּגִים, וּלְהָבִיא לִמְצִיאַת הַשִּׁדּוּךְ אֲפִלּוּ קֹדֶם זְמַנּוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הרה"ק הַ'פְּנֵי מְנַחֵם' זי"ע, (פְּנֵי מְנַחֵם פָּרָשַׁת בְּמִדְבַּר תשנ"ה סְעוּדָה ג) שֶׁהִנֵּה מְבֹאָר בַּגְּמָרָא (מו"ק יח:) 'מָתָר לֵאָרֵס אִשָּׁה בְּחֹלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, שֶׁמָּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר', וְהַלֹּא הַדְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמָה אִם יֵשׁ בְּיָד אָדָם לְהַקְדִּים וְלִטֹּל אֶת שֶׁל רֵעֵהוּ בְּרַחֲמִים, כ"ש שֶׁיֵּשׁ בְּיַד הָאָדָם לְמַהֵר בְּרַחֲמִים לְמְצֹא מְהֵרָה אֶת זִוּוגוֹ שֶׁלּוֹ שֶׁהַכְּרִיזוּ עֲבוּרוֹ קֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד.

הרה"ח רַבִּי נְתַנְאֵל רַדְזִינֶער זצ"ל נִכְנַס פַּעַם אֶל הַ'חָזוֹן אִישׁ' זי"ע, וְאָמַר לוֹ, רַבִּי, קוּשְׁיָא אַחַת יֵשׁ לִי, וְהִיא קָשָׁה כִּקְרִיעַת יַם סוּף, בְּרָמְזוֹ עַל 'קָשָׁה' זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף (סוֹטָה ב.), אָמַר לוֹ החזו"א, הֲרֵי סוֹף דָּבָר הָיָה שהקב"ה קָרַע אֶת הַיָּם, אַף אַתָּה, תְּנוּחַ דַּעְתְּךָ, כֵּן סוֹף דָּבָר שֶׁתִּתְיַשֵּׁב קֻשְׁיָתְךָ...

סִפֵּר אֶחָד מִזְּקֵנֵי הָאַדְמוֹרִי"ם שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, שֶׁבְּבַחֲרוּתוֹ חָכָה זְמַן רַב עַל זִוּוּגוֹ, פַּעַם אַחַת בִּהְיוֹתוֹ כְּבֶן כ"ח שָׁנָה הִרְגִּישׁ שֶׁ'בָּאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ', וְנִכְנַס אֶל הגה"ק הַ'חָזוֹן אִישׁ' זי"ע וְגוֹלֵל בְּפָנָיו אֶת פָּרָשַׁת הַזִּוּוּג כִּי קָשְׁתָה עָלָיו הַהַמְתָּנָה, אָמַר לוֹ הַ'חָזוֹן אִישׁ', וְכִי לְכַמָּה אַתָּה נִצְרָךְ, עָנָה הַבָּחוּר, אֶחָד, אָמַר לוֹ הַ'חָזוֹן אִישׁ' נוּ, אֶחָד, עֲדַיִן יֵשׁ בָּעוֹלָם עֲבוּרְךָ אֶחָד, וּמָה לְךָ מִתְיָאֵשׁ.

וְאִלּוּ כ"ק אַדְמוֹ"ר מִסְּקוּלֶען זי"ע אָמַר לְבָחוּר שֶׁבָּאָה לְפָנָיו כִּי רַבּוּ אַנְחוֹתָיו וְלִבּוֹ דַּוֶּי עַל זִוּוּגוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא נִמְצָא - הִנְךָ כְּבָר 'חָתָן' אֶלָּא שֶׁאֵינְךָ יוֹדֵעַ עִם מִי, שֶׁהֲרֵי אַרְבָּעִים יוֹם קֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד כְּבָר מַכְרִיזִים בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, אֵין זֶה אֶלָּא 'אֲבֵדָה' שֶׁנֶּאֱבְדָה (לֹא שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת מְצִיאוּת חֲדָשָׁה שֶׁל 'חָתָן וְכַלָּה') וְאִי מִשּׁוּם הָא, אֵין לְךָ אֶלָּא לְהִתְפַּלֵּל שֶׁיִּגַּל ה' אֶת עֵינֶיךָ לִמְצֹא אֶת הָאֲבֵדָה, לְבַקֵּשׁ הַרְאֵנוּ ה' חַסְדֶּךָ, שֶׁנּוּכַל לִרְאוֹת הַחֲסָדִים וְנִרְאֶה עִם מִי אַתָּה בָּאֱמֶת הַחָתָן... (וְחוּץ מֵאוֹתָהּ רְאִיָּה בְּפֹעַל הַכֹּל כְּבָר מְסֻדָּר).

וְכֹה בֵּאֵר הרה"ק הָ'אִמְרֵי נֹעַם' זי"ע (בְּרֵאשִׁית ד"ה עַל כֵּן) בְּלִשְׁנָא דִּקְרָא (ב כד) 'עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ', שֶׁהִנֵּה מִדַּרְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם - בְּגִשְׁתָּם לְהַחְלִיט 'הַחְלָטוֹת' בְּעִנְיָנִים חֲשׁוּבִים וּבְיוֹתֵר בְּפָרָשַׁת הַשִּׁדּוּכִים הֲרֵי הֵם 'מְלֵאִים סְפֵקוֹת כָּרְמוֹן', גַּם יֵשׁ לָהֶם 'רְצוֹנוֹת' וְדִמְיוֹנוֹת מֵהָאָרֶץ וְעַד לַשָּׁמַיִם, יֵשׁ הָאוֹמְרִים לַ'שַּׁדְכָן', אָה, כָּזֹאת וְכָזֹאת הִנְךָ מַצִּיעַ לָנוּ... אֵין רְצוֹנֵנוּ אֶלָּא לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִם מִשְׁפָּחָה 'מְפֹאֶרֶת וְנִכְבָּדָה' כָּמוֹנוּ... אוֹ בְּרְצוֹנֵנוּ בְּגִבְיר וּבַעַל יוּחֲסִין וְכַדּוֹמֶה, לְאִידָךְ, יֵשׁ הַמְּלֵאִים סְפֵקוֹת, הַאִם כְּדַאי לָהֶם 'לְהַסְכִּים' לְהַצָּעָה פְּלוֹנִית אִם לָאו, וְזֶה מֻרְמָז בְּדִבְרֵי הַכָּתוּב אָבִיו - אֵלּוּ הָרְצוֹנוֹת [כְּמוֹ 'וְלֹא אָבָה סִיחוֹן' (דְּבָרִים

ב ל) שֶׁפִּרוּשׁוֹ לֹא רָצָה], וְאֶת אִמּוֹ - מִלְּשׁוֹן 'אִם', כְּלוֹמַר סְפֵקוֹת כְּדַת מָה לַעֲשׂוֹת, וְלִשְׁנֵיהֶם אָמְרוּ יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אֶלָּא וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ - ר"ת 'א' שְׁפָתַי תִּפְתַּח וּפִי' (תְּהִלִּים נא יז), ר"ל עָזֹב נָא, אַל תִּשְׁקַע וְתִטְבַּע בְּיָם הָרְצוֹנוֹת וְהַסְּפֵקוֹת... הִדָּבֵק בְּעַמּוּד הַתְּפִלָּה בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, וְתָבוֹא עַל סְפוּקְךָ בְּהָגִיעַ הַזְּוּוּג הַנָּכוֹן מִן הַשָּׁמַיִם לִידֵי גְּמָר.

בֶּאֱמֶת אָמְרוּ, שֶׁגַּם הַשִּׂדּוּךְ הַמּוּעָד לוֹ לֹא יָבוֹא לִידֵי גְּמָר רַק ע"י הַתְּפִלָּה, כַּמְּרֻמָּז בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, סו) 'וַיְסַפֵּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֵת כָּל הַדְּבָרִים', ופירש"י 'גִּלָּה לוֹ נִסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לוֹ, שֶׁקִּפְּצָה לוֹ הָאָרֶץ וְשֶׁנִּזְדַּמְּנָה לוֹ רִבְקָה בִּתְפִלָּתוֹ'. וּבְאֹר הרה"ק הַ'חָתָם סוֹפֵר' זי"ע (עה"ת ד"ה וְעַל דֶּרֶךְ) דְּלִכְאוֹרָה צ"ב מַדּוּעַ לֹא קִפְּצָה לוֹ הָאָרֶץ בַּחֲזָרָתוֹ לְבֵית אַבְרָהָם, אֶלָּא, מֵאַחַר שֶׁלֹּא רָצָה הַבּוֹרֵא לְגַלּוֹת אֶת רִבְקָה לְיִצְחָק עַד שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל זִוּוּגוֹ, עַל כֵּן נִתְאַחֲרוּ בַּדֶּרֶךְ וְלֹא קִפְּצָה לוֹ הָאָרֶץ, כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּלֵּל, וְהִנֵּה, אַךְ הָיָה 'וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה', מִיָּד בִּגְמַר תְּפִלָּתוֹ - כַּאֲשֶׁר נָשָׂא עֵינָיו אַחַר תְּפִלָּתוֹ 'וַיַּרְא וְהִנֵּה גְּמַלִּים בָּאִים', כָּל זֶה נִכְלָל בַּסִּפּוּר שֶׁ'סִּפֵּר לוֹ הָעֶבֶד' - קִפְּצָה לוֹ הָאָרֶץ, וְאֶל תִּקְשֶׁה, א"כ, ק"ו שֶׁהָיְתָה צְרִיכָה לִקְפֹּץ לוֹ בַּחֲזָרָתוֹ, כִּי בָּזֶה הוֹדִיעַ לוֹ אֱלִיעֶזֶר 'שֶׁנִּזְדַּמְּנָה רִבְקָה (רק) בִּתְפִלָּתוֹ' (שֶׁל יִצְחָק) - עַל כֵּן הִמְתִּין לוֹ הַבּוֹרֵא עַל הַתְּפִלָּה.

וּבְסִפְּרֵנוּ אָשִׂיחָה בְּחָקֶיךָ (בְּרֵאשִׁית עַמּוּד רסא) הִזְכַּרְנוּ בס"ד מה שׁסִּפֵּר הֶ'חָפֵץ חַיִּים': מִנְהַג בְּנֵי גַּלִּיצְיָה, שֶׁבְּכָל מוֹצָאֵי שַׁבָּת נֶאֱסָפִים כֻּלָּם יַחַד לוֹמַר תְּהִלִּים בְּבָתֵּי הַכְּנֵסִיּוֹת. בְּאַחַת הַשַּׁבָּתוֹת נִכְנַס יְהוּדִי תַּלְמִיד חָכָם וְיִרֵא שָׁמַיִם - רַבִּי יְחִיאֵל מִיכֶל הַכֹּהֵן - לְבֵית הַכְּנֶסֶת הַמֻּרְכָּזִי שֶׁבָּעֲיָרָה קָאלִישׁ, וְהִנֵּה הוּא מַבְחִין בִּיהוּדִי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר, קוֹרֵא 'תְּהִלִּים' מִתּוֹךְ הַשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁאֵין כְּדֻגְמָתָהּ, בִּבְכִיּוֹת וּבְדִמְעוֹת. רַבִּי יְחִיאֵל מִיכֶל, הֵחֵל גַּם הוּא לִקְרֹא מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים, וּמִמָּשׁ נִסְחַף בְּדִבְקוּתוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב לְצִדּוֹ, הוּא לֹא יָדַע עַל מָה וְלָמָּה מִשְׁתַּפֵּךְ וּבוֹכֶה אוֹתוֹ יְהוּדִי, אֶבָל אֱמִירַת הַתְּהִלִּים שֶׁלּוֹ, כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לִפְנֵי אָבִיו, הָיְתָה מַמָּשׁ 'מְדַבֶּקֶת', וְכָךְ גָּמְרוּ שְׁנֵיהֶם אֶת הַתְּהִלִּים כְּשֶׁעֵינֵיהֶם נְפוּחוֹת מֵרֹב דְּמָעוֹת שָׁלִישׁ זַכּוֹת וּטְהוֹרוֹת.

בְּסִיּוּם הַקְּרִיאָה פָּנָה רַבִּי יְחִיאֵל לְאוֹתוֹ יְהוּדִי, וְשָׁאַל אוֹתוֹ: קָרָאתָ תְּהִלִּים כָּל כָּךְ בִּבְכִיָּה, מַמָּשׁ רִגַּשְׁתָּ אוֹתִי, וְאַף אֲנִי הִתְעוֹרַרְתִּי לִבְכִי בִּזְכוּתְךָ, אֱמוֹר לִי בְּבַקָּשָׁה, עַל מָה אַתָּה כָּל כָּךְ כָּאוּב? מַה מֵּצִיק לְךָ עַד כְּדֵי שֶׁבָּאתָ לְכָזוֹ בְּכִיָּה? אֲנָחָה בָּקְעָה מִגְּרוֹנוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי, וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: בַּת יֵשׁ לִי, יְרֵאַת שָׁמַיִם וּמַשְׂכֶּלֶת, אֲשֶׁר הִגִּיעָה לְפִרְקָהּ, אֶלָּא שֶׁאֵין לִי מָמוֹן לְהַשִּׂיאָהּ, כָּל הַשָּׁבוּעַ אֵינֶנִּי בַּבַּיִת, אֲבָל בְּשַׁבָּת שֶׁאֲנִי מָצוּי בְּחֵיק הַמִּשְׁפָּחָה, אֲנִי רוֹאֶה בְּעֵינַי כַּמָּה קָשָׁה הַרְגָּשָׁתָהּ, וְאֵין לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה, רַק לִבְכּוֹת וּלְהִתְפַּלֵּל מִקִּירוֹת לִבִּי...

שָׁמַע זֹאת רַבִּי יְחִיאֵל מִיכֶל, הִרְהֵר מִסְפַּר רְגָעִים, וְאָז אוֹרוּ עֵינָיו: רְאֵה יְהוּדִי יָקָר, בֶּן יֵשׁ לִי, רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוֹ, בָּחוּר מְצֻיָּן מִבְּנֵי עֲלִיָּה, אֲגַלֶּה לְךָ שֶׁגַּם לִי אֵין פְּרוּטָה לִתֵּן לוֹ לַחֲתֻנָּתוֹ, עָלָה רַעְיוֹן בְּמֹחִי, אוּלַי נִשְׁתַּדֵּךְ בֵּינֵינוּ, בְּנִי יִשָּׂא אֶת בִּתְּךָ, וְכָךְ תָּבוֹא לִשְׁנֵינוּ הַיְשׁוּעָה מֵאֵת ה'.

הַסִּכִּים הַיְּהוּדִי לָרַעְיוֹן, וְאָכֵן זְמַן לֹא רַב לְאַחַר מִכֵּן, הִתְקַיְּמָה הַחֲתֻנָּה הַצְּנוּעָה, וְלַזּוּג שֶׁנִּשָּׂא זֶה עַתָּה - סִיֵּם הֶחָפֵץ חַיִּים אֶת סִפּוּרוֹ - נוֹלְדוּ אַרְבָּעָה בָּנִים, שֶׁבִּרְבּוֹת הַיָּמִים הָפְכוּ לִגְדוֹלֵי רַבָּנֵי הַדּוֹר, וְהֵאִירוּ אֶת הָעוֹלָם בְּתוֹרָתָם, הֲלֹא הֵם: הַגָּאוֹן רַבִּי יְהוּדָה הַכֹּהֵן זַצַ"ל, אַב בֵּית דִּין

מוֹנְקַטְש וְסִיגֶעט, וּבַעַל 'קוּנְטְרֵס הַסְּפֵקוֹת'. הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים הַכֹּהֵן זַצַ"ל, רַב בְּקָאלִישׁ. הַגָּאוֹן הַמְפָרְסָם רַבִּי אַרְיֵה לֵיב הַכֹּהֵן זַצַ"ל אַב בֵּית דִּין סְטְרִי, בַּעַל 'קְצוֹת הַחֹשֶׁן' וְ'אַבְנֵי מִלּוּאִים'. הַגָּאוֹן רַבִּי מָרְדְּכַי זַצַ"ל אַב בֵּית דִּין חוֹדְרוֹב.

הִפְטִיר ה'חָפֵץ חַיִּים' וְאָמַר: מִשְּׁפַּחַת עֲנָקִים זוֹ, אֲשֶׁר מִלְּבַד אַרְבַּעַת עַמּוּדֵי הַתָּוֶךְ, הַדּוֹר הָרִאשׁוֹן, עוֹד יָצְאוּ מִבֵּין חֲלָצֶיהָ דּוֹרוֹת רַבִּים שֶׁל רַבָּנִים וּגְאוֹנִים - הוֹרָתָהּ וְלַדְתָּהּ מִכֹּחַ אֶחָד וְיָחִיד, כֹּחַ שֶׁל תְּפִלָּה בִּדְמָעוֹת...

וּמְסַפְּרִים שֶׁהָאָח הָרְבִיעִי, רַבִּי מָרְדְּכַי, הֶעֱדִיף שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מִן הַתּוֹרָה קֶרְדֹּם לַחְפֹּר בָּהּ, וְכַאֲשֶׁר עָשָׂה חַיִל בַּעֲסָקָיו וְהִתְעַשֵּׁר, עָזַב אֶת רַבָּנוּתוֹ בָּעִיר חוֹדְרוֹב, וְעָבַר לְהִתְגּוֹרֵר כְּאָדָם פְּרָטִי בְּאוּנְגְוָאר. אִמּוֹ, אֵשֶׁת רַבִּי יוֹסֵף, כְּשֶׁהִגִּיעָה לְגִיל זְקֵנָה, הָיְתָה מִתְגּוֹרֶרֶת בְּבֵיתוֹ. פַּעַם אַחַת בָּאוּ כָּל בָּנֶיהָ לְבַקְּרָהּ, וְהֵחֵלּוּ לְפַלְפֵּל בְּלִמּוּד, כַּאֲשֶׁר זֶה בּוֹנֶה וְזֶה סוֹתֵר כְּדַרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה, לְבַסּוֹף רַבִּי מָרְדְּכַי הִכְרִיעַ אֶת כֻּלָּם.

אָז קָמָה אִמָּם מִן הַמִּטָּה עָלֶיהָ הָיְתָה שׁוֹכֶבֶת בַּאֲפִיסַת כֹּחוֹת, וְהֵחֵלָּה לִרְקֹד בְּאִמְרָהּ: עַד עַתָּה חָשַׁשְׁתִּי שֶׁמֵּאָז הִכָּנֵס בְּנִי רַבִּי מָרְדְּכַי לְעוֹלָם הַמַּעֲשֶׂה, נִתְעַמְעֵם כֹּחַ תּוֹרָתוֹ, אוּלָם עַתָּה שֶׁאֲנִי רוֹאָה שֶׁמִּלְבַד שִׁלְשֶׁת בָּנַי, שֶׁהֵם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְכַהֲנִים כְּרַבָּנֵי קְהִלּוֹת, אַף טַעְמוֹ שֶׁל בְּנִי רַבִּי מָרְדְּכַי לֹא פָּג וְרֵיחוֹ לֹא נָמַר, יְכוֹלָה אֲנִי לֵילֵךְ מִן הָעוֹלָם בְּשַׁלְוָה, הִנֵּה מִטָּתִי שְׁלֵמָה...

עוֹד כָּתַב בִּבְאֵר הַפָּרָשָׁה (שָׁם), מַעֲשֶׂה בְּבָחוּר בֶּן טוֹבִים וירו"ש שֶׁלָּמַד בְּאַחַת מֵהַיְשִׁיבוֹת הַמְּפֻרְסָמוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אַךְ מִשּׁוּם מָה לֹא הִצְלִיחַ לִמְצֹא אֶת זִוּוּגוֹ, וְכֹה עָבְרוּ הַיָּמִים מִיּוֹם לְיוֹם וּמֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ כְּשֶׁלִּבּוֹ נִשְׁבַּר בְּקִרְבּוֹ מֵחֲמַת מַצָּבוֹ הַקָּשֶׁה.

לִקְרַאת שַׁבָּת אַחַת הֶחְלִיטוּ בְּנֵי הַיְשִׁיבָה לִשְׁבוֹת בשב"ק בְּמֵרוֹן סָמוּךְ וְנִרְאֶה לְצִיּוּן הַמְּצֻיָּנֶת שֶׁל רַשְׁבִּ"י, אוֹתוֹ בָּחוּר הִצְטָרֵף וְנָסַע עִמָּהֶם, אַךְ בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשַּׁבָּת הִסְתַּגֵּר בְּחַדְרוֹ כְּשֶׁהוּא שָׁקוּעַ בְּצַעֲרוֹ וְלֹא עָלָה לַצִּיּוּן אֶפְלוּ פַּעַם אַחַת, רַק בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת נִתְעוֹרֵר בּוֹ רָצוֹן לְפָקֵד אֶת הַצִּיּוּן בְּטֶרֶם יַחְזֹר לַיְשִׁיבָה, וְאָכֵן, בְּהַגִּיעוֹ אֵצֶל הַצִּיּוּן פָּתַח בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים בְּהִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ וּבִדְבֵקוּת עֲצוּמָה, עַד שֶׁלְּאַחַר כַּמָּה שָׁעוֹת גָּמַר אֶת כָּל הַסֵּפֶר מֵרֵישָׁא וְעַד גְּמִירָא כַּאֲשֶׁר סִיֵּם תְּפִלָּתוֹ הִבִּיט לַאֲחוֹרָיו וְלֹא מָצָא אֶת חֲבֵרָיו שֶׁכְּבָר חָזְרוּ בְּצוֹתָא לַיְשִׁיבָה, וְהֵבִין שֶׁעַתָּה עָלָיו לַחְזֹר לַיְשִׁיבָה בְּכוֹחוֹת עַצְמוֹ, אַךְ כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיְתָה הַפְּרוּטָה מְצוּיָה בְּכִיסוֹ הָלַךְ לְבֵיתוֹ שֶׁל אֶחָד מִתּוֹשְׁבֵי מֵרוֹן, סִפֵּר לוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיְּלַוֵּהוּ סְכוּם מָעוֹת לְהוֹצָאוֹת הַדֶּרֶךְ, וְאָמַר לוֹ, דְּהַגַּם שֶׁהוּא אֵינוֹ מַכִּירוֹ אַךְ בְּיָדוֹ לְהִתְקַשֵּׁר לְרֹאשׁ הַיְשִׁיבָה שֶׁלּוֹ הַמַּכִּירוֹ, וְהוּא בְּוַדַּאי יַמְלִיץ לְהַלְוֹתוֹ סְכוּם זֶה, וּבְהִזְדַּמְּנוּת יִשְׁלַח לוֹ אֶת סְכוּם הַהַלְוָאָה, בעה"ב שׂוֹחֵחַ עִמּוֹ עַל דָּא וְעַל הָא לְמֶשֶׁךְ זְמַן מָה ולאחמ"כ הִלְוָה לוֹ כְּפִי בַּקָּשָׁתוֹ וְנִפְטְרוּ לְשָׁלוֹם.

הַיְהוּדִי שֶׁהִתְפַּעֵל מְאֹד מֵאֲצִילוּתוֹ שֶׁל הַבָּחוּר מִהֵר לְהִתְקַשֵּׁר לְרֹאשׁ יְשִׁיבָתוֹ וְסִפֵּר לוֹ שֶׁכָּךְ וְכָךְ הָיָה מַעֲשֶׂה, וּבֵרֵר אֲצִלּוֹ 'מָה טִיבוֹ' שֶׁל הַבָּחוּר כִּי בַּת יֵשׁ לוֹ שֶׁהִגִּיעָה לְפִרְקָהּ, עַל כֵּן בִּרְצוֹנוֹ לְבָרֵר אֲצִלּוֹ מָה טִיבוֹ, לְמוֹתָר לְצַיֵּן, שֶׁרֹאשׁ הַיְשִׁיבָה הִרְבָּה וְהִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל הַבָּחוּר בַּתּוֹרָה וּבְמִדּוֹת טוֹבוֹת, וְאָכֵן מִיָּד שָׁלַח הַלָּה שַׁדְּכָן שֶׁיְּדַבֵּר עִם אֲבִי הַבָּחוּר לְהַצִּיעַ אֶת הַשִּׁדּוּךְ, וְכַעֲבֹר יוֹמַיִם שַׁבְּרוּ צַלַּחַת בְּשִׂמְחַת הַתְּנָאִים בְּשָׁעָה טוֹבָה וּמְצֻלַּחַת בְּבֵית אֲבִי הַכַּלָּה

בעיה"ק מֵרוֹן, וְנִתְבָּרֵר לְמַפְרֵעַ, שֶׁתְּפִלָּתוֹ בְּמוֹצָאֵי יוֹם מְנוּחָה הִרְקִיעָה שְׁחָקִים, וְעַל יָדָה זָכָה לַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אַף בְּעֵינֵי בָּשָׂר רָאָה דְּבִגְלָל שֶׁהֶאֱרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה זָכָה לִרְאוֹת בִּישׁוּעָתוֹ, שֶׁהֲרֵי אֲחוּרוֹ גָּרַם לוֹ לִפְגֹּשׁ אֶת חוֹתְנוֹ לַעֲתִיד, וּעי"ז בָּאוּ בִּבְרִית הָאֵרוּסִין עִנְבֵי הַגֶּפֶן בְּעִנְבֵי הַגֶּפֶן דָּבָר נָאֶה וּמִתְקַבֵּל.

וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה - מַעֲלָתָהּ שֶׁל תְּפִלַּת הַמִּנְחָה

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, סג), 'וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עֶרֶב', כָּתַב הַ'כְּלִי יָקָר' רז"ל (בְּרָכוֹת כו:) לָמְדוּ מִכָּאן שֶׁיִּצְחָק תִּקֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה שֶׁהִיא לִפְנוֹת עֶרֶב. וּמִכָּאן סָמְכוּ לָמָּה שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (שָׁם ו:) לְעוֹלָם יְזַהֵר אָדָם בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁכֵּן אֵלִיָּהוּ לֹא נַעֲנָה אֶלָּא בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה, וְאע"פ שֶׁאַבְרָהָם וְיַעֲקֹב תִּקְנוּ גַּם, תְּפִלַּת שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, מִכָּל מָקוֹם לֹא מָצָאנוּ שֶׁנַּעֲנוּ תֵּכֶף וּמִיָּד, אֲבָל בִּתְפִלַּת מִנְחָה מָצִינוּ שֶׁיִּצְחָק נַעֲנָה מִיָּד... כַּאֲשֶׁר תִּקֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה, וּמִסְתַּבְּרָא שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה בִּקֵּשׁ וְהִתְפַּלֵּל שֶׁיַּצְלִיחַ אֱלִיעֶזֶר בִּשְׁלִיחוּתוֹ וַיִּמְצָא לוֹ אֶת בַּת זוּגוֹ 'אֲשֶׁר תּוֹצִיא זֶרַע טוֹב וְיָשָׁר בְּעֵינֵי אֱלֹקִים', וּמִיָּד כַּאֲשֶׁר סִיֵּם הַתְּפִלָּה אָמְרָה תּוֹרָה 'וַיִּשָּׂא עֵינָיו' שֶׁהֵרִים עֵינָיו - שֶׁהֲרֵי בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה צָרִיךְ לָתֵת עֵינָיו לְמַטָּה (כְּנִפְסָק בשו"ע או"ח סִימָן צה סָעִיף ב), 'וַיַּרְא' שֶׁנַּעֲנָה מִיָּד, שֶׁהֲרֵי רָאָה 'וְהִנֵּה גְּמַלִּים בָּאִים' וְנוֹשְׂאִים אֶת בַּת זוּגוֹ, וְעַל כֵּן הִפְלִיגוּ חֲזַ"ל בְּמַעֲלַת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה כֵּיוָן דְּחָזִינַן בִּקְרָא שֶׁתְּפִלָּה זוֹ מִתְקַבֶּלֶת וְנַעֲנִית תֵּכֶף וּמִיָּד, וְכָתַב עוֹד 'עַל כֵּן אֵין בִּתְפִלָּה זוֹ שׁוּם קָטֵגוֹר' (וְעַיֵּן בְּהֶמְשֵׁךְ דְּבָרָיו בֵּאוּר לְסֻגֶּלַת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה דָּיְקָא).

וּבֵאֵר בָּזֶה הגה"ק הָרַבִּי ר' יְהוֹנָתָן אַיְבְּשִׁיץ זי"ע (תְּפִאֶרֶת יְהוֹנָתָן קֹרַח ד"ה וַיִּחַר), עַל פִּי מָה דְּאִיתָא בָּגְמ' (שַׁבָּת פט:) 'לַעֲתִיד לָבוֹא יֹאמַר לוֹ הקב"ה לְאַבְרָהָם בָּנֶיךָ חָטְאוּ לִי, אָמַר לְפָנָיו רבש"ע יִמָּחוּ עַל קִדֻּשַּׁת שִׁמְךָ וְכוּ', אָמַר לְיַעֲקֹב בָּנֶיךָ חָטְאוּ, אָמַר לוֹ יִמָּחוּ עַל קִדֻּשַּׁת שִׁמְךָ וְכוּ', אָמַר לוֹ לְיִצְחָק בָּנֶיךָ חָטְאוּ לִי, אָמַר לְפָנָיו רבש"ע בָּנַי וְלֹא בָּנֶיךָ וְכוּ', וְטוֹעֵן לְהָקֵל בְּדִינָם עַד שֶׁאוֹמַר 'הָא קְרִיבִית נַפְשִׁי קָמָךְ - הֲלֹא הִקְרַבְתִּי אֶת עַצְמִי לְפָנֶיךָ בַּ'עֲקֵדָה' וְתַעֲמֹד לָהֶם זְכוּת זוֹ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה סב) 'כִּי אַתָּה אָבִינוּ, כִּי אַבְרָהָם לֹא יֵדָעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֵנוּ', וְהַגַּם שֶׁאֵין לָנוּ שֶׁמֶץ הַשָּׂגָה בַּהֲבָנַת דִּבְרֵי הַגְּמ', אַךְ עכ"פ רוֹאִים שֶׁיִּצְחָק הוּא שֶׁפָּתַח אֶת הַפֶּתַח לְהַמְלִיץ טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל בְּאָמְרוֹ 'בָּנַי וְלֹא בָּנֶיךָ', וְהֵינוּ כִּי 'בָּנִים אַתֶּם לָה' אֱלֹקֵיכֶם', וְגַם 'בָּנִים מַשְׁחִיתִים בָּנִים הֵם' (קִדּוּשִׁין לו.), וְאַף אִם חָטְאוּ עֲדַיִן הֵם 'בָּנֶיךָ', וּבָזֶה מְבֹאָר הַטַּעַם שֶׁיִּצְחָק אָהַב אֶת עֵשָׂו הָרָשָׁע, לְהַרְאוֹת שֶׁאֲפִלּוּ בֶּן רָשָׁע כְּעֵשָׂו עֲדַיִן הוּא בִּכְלָל 'בֵּן', וּמִשּׁוּם כָּךְ מַעֲלָה יְתֵרָה יֵשׁ בָּהּ בִּתְפִלַּת מִנְחָה, כִּי אַבְרָהָם שֶׁתִּקֵּן שַׁחֲרִית וְיַעֲקֹב שֶׁתִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית לֹא הִתְפַּלְּלוּ עַל הָרְשָׁעִים, 'אֲבָל יִצְחָק הִתְפַּלֵּל אַף בְּעַד רְשָׁעִים', וְעַל כֵּן לֹא נַעֲנָה אֵלָיו אֶלָּא בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה, כִּי יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר לֹא הָיוּ זַכָּאִים, אֲבָל תְּפִלַּת מִנְחָה מוֹעִילָה אַף לָרְשָׁעִים, וְעַל פִּי זֶה בֵּאֵר עוֹד מָה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּפָרָשַׁת קֹרַח (בַּמִּדְבָּר טז טו) 'אַל תֵּפֶן אֶל מִנְחָתָם', שֶׁלִּכְאוֹרָה תֵּמַהּ רַבָּתִי יֵשׁ כָּאן, שֶׁהֲצָרַךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְבַקֵּשׁ שֶׁלֹּא תִּתְקַבֵּל 'מִנְחָתָם' שֶׁל עֲדַת קֹרַח שֶׁחָלְקוּ עַל ה', וְעַל מֹשִׁיחוֹ, אֶלָּא כִּי אָכֵן זֶה כּוֹחָהּ שֶׁל 'מִנְחָה' שֶׁאֲפִלּוּ רְשָׁעִים מִתְקַבְּלִים בִּתְפִלָּה זוֹ, וְהוֹסִיף לְפָרֵשׁ שֶׁ'יִּצְחָק' כְּנֶגֶד מִדַּת

הַגְּבוּרָה וְהַדִּין, וְהוּא תִּקּוּן תְּפִלַּת מִנְחָה, כִּי אֲפִלּוּ 'מִדַּת הַדִּין' מִתְרַצֵּית בְּ'מִנְחָה' (ועיי"ש עוד).

כֹּה אָמַר הרה"ק הַמַּגִּיד מִטְּרִיסְק זי"ע (מֻגָּן אַבְרָהָם בָּלָק) וז"ל וּכְמוֹ שֶׁאָמַר אַבָּא מָארִי בְּשֵׁם הבעש"ט שֶׁגַּם זֶה הָאִישׁ הַמְּטֹרָד כָּל הַיּוֹם בַּעֲסָקָיו כָּל הַיּוֹם בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחוֹבוֹת וְכִמְעַט שֶׁשּׁוֹכֵחַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא עוֹלָם, רַק בְּעֵת שֶׁמַּגִּיעַ זְמַן תְּפִלַּת מִנְחָה עוֹלֶה עַל זִכְרוֹנוֹ שֶׁהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה וְגוֹנֵחַ וְנֶאֱנָח בְּלִבּוֹ בְּהִתְבּוֹנְנוּת הֵיאַךְ שֶׁפָּנָה כָּל הַיּוֹם בְּהַבְלֵי עוֹלָם, וְהוּא רָץ לְסַמְטָא אַחַת מִן הַצַּד וּמִתְפַּלֵּל מִנְחָה, הֲגַם שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל מָה הוּא מְדַבֵּר (וּפְשִׁיטָא שֶׁעַל הָאָדָם לְסַדֵּר עַצְמוֹ בְּכָל עֵת שֶׁיּוּכַל לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, אֶלָּא כָּאן מְדֻבָּר כְּשֶׁפָּשׁוּט שֶׁכַּח מִכָּל מְצִיאוּתוֹ, מָה יַּעֲשֶׂה וּכְבָר הוּא עוֹמֵד בְּמַצָּב 'דִּיעֲבַד' כָּזֶה). עִם כָּל זֶה גַּם זֶה חָשׁוּב וְיָקָר מְאֹד לִפְנֵי הַבּוֹרֵא ב"ה, וְהָאֲנָחָה שֶׁלּוֹ בּוֹקַעַת רְקִיעִים.

שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה - שְׁמִירַת עֵינַיִם וּפִיו בִּקְדֻשָּׁה

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד א), 'וה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל', רָמַז בָּהּ הרה"ק הַ'דִּבְרֵי שְׁמוּאֵל' זי"ע תֵּבַת **בַּכֹּ"ל** עוֹלֶה בְּרָאשֵׁי תֵּבוֹת' **בְּרִית** כָּרַתִּי **לְעֵינַי** (איוב לא א), **בְּרִית** כָּרַתִּי **לִשְׁפָתַי**, וז"ל, דְּהַשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן לִקְדֻשָּׁה הוּא בִּשְׁמִירַת עֵינַיִם וְכוּ' וְשַׁעַר הַקְּדֻשָּׁה אַחֲרֵי הָעֵינַיִם הוּא שְׁמִירַת הַשְּׂפָתַיִם וְהַלָּשׁוֹן וְכוּ', וה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל פֵּרוּשׁ בְּכָל הָעִנְיָנִים שֶׁהֵם יְסוֹד הָאָדָם. עכ"ל.

גְּדֶל שְׂכָרָם שֶׁל גּוֹמְלֵי חֲסָדִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת

בַּ'כֹּלִי יָקָר' בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד כב) אִיתָא שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַיִן טוֹבָה לְהִתְחַסֵּד עִם הַבְּרִיּוֹת נִצּוֹל מֵעֵין הָרַע. הרה"ק המהרי"ד מִבֶּעלְזָא זי"ע פֵּרֵשׁ מָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּסוֹף הָעִנְיָן (שָׁם, סג) 'וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה גְּמַלִּים בָּאִים', שֶׂ'שָּׂדֶה' רוֹמֵז לְגָלוּת וּכְדִכְתִיב 'צִיּוֹן שָׂדֶה תֵּחָרֵשׁ', וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ וּלְהִתְפַּלֵּל עַל אֲרִיכוּת הַגָּלוּת, הֶרְאוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם 'גְּמַלִּים' - שֶׁבִּזְכוּת גּוֹמְלֵי חֲסָדִים תָּבוֹא הַגְּאֻלָּה בִּמְהֵרָה. וְהַדְּבָרִים אֲמוּרִים הֵן לְגַבֵּי גָּלוּת הַכְּלָל וְהֵן לְגַבֵּי גָּלוּת הַפְּרָט, כָּל חַד וְחַד לְפִי עִנְיָנוֹ וּמַצָּבוֹ שֶׁמְּצַפָּה לְהִגָּאֵל וּלְהִוָּשַׁע, עֲצָתוֹ הִיא לְהַרְבּוֹת בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְעַל יְדֵי זֶה יָחִישׁ וְיִקָּרֵב גְּאֻלָּתוֹ.

מַעֲשֶׂה נוֹרָא הוּבָא בַּיְרוּשַׁלְמִי (תַּעֲנִית פ"א ה"ד) שֶׁבִּזְמַן רַבִּי אָבָּהוּ הָיְתָה עֲצִירַת גְּשָׁמִים וְהֶרְאוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁאִם 'פֶּנְטַקְקָה' יִתְפַּלֵּל אֲזַי יֵרֵד מָטָר עַל הָאָרֶץ, וְכֵן הָיָה, וְשָׁלַח לִדְרֹשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְהִתְבָּרֵר שֶׁהִרְבָּה לְהַרְשִׁיעַ וּבְכָל יוֹם הָיָה עוֹבֵר חָמֵשׁ עֲבֵרוֹת אַךְ פַּעַם אַחַת עָשָׂה צְדָקָה גְּדוֹלָה, עַל כֵּן כְּדַאי הוּא לְהִתְפַּלֵּל וְשָׁיַּעֲנוּ לוֹ מִמְּרוֹמִים וִימַלְּאוּ בַּקָּשׁוֹתָיו.

יה"ר שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בהשי"ת וּבִתְפִלָּה, וּבְיוֹתֵר בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה וּבִשְׁמִירַת הָעֵינַיִם וְהַפֶּה בַּקְּדֻשָּׁה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת וְנִזְכֶּה לִגְאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

סְפִיחִין א

בס"ד בְּשִׁעוּר זֶה נַעֲסֹק בְּהִלְכוֹת סְפִיחִין כְּפִי שֶׁסִּדְּרָם מָרָן הראש"ל שְׁלִיטָ"א בְּסִפְרוֹ הַבָּהִיר יַלְקוּט יוֹסֵף בְּתוֹסֶפֶת בְּדִבְרֵי הָאַחֲרוֹנִים בְּעִנְיַן יֶרֶקוֹת שֶׁגָּדְלוּ בַּשִּׁשִּׁית וְנִלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית

א. סְפִיחִין הֵם כָּל מִינֵי תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת וְיֶרֶקוֹת שֶׁצָּמְחוּ בַּקַּרְקַע בְּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה [קַרְקַע שֶׁלֹּא נִמְכְּרָה לְגוֹי], בֵּין מִן הַזֶּרַע שֶׁנָּפַל בָּהּ לִפְנֵי הַשְּׁבִיעִית, בֵּין מִן הָעִקָּרִים שֶׁנִּקְצְרוּ וְחָזְרוּ וְגָדְלוּ. וּמִן הַתּוֹרָה מֻתָּר לְאָכְלָם כְּכָל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית שֶׁנִּתְּנוּ לַאֲכִילָה, אֶלָּא שֶׁחֲכָמִים אָסְרוּם בַּאֲכִילָה, מִפְּנֵי שֶׁרָאוּ שֶׁנִּתְרַבּוּ עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, שֶׁהָיוּ זוֹרְעִים בַּשְּׁבִיעִית בַּסֵּתֶר, וְהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁהֵם סְפִיחִין שֶׁגָּדְלוּ מֵאֲלֵיהֶן, לְפִיכָךְ גָּזְרוּ חֲכָמִים וְאָסְרוּ בַּאֲכִילָה אַף אֶת הַזְּרָעִים שֶׁגָּדְלוּ מֵאֲלֵיהֶם. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד תקצב).

וּבְהֶעָרָה שָׁם כָּתַב רַמְבַּ"ם (פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל הֲלָכָה א-ב). וְעַיֵּן בַּחֲזוֹן אִישׁ (שְׁבִיעִית סִימָן ט סק"ו) שֶׁכָּתַב, דִּכְשֶׁתּוֹלְשִׁין סְפִיחִין בַּשְּׁבִיעִית מַנִּיחִים אוֹתָם לָרֶקֶב בִּמְקוֹמָן, אֲבָל אֵין מַפְסִידִין אוֹתָם בַּיָּדַיִם כֵּיוָן שֶׁמִּן הַתּוֹרָה הֵן קְדוּשִׁים בִּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, וְאָפְשָׁר כֵּיוָן שֶׁאֲסָרוּם חֲכָמִים מֻתָּר לְאַבְּדָם בַּיָּד, וְרַק שֶׁהוּא כְּעֵין בִּסָּר וְלֹא הִגִּיעַ לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת אֶפְשָׁר דְּאָסוּר לְעָקְרוֹ, כֵּיוָן דִּמִּן הַתּוֹרָה הוּא קָדוֹשׁ בִּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית. ע"ש. וּרְאֵה בְּמַעֲדַנֵּי אֶרֶץ (שְׁבִיעִית, קִבֻּץ הֶעָרוֹת סִימָן ח' אוֹת יא), וּבְשוּ"ת מִנְחַת שְׁלֹמֹה חֵלֶק א' (סִימָן נא אוֹת יא). ע"ש.

גְּזֵרַת סְפִיחִין גַּם בְּשָׂדוֹת גְּדוֹלִים מְאֹד - וְהַפִּתָּרוֹן בַּקְּבוּצִים

וְיֵשׁ לָדוּן בִּצְמָחִים הַנִּזְרָעִים בִּשְׁטָחִים גְּדוֹלִים שֶׁל שָׂדוֹת שְׁלֵמוֹת, אִם גַּם בָּהֶם שַׁיָּךְ אִסּוּר סְפִיחִין, שֶׁהֲרֵי לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם שָׁם הוּא: וְיִזָּרַע בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ בַּסֵּתֶר, וּמַשְׁמָע שֶׁחָשְׁשׁוּ רַק לְעוֹבְרֵי עֲבֵרָה בַּסֵּתֶר, וְלֹא בִּדְבָרִים הַנִּזְרָעִים רַק בְּפַרְהֶסְיָא וּבַגָּלוּי, שֶׁזְּרִיעַת הַשֶּׁטַח אֲפִלּוּ בִּמְכוֹנַת זְרִיעָה תּוֹפֶסֶת זְמַן רַב, וְאִי אֶפְשָׁר לְעוֹבְרֵי עֲבֵרָה לְהַעֲלִימָהּ וּלְהַסְתִּירָהּ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְבַעַל הַשָּׂדוֹת לוֹמַר שֶׁזֶּהוּ מִסְּפִיחִין שֶׁעָלוּ מֵאֲלֵיהֶם. וְדָן בָּזֶה בְּשוּ"ת יְשׁוּעַת מֹשֶׁה חֵלֶק א' (סִימָן י') וְכָתַב, דִּמְלִשְׁוֹן הָרַמְבַּ"ם (פֶּרֶק ד' הֲלָכָה טו) מַשְׁמָע דִּבְעָבָר וְזָרַע הַפֵּרוֹת מֻתָּרִים, בֵּיצַּא לַשְּׁמִינִית. וְכֵן הוּא הַסְּכֶמֶת הָרְבֵּה פּוֹסְקִים דְּנָעֲבַד מֻתָּר גַּם מִדְּרַבָּנָן, וְאוּלַי בִּסְפִיחִין גָּזְרוּ שֶׁמָּא יִזְרַע וְאָסְרוּ מִסָּפֵק, הַכֹּל לַכֹּל. וְשָׁם הֵבִיא מ"ש הגרש"ז אוֹיֶערְבָּאךְ זצ"ל לָדוּן בְּאֹפֶן שֶׁזָּרַע בַּשִּׁשִּׁית שָׂדֶה גָּדוֹל מְאֹד וְהַתְּבוּאָה הֵבִיאָה שְׁלִישׁ בַּשְּׁבִיעִית, וְכָל שֶׁכֵּן לְהָרַמְבַּ"ם דְּסוֹבֵר שֶׁבִּירָקוֹת אַזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה, וּמַשְׁכַּחַת לָהּ בְּשֶׁטַח גָּדוֹל מְאֹד שֶׁל יֶרֶקוֹת אֲשֶׁר רַק לְקִיטָתָן בַּשְּׁבִיעִית, דְּאֵיךְ אֶפְשָׁר לָחוּשׁ שֶׁיִּזְרְעוּ בִּכְהַאי גַּוְנָא בַּסֵּתֶר וְיֹאמַר אַחַר כָּךְ שֶׁעָלוּ מֵאֲלֵיהֶם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַחוֹבַת הַלְּבָבוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כָּל כְּתַב מִסְדָּר שֶׁנַּעֲשָׂה מֵאֲלָיו עַל יְדֵי דְּיוֹ שֶׁנִּשְׁפַּךְ, וְהָכִי נָמֵי גַּם לְכָאן הַכֹּל יֵדְעוּ שֶׁהוּא שֶׁקֶר וְכָזָב. וּמִשּׁוּם כָּךְ תָּמַהְתִּי מִתְּחִלָּה עַל הַחֲזוֹן אִישׁ שֶׁדָּחַק לְמִצֹּא הֶתֵּר

עֲבוּר הַקִּבּוּצִים שֶׁהֵם שׁוֹמְרֵי שְׁבִיעִית, וְהֶעֱלָה מִשּׁוּם כָּךְ חִדּוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד דְּבִכְהַאי גַּוְנָא שֶׁלְּפִי סֵדֶר הַשָּׁנִים הַנָּהוּג אֵצֶל עוֹבְדֵי אֲדָמָה הָיוּ צְרִיכִים לִזְרֹעַ בְּאוֹתָהּ שָׁדֶה בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית בַּקַּיִץ וְלֹא בַּחֹרֶף, בְּאֹם יִזְרְעוּ אוֹתָהּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁבִיעִית כְּדֵי שֶׁתִּצְמַח בַּחֹרֶף הֲרֵי זֶה חָשׁוּב כְּשָׂדֶה בּוּר וְלֹא נוֹהֵג בְּאוֹתָן הַגִּדּוּלִין אִסּוּר סְפִיחִין. וְלִכְאוֹרָה צ"ע בָּזֶה, דְּהָא שַׁיָּךְ שַׁפִּיר בָּזֶה טַעַם הַגְּזֵרָה, דְּכֵיוָן דְּבַשְּׁבִיעִית אֵינוֹ יָכוֹל לִזְרֹעַ בַּקַּיִץ, יֵלֵךְ וְיִזְרַע בַּחֹרֶף בַּסֵּתֶר וְיֹאמַר אַחַר כָּךְ שֶׁעָלוּ מֵאֲלֵיהֶן, כֵּיוָן דִּבְשָׁנָה זוֹ הֶצְרְכוּ לְשַׁנּוֹת מֵהַסֵּדֶר הַנָּהוּג וְלִזְרֹעַ בַּחֹרֶף וְלֹא בַּקַּיִץ שֶׁיִּהְיֶה אִסּוּר מִשּׁוּם סְפִיחִין וּמְנַיִן לָנוּ חִדּוּשׁ עָצוּם זֶה, דְּאַף גַּם זֶה חָשׁוּב כְּשָׂדֶה בּוּר. וְאָמַרְתִּי דִּלְכְאוֹרָה יֵשׁ יוֹתֵר לִסְמֹךְ עַל סְבָרָא זוֹ דִּבְשָׁטְחִים גְּדוֹלִים עַד מְאֹד וְהַכֹּל זָרוּעַ בְּאֹפֶן מְסֻדָּר, בְּאֹפֶן דְּאִי אֶפְשָׁר כְּלָל לוֹמַר שֶׁנִּזְרְעוּ מֵאֲלֵיהֶן דְּלֵיכָּא בִּכְהַאי גַּוְנָא אִסּוּר סְפִיחִין. וְאֵין לוֹמַר דְּיֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁיִּזְרְעוּ בַּשְּׁבִיעִית וְיֹאמְרוּ שֶׁנִּזְרְעוּ בַּשִּׁשִּׁית, דְּמַשְׁמַע שֶׁלֹּא גָּזְרוּ אֶלָּא בִּכְהַאי גַּוְנָא שֶׁיְּכוֹלִים לְהַטְעוֹת וְלוֹמַר שֶׁעָלוּ מֵאֲלֵיהֶן, מָה שֶׁאֵין כֵּן בִּכְהַאי גַּוְנָא שֶׁרַק יִסְתַּפְּקוּ אִם נִזְרַע בַּשִּׁשִּׁית אוֹ בַּשְּׁבִיעִית אֶפְשָׁר דִּבְכְהַאי גַּוְנָא שַׁפִּיר מְהַנֵּי אִם מֵבִיא עֵדִים שֶׁהַזְּרִיעָה הָיְתָה בַּשִּׁשִּׁית. כֵּיוָן דִּזְרַעַן בִּכְהַאי גַּוְנָא שֶׁאֵין יְכוֹלִים אַחַר כָּךְ לוֹמַר שֶׁעָלוּ מֵאֲלֵיהֶן וְיִצְטָרֵךְ לְבָרֵר שֶׁנִּזְרְעוּ בַּשִּׁשִּׁית, אַף כֵּיוָן שֶׁלֹּא מָנוּ חֲכָמִים הֶתֵּר זֶה בֵּין הָדֵ' שָׂדוֹת מוּכָח דְּלֹא פְּלוּג חֲכָמִים לֹא חִלְקוּ בֵּין שָׂדֶה גְּדוֹלָה, וּבִפְרָט דִּלְהַרַמְבַּ"ם הֲרֵי יָרָקוֹת אֲסוּרִין, שֶׁרַק נִלְקְטוּ בְּיוֹם א' דְּשְׁבִיעִית אַף עַל גַּב דְּאִי אֶפְשָׁר כְּלָל שֶׁיִּהְיוּ אָז יָרָקוֹת שֶׁנִּזְרְעוּ בַּשְּׁבִיעִית, וְאַפְלוּ הֲכִי לֹא פְּלוּג, וּמוּכָח מִזֶּה דְּאַף שֶׁהוֹצִיאוּ ד' שָׂדוֹת, וְכֵן גַּם יָרָקוֹת שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לִזְרָעָם מִכְּלַל הַגְּזֵרָה מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ עֲדַיִן הַרְבֵּה מְקוֹמוֹת בְּלֹא פְּלוּג חֲכָמִים, וְהַכֹּל לְפִי רְאוּת עֵינֵיהֶם. וְאָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים. אַף יֵשׁ לָדוּן דְּכֵיוָן שֶׁהֶתֵּר זֶה שֶׁל שְׁטָחִים גְּדוֹלִים שַׁיָּךְ רַק בְּנִזְרַע בַּשִּׁשִּׁית, וְלֹא כְּשֶׁעָלוּ מֵאֲלֵיהֶם בַּשְּׁבִיעִית, וְכֵיוָן שֶׁכֵּן אֵין זֶה דּוֹמֶה כְּלָל לד' שָׂדוֹת שֶׁהִזְכִּירוּ חָזַ"ל, וְאֵין לְהוֹכִיחַ מִזֶּה שֶׁלֹּא מָנוּ גַּם אֶת זֶה. אַךְ אַף עַל פִּי כֵן כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִזְכַּר בְּשׁוּם מָקוֹם דְּשָׁרֵי, מִסְתַּבֵּר שֶׁאֵין לְהַתִּיר. שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁיּוֹסִיף לִזְרֹעַ עוֹד מְעַט בַּשְּׁבִיעִית בַּסֵּתֶר, וְלֹא נוֹכַל אַחַר כָּךְ לְהַבְחִין בֵּין אֵלֶּה שֶׁנִּזְרְעוּ וּבֵין אֵלֶּה שֶׁהוֹסִיף לִזְרֹעַ בַּשְּׁבִיעִית, וְלָכֵן שַׁפִּיר אָסוּר אֲפִלּוּ שָׁטַח גָּדוֹל עַד מְאֹד. וּרְאֵה עוֹד בִּישׁוּעַת מֹשֶׁה הַנ"ל (סִימָנִים יב-יג) אֲרִיכוּת בְּדָבָר שְׁטָחִים גְּדוֹלִים.

ב. וּמִכָּל מָקוֹם אוֹתָם סְפִיחִים שֶׁעוֹמְדִים לַאֲכִילָה לֹא אֲסָרוּם אֶלָּא בַּאֲכִילָה, אֲבָל מֻתָּר לֶהָנוֹת מֵהֶם. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד תקצג).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב בַּגְּמָרָא מְנָחוֹת (פד.) מִבְּאֹר, דְּאִסּוּר שָׁמוּר נוֹהֵג גַּם בִּסְפִיחִין. ע"ש. וְלִכְאוֹרָה אִם נֹאמַר דִּסְפִיחִין אֲסוּרִים גַּם בַּהֲנָאָה, מָה שָּׁמוּר שָׁיְכִי בְּהוּ, מָה שֶּׁאֵין כֵּן אִי שָׁרֵי בַּהֲנָאָה שַׁפִּיר אָסוּר לְשׁוֹמְרָם כֵּיוָן שֶׁיָּכוֹל כָּל אָדָם לְלָקְטָם כְּדֵי לֶהָנוֹת מֵהֶם. וְעַיֵּן בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ (בְּפֶרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל הֲלָכָה ב') שֶׁכָּתַב, שֶׁמִּדִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים (רֵישׁ פָּרָשַׁת בְּהַר פֶּרֶק ד' הֲלָכָה ה') שֶׁלָּמַד אִסּוּר סְפִיחִין מֵהַכָּתוּב, וְכִי תֹּאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסֹף וְגוֹ' יֵשׁ לִלְמֹד שֶׁאֵין אִסּוּר סְפִיחִין אֶלָּא בַּאֲכִילָה, כַּמְּזֻכָּר בַּפָּסוּק, אֲבָל בַּהֲנָאָה אֵין אִסּוּר סְפִיחִין. וְכָתַב, שֶׁכֵּן מַשְׁמַע מִכָּל הַפּוֹסְקִים שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּ אֶלָּא אִסּוּר אֲכִילָה בִּלְבַד. ע"ש. וְכֵן הוֹכִיחַ הגרש"ז אוֹיערְבַּאךְ זצ"ל בְּשׁוּ"ת מִנְחַת שְׁלֹמֹה חֵלֶק א' (סִימָן נא אוֹת יא) מֵהַגְּמָרָא מְנָחוֹת הַנ"ל, וְכָתַב,

דִּבְהֶנֵי דְּקָיְמֵי לַאֲכִילָה לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בַּאֲכִילָה וְלֹא בַּהֲנָאָה. וּרְאֵה עוֹד בְּשוּ"ת אָז נִדְבְּרוּ חֵלֶק ד' (סִימָן ה').

וְאַף שֶׁהַגָּאוֹן הַחֲזוֹן אִישׁ (סִימָן ט' סק"ד, וְסִימָן יג ס"ק טז וְסִימָן יד סק"ט) כָּתַב, שֶׁסְּפִיחִים אֲסוּרִים גַּם לֶהָנוֹת וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. וְלָכֵן אָסַר לְהָרִיחַ עִשְׂבֵי בְּשֶׂם הָאֲסוּרִים מִשּׁוּם סְפִיחִין. ע"ש. הָעִקָּר לְדִינָא כְּדַעַת הַשַּׁעַר הַמֶּלֶךְ וְהָרַב מִנְחַת שְׁלֹמֹה הַנ"ל. וְכֵן פָּסַק בְּסֵפֶר אוֹר לְצִיּוֹן (שְׁבִיעִית פֶּרֶק ה' הֲלָכָה ג' בְּמִקּוֹרוֹת) שֶׁאֵין אִסּוּר סְפִיחִין אֶלָּא בַּאֲכִילָה וְלֹא בַּהֲנָאָה, וְשֶׁכֵּן מַשְׁמָע מִלְּשׁוֹן הָרַמְבָּ"ם (שָׁם) שֶׁכָּתַב, וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה. וְכֵן כָּתַב עוֹד בַּהֲלָכָה ה', סְפִיחִין שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁיָּצְאוּ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה. וּמַשְׁמַע שֶׁדַּוְקָא בַּאֲכִילָה אֲסוּרִים וְלֹא בַּהֲנָאָה. ע"ש. ע"כ. וְהוֹסִיף בְּאוֹר הַהֲלָכָה (עַמּוּד תרלא) שֶׁסְּתָם באול"צ (שָׁם) שֶׁהַמַּחְמִיר שֶׁלֹּא לְהָרִיחַ מִבְּשָׂמִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין, תָּבוֹא עָלָיו בְּרָכָה.

וּבְדֶרֶךְ אֱמוּנָה (בְּאוֹר הַהֲלָכָה ד"ה "שֶׁיִּהְיוּ", וְצִיּוּן הֲלָכָה ס"ק כ"ד) כָּתַב דְּיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין אִסּוּר הֲנָאָה שֶׁל כִּלּוּי, כְּגוֹן לְהַאֲכִיל לַבְּהֵמָה, אוֹ לְזָרְעָן, אוֹ לְצָבְעָן, אוֹ לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ בֶּגֶד, שֶׁכָּל זֶה מְכַלֶּה אוֹתוֹ וְאָסוּר. אֲבָל הֲנָאָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל כִּלּוּי, כְּגוֹן לָשֶׁבֶת עַל סְפִיחִין, אוֹ לְהַשְׁעִין בָּהֶן הַדֶּלֶת, אוֹ לִסְתֹּם בּוֹ נֶקֶב, אוֹ לְהָרִיחַ בּוֹ וּכְהַאי גַּוְנָא, שֶׁאֵין מְכַלֶּה אוֹתוֹ, אֶפְשָׁר דְּמֻתָּר (וּבְאֹפֶן שֶׁדֶּרֶךְ הֲנָאָתוֹ בְּכָךְ, עַיֵּן תּוֹסֶפְתָּא אֲהָלוֹת פֶּרֶק י"ג הֲלָכָה ד'). וְהַטַּעַם שֶׁלֹּא כָּתַב הָרַמְבָּ"ם אָסוּר בַּהֲנָאָה, מִשּׁוּם דְּאֵין כָּל הֲנָאוֹת שָׁווֹת.

וַאֲפִלּוּ אִם נֹאמַר שֶׁמֻּתָּר לְאַבֵּד סְפִיחִין, מִיהוּ לְהַסִּיקָה תַּחַת תַּבְשִׁילוֹ, וְלַעֲשׂוֹת מֵהֶם רְפוּאָה אוֹ סְחוֹרָה, בְּוַדַּאי אָסוּר. דְּכָל הַהֶתֵּר בַּהֲנָאָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל כִּלּוּי, מִשּׁוּם דְּלֹא שָׁכִיחַ שֶׁיִּלְקֹט [שֶׁיִּקְצֹר סְפִיחִין] בִּשְׁבִיל זֶה. וְסִיַּם שָׁם, צָרִיךְ עִיּוּן. ע"כ.

וְכָתַב עוֹד בְּיִלְקוּט יוֹסֵף (שָׁם) שֶׁיֵּשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם מֻתָּר לְהַדְלִיק נֵר חֲנֻכָּה מִשֶּׁמֶן בָּטְנִים שֶׁיֵּשׁ עָלָיו אִסּוּר סְפִיחִין, וְיֵשׁ לָדוּן בָּזֶה אִם סְפִיחִין הָווּ רַק אִסּוּר אֲכִילָה אוֹ גַּם אִסּוּר הֲנָאָה. וְעוֹד הַאִם דָּבָר הָאָסוּר בַּאֲכִילָה מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה לְצָרְכּוֹ מִצְוָה אוֹ לֹא, וְעוֹד יֵשׁ לָדוּן דִּלְכְאוֹרָה אֵין כָּאן אִסּוּר מִשּׁוּם לְאָכְלָה וְלֹא לִשְׂרָפָה, שֶׁהֲרֵי בְּלָאוֹ הָכִי הֵם אֲסוּרִים לַאֲכִילָה, וּמִמֵּילָא יִהְיוּ מֻתָּרִים לִשְׂרֵפָה. וְנִסְתַּפֵּק בָּזֶה בְּשוּ"ת שֵׁבֶט הַלֵּוִי (חֵלֶק א' אוֹרַח חַיִּים סִימָן קפד אוֹת ב') וְהָאֲרִיךְ בָּזֶה וְנִשְׁאַר בצ"ע. ע"ש.

ג. יֶרֶק שֶׁגָּדְלוּ בְּקַרְקַע שֶׁנִּמְכְּרָה לְגוֹי בַּשְּׁבִיעִית, [וְכֵן בְּקַרְקָעוֹת שֶׁנִּמְכְּרוֹת לְגוֹי עַל יְדֵי הָרַבָּנוּת] אֵין בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין, וְכֵן אֵין בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, שֶׁלֹּא גָּזְרוּ עַל הַסְּפִיחִים אֶלָּא מִפְּנֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, וְהַגּוֹיִים אֵינָם מְצוּוִים עַל הַשְּׁבִיעִית כְּדֵי שֶׁנִּגְזֹר עֲלֵיהֶם. וְלָכֵן כָּל דִּין סְפִיחִין אֵינוֹ אָמוּר לְגַבֵּי יֶרֶק שֶׁנִּמְכְּרוּ לְגוֹי. וְגַם בְּאֹפֶן שֶׁהַיִּשְׂרְאֵל עָבַר וְעָבַד בַּקַּרְקַע שֶׁלּוֹ שֶׁנִּמְכְּרָה לְגוֹי עַל יְדֵי הָרַבָּנוּת, אֵין בַּיֶּרֶק שֶׁנִּזְרְעוּ אִסּוּר סְפִיחִין, אַחַר שֶׁהַקַּרְקַע נִמְכְּרָה לְגוֹי. וְגַם אִם הַיִּשְׂרְאֵל עָבַר וְעָבַד בַּקַּרְקַע שֶׁנִּמְכְּרָה, כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ מַתִּירִים שֶׁהַיִּשְׂרְאֵל יַעֲבֹד בַּקַּרְקַע שֶׁנִּמְכְּרָה לַגּוֹי, וְאַף שֶׁיֵּשׁ מַחְמִירִים גַּבֵּי עֲבוֹדוֹת קַרְקַע וְכוּ', מִכָּל מָקוֹם לְגַבֵּי דִּיעֲבַד וְאִסּוּר סְפִיחִין שֶׁהוּא מִדְּרַבָּנָן, סָפֵק דְּרַבָּנָן לְקֻלָּא, וְיֵשׁ לְהָקֵל בָּזֶה. (יִלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד תקצד).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב עַל פִּי מָה שֶׁכָּתַב הָרַמְבָּ"ם (בְּפֶרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל הֲלָכָה כט), דְּעָכּוּ"ם שֶׁקָּנָה קַרְקַע בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּזְרָעָהּ בַּשְּׁבִיעִית,

פֵּרוֹתֶיהָ מְתָּרִין, שֶׁלֹּא גָּזְרוּ עַל הַסְּפִיחִין אֶלָּא מִפְּנֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, וְהָעִפּוּ"ם אֵינָן מְצוּיִין עַל הַשְּׁבִיעִית כְּדֵי שֶׁנִּגְזֹר עֲלֵיהֶם. ע"כ. וע"ש בְּדִבְרֵי הָרַדְבָּ"ז וְהַכַּפְתּוֹר וָפֶרַח בָּזֶה.

ד. יֵרָקוֹת שֶׁצָּמְחוּ בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית, וְנִכְנְסוּ לַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית לִפְנֵי שֶׁהִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת, דְּהַיְנוּ שֶׁצָּמְחוּ בתשפ"ב שֶׁעוּר שֶׁחַיָּבִין בְּמַעֲשֵׂר, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲסוּרִים מִשּׁוּם סְפִיחִין. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל שֶׁהִשְׁרְשׁוּ בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית דַּי בָּזֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין. וּבַשְּׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁהִיא מִדְּרַבָּנָן יֵשׁ לְהָקֵל. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד תרז).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב ז"ל הָרַמְבָּ"ן (עה"ת וַיִּקְרָא כה, ה): הַיֵּרָקוֹת שֶׁצָּמְחוּ בַּשִּׁשִּׁית וְנִלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית, יֵשׁ בָּהֶן מִשּׁוּם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית לְכָל דִּינֶיהָ, לְהֶפְסֵד וּלְקָרְבָּנוֹת לִסְחוֹרָה וּלְבִעוּר, וְאע"פ שֶׁגָּדְלוּ לְגַמְרֵי בַּשִּׁשִּׁית, מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ הוֹלְכִים אַחַר לְקִיטָה בְּיָרָק, בֵּין לְמַעֲשֵׂר בֵּין לִשְׁבִיעִית. אֲבָל אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם סְפִיחִין שֶׁאֵינָם סְפִיחֵי שְׁבִיעִית שֶׁהֲרֵי בַּשִּׁשִּׁית צָמְחוּ, וַאֲפִלּוּ הוֹסִיפוּ בַּשְּׁבִיעִית אֵין בָּהֶם דִּין סְפִיחִין. ע"כ. וְדִיקוּ בָּאַחֲרוֹנִים, דְּמִשְׁמַע שֶׁעִקַּר הַצְּמִיחָה הוּא בַּשִּׁשִּׁית, וְרַק הַהוֹסָפָה בַּשְּׁבִיעִית. וְכֵן מַשְׁמָע בָּתוֹס' (פְּסָחִים נא: ד"ה כֹּל). וְעַיֵּן בְּכַלְכֶּלֶת שְׁבִיעִית (עמ' שכג). וּבְסֵפֶר הַשְּׁמִיטָה (עמ' כז) הֵבִיא שֶׁדַּעַת הָרַמְבָּ"ן לְהַתִּיר כָּל שֶׁהָיָה תְּחִלַּת הַצְּמִיחָה בַּשִּׁשִּׁית, וּכְשִׁיטַת הר"ש. וּבְסֵפֶר מַעֲדַנֵּי אֶרֶץ (שְׁבִיעִית, קֹבֶץ הֶעָרוֹת סִימָן י' וְהִלְאָה) כָּתַב, שֶׁדַּוְקָא אִם הִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת קֹדֶם שְׁבִיעִית, אֵין בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין. וְכֵן הוּא בְּכֶרֶם צִיּוֹן (פי"א ס"ו). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף אִם הִשְׁרִישׁוּ בַּשִּׁשִּׁית אֵין בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין. וְכֵן כָּתַב בְּתוֹרַת הַשְּׁבִיעִית (עמ' רפג), וּבִישׁוּעַת מֹשֶׁה (זֶרַע סי' י-יד, ובח"ד סי' יח אות א'). וּבְסֵפֶר מַעֲדַנֵּי אֶרֶץ הַנַּ"ל הֵבִיא בְּשֵׁם הָרַב קַלְמָן כַּהֲנָא שֶׁהֵעִיד בְּשֵׁם הַגָּאוֹן הַחָזוֹן אִישׁ שֶׁהוֹרָה כְּהַלָּכָה לְמַעֲשֶׂה. וְכֵן פָּסַק בְּשוּ"ת מִשְׁנַת יוֹסֵף ח"א (סי' לה, לו). ע"ש. וְאַף עַל גַּב דְּלִכְאוֹרָה אֵיכָא הָכָא סָפֵק סְפֵיקָא לְהַחְמִיר, דְּשֶׁמָּא הֲלָכָה כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם, דְּאָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה, וְאִם לְהַחוֹלְקִים שֶׁמָּא בָּעֵינָן שֶׁיַּגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת. אַךְ י"ל דְּלֹא עָבְדִינַן סָפֵק סְפֵיקָא לְהַחְמִיר בִּדְרַבָּנָן, וְכִמְבֹאָר בְּשוּ"ת יְחַוֶּה דַּעַת חֵלֶק א' (לְעִנְיַן סְפִירַת הָעֹמֶר בְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת). וּמִמַּיְלָא הָכָא יֵשׁ לִתְפֹּס לְקֻלָּא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים הַנַּ"ל. שׁוּב הֶרְאוּנִי מָה שֶׁכָּתַב הגרש"ז אוֹיֶערְבַּאךְ זצ"ל בְּשוּ"ת מִנְחַת שְׁלֹמֹה (חֵלֶק א' סוֹף סִימָן נ') שֶׁחָזַר וּמַדְגִּישׁ דְּכָל מָה שֶׁכָּתַבְנוּ לֹא לְמַעֲשֶׂה, הוֹאִיל וּכְבָר הוֹרָה זָקֵן [חָזוֹן אִישׁ].

ה. וְאָמְנָם בֵּיוָן שֶׁיֵּרָקוֹת אֵלּוּ נִלְקְטוּ בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית נוֹהֶגֶת בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, שֶׁבְּיָרָק הוֹלְכִים אַחַר לְקִיטָה. וּלְדַעַת הָרַמְבָּ"ם, יֵרָקוֹת שֶׁנִּקְטְפוּ בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, אַף שֶׁנִּגְמְרָה גִּדּוּלָתָן בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית, אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה מִשּׁוּם סְפִיחִין. וְהָעִקָּר כְּדַעַת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא דַּעַת רֹב הָרִאשׁוֹנִים. וְהַמַּחְמִיר כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם תָּבוֹא עָלָיו בְּרָכָה. וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לְהַעֲדִיף יְבוּל יְהוּדִי כָּזֶה, כְּדֵי לְחַזֵּק אֶת הַחַקְלָאִים הַיְּהוּדִים לִשְׁמֹר שְׁמִטָּה וְשֶׁתִּהְיֶה לָהֶם פַּרְנָסָה. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד תרז).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב כָּתַב הר"ש (בְּפֶרֶק ט' דִּשְׁבִיעִית מִשְׁנָה א'), דְּיָרָק שֶׁגָּדַל בַּשִּׁשִּׁית וְהוֹסִיף בַּשְּׁבִיעִית, אַף דִּבְיָרָק אָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה בֵּין לְמַעֲשֵׂר וּבֵין לַשְּׁבִיעִית, וְכֵיוָן שֶׁנִּלְקַט בַּשְּׁבִיעִית יֵשׁ בּוֹ קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, מִכָּל מָקוֹם אֵין בּוֹ אִסּוּר סְפִיחִין. דְּאִסּוּר סְפִיחִין נָפְקָא לָן מִדִּכְתִיב, מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרָע וְלֹא נֶאֱסֹף,

מַשְׁמָע דְּתְחִלַּת גְּדוּל בָּעֵינָן בַּשְּׁבִיעִית. וְכֵן כָּתַב הָרַמְבָּ"ן עַל הַתּוֹרָה (הַנִּזְכָּר בַּהַעֲרָה הַקּוֹדֶמֶת). וְכֵן כָּתַב הָרא"ש בְּפֵרוּשׁוֹ לַמִּשְׁנָה שָׁם, דְּהָא דְּתָנַן ר"ש אוֹמֵר כָּל הַסְּפִיחִין מֻתָּרִים, הַיְנוּ מֻתָּרִים הָאֲכִילָה וְיֵשׁ בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, שֶׁכְּיָון שֶׁיָּצְאוּ בַּשְּׁבִיעִית אַף שֶׁכָּל גְּדוּלָם הָיָה בַּשִּׁשִּׁית, יֵשׁ בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, אֶלָּא שֶׁאֵין בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין. וְכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹס' בְּפֶסָחִים (נא:). ע"ש.

וְאָמְנָם מִדִּבְרֵי הָרַמְבָּ"ם (בְּפֶרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל ה"ב) מְבֹאָר, שֶׁאַף לְעִנְיַן אִסּוּר סְפִיחִין אַזְלִינַן בְּיֶרֶק בָּתַר לְקִיטָה, שֶׁהֲרֵי אַחַר שֶׁבֵּאֵר זְמַן אִסּוּר סְפִיחִין בְּאֹרֶז וְדֹחַן, כָּתַב, שֶׁהוֹלְכִים בְּיֶרֶק אַחַר שְׁעַת לְקִיטָתוֹ, וְלֹא חֵלֶק בָּזֶה כְּלָל. וּמַשְׁמָע שֶׁאַף לְעִנְיַן סְפִיחִין אַזְלִינַן בְּיֶרֶק בָּתַר לְקִיטָה. וְכֵן כָּתַב בְּכֶסֶף מִשְׁנֶה (בְּפֶרֶק ו' הֲלָכָה יב), שֶׁמִּדִּבְרֵי הָרַמְבָּ"ם שָׁם מְבֹאָר שֶׁאַף יְרָקוֹת שֶׁכָּל גְּדוּלָם הָיָה בַּשִּׁשִּׁית, אֲסוּרִים כְּשֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית. ע"ש. וְכֵן פָּסַק בְּשוּ"ת הָמַבִּי"ט חֵלֶק ג' (סִימָן מה) שֶׁאֵין אֹפֶן לְהַתִּיר אֲכִילַת יְרָקוֹת בְּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית מִשְּׁנָה שִׁשִּׁית, שֶׁכֵּן בְּיֶרֶק אַזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה. ע"ש.

וּלְעִנְיַן דִּינָא, הִנֵּה לְכְאוֹרָה כֵּיָון דִּשְׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה מִדְּרַבָּנָן, יֵשׁ לָנוּ לִילֵךְ אַחַר דַּעַת רֹב הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהֵם הַמְקִלִּין בָּזֶה, וּדְלֹא כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם. וְכֵן פָּסַק בְּסֵפֶר פְּאַת הַשֻּׁלְחָן (סִימָן כב אוֹת ג'). וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן הַחָזוֹן אִישׁ (סִימָן ט' אוֹת יז ד"ה יֶרֶק), שֶׁיֵּשׁ לִסְמֹךְ עַל סְבָרָא זוֹ, כֵּיָון שֶׁכָּל אִסּוּר סְפִיחִים הוּא מִדְּרַבָּנָן. וְכָתַב שָׁם, דְּאַף לְהָרַמְבָּ"ם אֵין אִסּוּר סְפִיחִין בְּנִלְקָט בַּשְּׁבִיעִית אֶלָּא אִם צָמַח מְעַט גַּם בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל אִם לֹא צָמַח כְּלָל בַּשְּׁבִיעִית, גַּם לְהָרַמְבָּ"ם חָשׁוּב כְּפֵרוֹת שִׁשִּׁית, כֵּיָון שֶׁאֵינוֹ בְּשֵׁם סְפִיחִין כְּלָל, וְלֹא שַׁיָּךְ לָדוּן בּוֹ לְמֵיזַל בָּתַר לְקִיטָה. וְהוֹכִיחַ כֵּן מִמָּה שֶׁכָּתַב הָרַמְבָּ"ם (שָׁם בַּהֲלָכָה יט): לוּף שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית, וְכֵן בְּצָלִים הַקִּיצוֹנִים וּפוּאָה שֶׁנִּגְמְרוּ לִפְנֵי שְׁבִיעִית, מֻתָּר לַעֲקֹר אוֹתָן בַּשְּׁבִיעִית בְּקַרְדֳּמוֹת שֶׁל מַתֶּכֶת, וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם עֲבוֹדַת הָאָרֶץ. וּמַשְׁמַע שֶׁכָּל שֶׁנִּגְמְרוּ בַּשִּׁשִּׁית אֵין בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין. ע"ש. וְכֵן פָּסַק לְדִינָא בְּשוּ"ת מִנְחַת יִצְחָק חֵלֶק ו' (סִימָן קכה), דְּבִכְהַאי גַּוְנָא אֵין נוֹהֵג אִסּוּר סְפִיחִין. ע"ש.

אוּלָם בְּאוֹר לְצִיּוֹן (שְׁבִיעִית עַמּוּד סו) כָּתַב שֶׁאֵין נִרְאֶה כֵּן שֶׁהֲרֵי כָּתַב הָרַמְבָּ"ם (בְּפֶרֶק ד' הֲלָכָה י"ח) הַדְּלוּעִים שֶׁקִּיְּמָן לְזֶרַע אִם הִקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְנִפְסְלוּ מִלֶּאֱכֹל אָדָם מֻתָּר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית שֶׁהֵן מִפֵּרוֹת שִׁשִּׁית וְאִם לֹא הִקְשׁוּ אֲסוּרִים כִּסְפִיחֵי שְׁבִיעִית, וְכֵן הַיְּרָקוֹת כֻּלָּן שֶׁהִקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה מֻתָּר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית עכ"ל.

מוּכָח מִדִּבְרֵי הָרַמְבָּ"ם שֶׁאִם הִקְשׁוּ הַדְּלוּעִים לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה אַף שֶׁלֹּא נוֹסַף כְּלוּם בַּשְּׁבִיעִית אֲסוּרִים הֵם מִשּׁוּם אִסּוּר סְפִיחִים, וְרֹאֶה גַּם בְּפֵי' הר"ש סִירִילְיאוֹ שָׁם שֶׁהוֹכִיחַ כֵּן ע"ש, וְרֹאֶה גַּם מש"כ לְעֵיל בְּשֵׁם הָמַבִּי"ט שֶׁאֵין אֹפֶן לְהַתִּיר אֲכִילַת יְרָקוֹת בִּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית מִשְּׁנָה שִׁשִּׁית, וְרֹאֶה עוֹד בְּמִשְּׁנָה רִאשׁוֹנָה בְּמַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק ו' מִשְּׁנָה ג' ע"ש, וְעַל כֵּן נִרְאֶה שֶׁלְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם כָּל שֶׁנִּלְקַט בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֲרֵי הוּא בִּכְלָל אִסּוּר סְפִיחִים, וְאַף אִם נִלְקַט בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּכְגוֹן שֶׁלָּקַט נְבָרִי וְכַדּוֹמֶה אָסוּר מִשּׁוּם אִסּוּר סְפִיחִים, וּלְגַבֵּי הוֹכָחַת הַחזו"א כָּתַב שֶׁאֵין נִרְאֶה, דְּאֵינָה רְאָיָה דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּמָה שֶׁכָּתַב כָּאן הָרַמְבָּ"ם הוּא דַּוְקָא בְּלוּף וְכַדּוֹמֶה, דְּלוּף שְׁאנִי מִשְּׁאַר יְרָקוֹת, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְהַלָּן בְּחִדּוּשִׁים וּבֵאוּרִים עַל הַמִּשְׁנָיוֹת (פֶּרֶק ה' הֲלָכָה ג') דְּאָזְלִינַן בָּהֶם בָּתַר גְּמַר פְּרִי, וְלֹא אַזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה, אֲבָל שְׁאַר

יֵרָקוֹת כָּל שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית אֲסוּרִים הֵם מִשּׁוּם אִסּוּר סְפִיחִים, וּמִכָּל מָקוֹם אֶפְשָׁר שֶׁבַּיֵּרָקוֹת הַמִּתְקַלְקְלִים כְּשֶׁנִּשְׁאָרִים בַּאֲדָמָה לֹא יִהְיֶה בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִים אַף שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית. וצ"ע. ע"כ.

וּבְיִלְקוּט יוֹסֵף כָּתַב שֶׁמָּרָן אאמו"ר זיע"א אָמַר לִי, שֶׁהָעִקָּר כְּדַעַת רֹב הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁיֵּרָקוֹת שֶׁתְּחִלַּת גִּדּוּלָם בַּשִּׁשִּׁית, וְנִלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית, אֵין בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין, אֶלָּא שֶׁקְּדוּשִׁים הֵם בִּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית.

וְאָמְנָם בַּסֵּפֶר אוֹר לְצִיּוֹן (שְׁבִיעִית עַמּוּד סו) כָּתַב, דְּאַף שֶׁמִּנְהַג בְּנֵי אַשְׁכְּנַז לְהָקֵל לֶאֱכֹל יֵרָקוֹת אֵלּוּ, מִכָּל מָקוֹם בְּנֵי סְפָרַד אֵין לָהֶם לֶאֱכֹל שׁוּם יָרָק שֶׁנִּלְקַט לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא הוֹסִיף צְמִיחָה בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית. וּבִמְקוֹם דְּלֹא אֶפְשָׁר, הַמֵּקֵל לֶאֱכֹל יֵרָקוֹת אֵלּוּ יֵשׁ לוֹ עַל מָה לִסְמֹךְ, וּבִלְבַד שֶׁינְהַג בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית. וּבְהֶעָרוֹת שָׁם בֵּאֵר, דְּכֵיוָן דִּבְנֵי סְפָרַד גְּרִירֵי בָּתַר הוֹרָאוֹת הָרַמְבָּ"ם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב מָרָן בְּשׁו"ת אַבְקַת רוֹכֵל (סִימָן לב), שֶׁהָרַמְבָּ"ם הוּא גְּדוֹל הַפּוֹסְקִים, וְכָל קְהִלּוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעַרְבִיסְתָּאן וְהַמַּעֲרָב נוֹהֲגִים עַל פִּיו, וְקִבְּלוּהוּ עֲלֵיהֶם לְרַבָּן, וְכֵן כָּתַב מָרָן הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה (בְּפֶרֶק א' מֵהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת הֲלָכָה יא), וּבְבֵית יוֹסֵף (יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רסה), וְלָכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁמָּרָן לֹא גִּלָּה לָנוּ אֶת דַּעְתּוֹ, יֵשׁ לִבְנֵי סְפָרַד לֵילֵךְ אַחַר הוֹרָאוֹת הָרַמְבָּ"ם, וְלֹא אַמְרִינַן בָּזֶה סָפֵק דְּרַבָּנַן לְקֻלָּא. וּרְאֵה עוֹד בְּאוֹר לְצִיּוֹן חֵלֶק א' (חֵלֶק יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן כז אוֹת ד').

אִם מְחַיְּבִים לְנָהֹג בְּכָל הַהֲלָכוֹת כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם

וְהֵן אֱמֶת דְּמָה שֶׁכָּתַב דְּאָנוּ בְּנֵי סְפָרַד עוֹשִׂים כְּהָרַמְבָּ"ם, בְּדָרְךְ כְּלָל הֵכִי הוּא, וְכֵן הוּא בְּשׁו"ת יְחַוֶּה דַּעַת חֵלֶק ה' (עַמּוּד שט) בְּשֵׁם כַּמָּה אַחֲרוֹנִים. וְכֵן כָּתַב עוֹד בְּשׁו"ת יַבִּיעַ אֹמֶר חֵלֶק ז' (עַמּוּד שכז), שֶׁכָּל שֶׁאֵין הַדָּבָר בָּרוּר בְּדַעַת מָרָן נַקְטִינַן כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם שֶׁהוּא מָרֵי דְּאַתְרִין, וְקִבְּלוּ הוֹרָאוֹתָיו בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְאַרְצוֹת עֶרֶב וְהַמַּעֲרָב וְכוּ', וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּתְשׁוּבַת אַבְקַת רוֹכֵל הַנַּ"ל, וְשָׁם נִשְׁאַל אוֹדוֹת אֵלֶּה שֶׁכִּבֵּר נוֹהֲגִים כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם בְּכָל מִנְהֲגֵיהֶם, אִם מֻתָּר לְהֵזִיזָם מִמִּנְהָגָם שֶׁיַּעֲשׂוּ כְּדַעַת ר"י, וְעַל זֶה הֵשִׁיב, דְּמִי הוּא זֶה אֲשֶׁר עָרַב אֶל לִבּוֹ לָגֶשֶׁת לָכֹף קְהִלּוֹת שֶׁנּוֹהֲגִים כְּהָרַמְבָּ"ם לִנְהֹג כְּשׁוּם אֶחָד מִן הַפּוֹסְקִים הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים וְכוּ', וְהַדְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, אִם בֵּית שַׁמַּאי דְּאֵין הֲלָכָה כְּמוֹתָם אָמְרוּ אִי כְּבֵית שַׁמַּאי כְּקִלְהוֹן וְחוּמְרֵיהֶן, הָרַמְבָּ"ם אֲשֶׁר הוּא גְּדוֹל הַפּוֹסְקִים וְכָל קְהִלּוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' נוֹהֲגִים עַל פִּיו וְקִבְּלוּהוּ עֲלֵיהֶם לְרַבָּם, מִי שֶׁנָּהַג כְּמוֹתוֹ לָמָּה יְכֻפּוּהוּ לָזוּז מִמֶּנּוּ, וּמָה גַּם אִם נָהֲגוּ אֲבוֹתֵיהֶם וַאֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם שֶׁאֵין לִבְנֵיהֶם לִנְטוֹת וְכוּ'. ע"כ. וּמִבֹּאָר מִדְּבָרָיו, שֶׁלֹּא רַק אוֹתָם שֶׁכְּבָר נָהֲגוּ כִּדְבְרֵי הָרַמְבָּ"ם שֶׁבְּוַדַּאי שֶׁאֵינָן צְרִיכִים לְשַׁנּוֹת מִמִּנְהָגָם, אֶלָּא בִּדְבָרָיו צִיֵּן שֶׁהָרַמְבָּ"ם הוּא גְּדוֹל הַפּוֹסְקִים וְכָל קְהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' נוֹהֲגִים עַל פִּיו וְקִבְּלוּהוּ עֲלֵיהֶם לְרַבָּם. וְכֵן הוּא בְּשׁו"ת גִּנַּת וָרְדִים (חֹשֶׁן מִשְׁפָּט כְּלָל ג' סִימָן כט), וּבְשׁו"ת פְּנֵי יִצְחָק אֲבוּלְעַפְיָא (סִימָן ט' דַּף לז), וְכֵן בְּקוּנְטְרֵס לֵב נִשְׁבָּר (סִימָן ה'). ע"ש.

אוּלָם נִרְאֶה שֶׁאֵין זֶה בְּכָל מָקוֹם בְּדַוְקָא, וּמָצִינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁגַּם מָרָן עַצְמוֹ פָּסַק כְּדַעַת רֹב הָרִאשׁוֹנִים נֶגֶד דַּעְתּוֹ שֶׁל הָרַמְבָּ"ם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּאֹרַח חַיִּים (סִימָן רנט) גַּבֵּי טִלְטוּל מוֹכִין שֶׁטָּמַן בָּהֶם דֶּרֶךְ מְקֵרֶה, דְּנִרְאֶה דְּאַף עַל גַּב דְּהָרִי"ף וְהָרַמְבָּ"ם הָוּ רֹב בְּנָיָן, כֵּיוָן דְּאִיכָּא רֹב מִנְיָן דְּפָלִיגִי עֲלַיְהוּ "וּמִידִי דְּרַבָּנַן הוּא" נַקְטִינַן

לְקַלָּא. הָא קָמָן שֶׁאֲפִלּוּ נָגֶד הָרי"ף וְהָרַמְבָּ"ם ב' עַמּוּדֵי הוֹרָאָה, פְּעָמִים שֶׁאֵין מִתְחַשְּׁבִים בְּדַעְתָּם, וּבְמִידֵי דְּרַבָּנָן נַקְטִינַן לְהָקֵל כְּשֶׁיֵּשׁ רֹב פּוֹסְקִים, רֹב מִנְיָן, הַמְקִלִּין בָּזֶה. וּמַעֲתָּה גַּם בְּנִדּוֹן דִּידַן אַף עַל פִּי דְּהָרַמְבָּ"ם מַחְמִיר, כֵּיוָן שֶׁהוּא מִיּדֵי דְּרַבָּנָן, וְיֵשׁ לָנוּ רֹב מִנְיָן שֶׁל רִאשׁוֹנִים הַמְקִלִּין בָּזֶה, אֵין הֶכְרֵחַ לְתַפֵּס לְהַחְמִיר כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם.

וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה מָצִינוּ לְגַבֵּי דִּין טַעַם כְּעִקָּר, שֶׁכַּיָּדוּעַ דַּעַת רֹב הָרִאשׁוֹנִים דְּטַעַם כְּעִקָּר דְּאוֹרָיְתָא, וּכְמוֹ שֶׁהֵעִיד הָרַשְׁבָּ"א בְּתוֹרַת הַבַּיִת, הוּבָא בֶּבֵית יוֹסֵף (רִישׁ סִימָן צח), וְדַעַת הָרַמְבָּ"ם דְּטַעַם כְּעִקָּר דְּרַבָּנָן, שֶׁהֵרִי כָּתַב, בְּטַעֲמוֹ וְלֹא מַמָּשׁוֹ [שֶׁאֵין בּוֹ כַּזַּיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס] מִדְּרַבָּנָן. וְעִם כָּל זֶה מָרָן פָּסַק כְּדַעַת רֹב הָרִאשׁוֹנִים דְּטַעַם כְּעִקָּר דְּאוֹרָיְתָא, וְלָכֵן כָּתַב בְּסִימָן צח (סְעִיף ב') בְּנִתְעָרֵב מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ וְנִשְׁפָּךְ, בְּעִנְיָן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל שִׁעוּרוֹ, דְּסָפֵק דְּאוֹרָיְתָא לְחוּמְרָא וְיֵשׁ לְהַחְמִיר בּוֹ. נִמְצָא שֶׁמָּרָן זַ"ל עָזַב אֶת דַּעַת הָרַמְבָּ"ם וּפָסִיק וְתַנֵּי כְּדַעַת רֹב הָרִאשׁוֹנִים. וּמִמֵּילָא הוּא הַדִּין כָּאן, דְּאַף עַל פִּי שֶׁהָרַמְבָּ"ם מַחְמִיר בְּסִפֵּיחִין אֵלֶּה, מִכָּל מָקוֹם מֵאַחַר וְדַעַת רֹב הָרִאשׁוֹנִים אֵינָה כֵּן, וְהוּא מִלְּתָא דְּרַבָּנָן, שַׁיָּךְ שַׁפִּיר לְמֵמַר סָפֵק דְּרַבָּנָן לְקַלָּא. ודו"ק. וע"ע בב"י (יו"ד סִי' קעג) שה"ד הָרֹא"שׁ וְהַטּוּר שֶׁפָּסְקוּ כְּטַרְשָׁא דְּרַב נַחְמָן, וְכָתַב ה"ה שכ"ד הָרַשְׁבָּ"א וּבַעַל הַמָּאוֹר, אֲבָל הָרי"ף וְהָרַמְבָּ"ם וְהָרַמְבָּ"ן סוֹבְרִים דְּלֹא קַיְמָא לָן כְּטַרְשָׁא דְּרַב נַחְמָן, וּבְבֶדֶק הַבַּיִת שָׁם הֶעֱלָה מָרָן "וּלְעִנְיָן הֲלָכָה, פָּשַׁט הַמִּנְהָג לְהַתִּיר בְּטַרְשָׁא דר"נ, וְהַלֵּךְ אַחַר הַמִּנְהָג, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא לְהָקֵל בִּדְרַבָּנָן". וְיִתְכֵּן שֶׁפָּשַׁט הַמִּנְהָג כְּבָר קֹדֶם שֶׁפָּשְׁטוּ הוֹרָאוֹת הָרַמְבָּ"ם.

וְעַיֵּן בְּהַקְדָּמַת מָרָן הַבַּיִת יוֹסֵף שֶׁכָּתַב: וּבְמָקוֹם שֶׁאֶחָד מִן ג' עַמּוּדֵי הַהוֹרָאָה הַנַּ"ל לֹא גִּלָּה דַּעְתּוֹ בַּדִּין הַהוּא, וְהַשְּׁנֵי עַמּוּדִים הַנִּשְׁאָרִים חוֹלְקִים בַּדָּבָר, הִנֵּה הָרַמְבָּ"ן וְהָרַשְׁבָּ"א וְהָרָ"ן וְהַמָּרְדְּכִי וְהַסְּמַ"ג, הֵם לְפָנֵינוּ אֶל מָקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ וְכוּ' כִּי אֶל הַדַּעַת אֲשֶׁר יַטּוּ "רָבָּן" כֵּן נִפְסֹק לַהֲלָכָה. ע"כ. הֵרִי שֶׁלֹּא כָּתַב שֶׁצָּרִיךְ לִנְהֹג כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם, אֶלָּא תָּלָה הַדָּבָר "בְּרֹב" מִנְיָן שֶׁל הַפּוֹסְקִים, וּמָה שֶׁכָּתַב בִּתְשׁוּבַת אַבְקַת רוֹכֵל, כַּוָּנָתוֹ לוֹמַר שֶׁבְּדָרָךְ כְּלָל נוֹהֲגִים כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם, אֲבָל אֵינוֹ רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁאֵין אָנוּ זָזִין מֵהוֹרָאוֹתָיו כְּלָל וְעִקָּר גַּם נָגֶד רֹב הָרִאשׁוֹנִים.

וְנִרְאֶה שֶׁכַּאֲשֶׁר מָרָן כָּתַב אֶת הַכְּלָל שֶׁל ג' עַמּוּדֵי הוֹרָאָה, הוּא גַּם בְּמָקוֹם שֶׁמָּרָן לֹא גִּלָּה דַּעְתּוֹ לְעִנְיַן פְּסַק הֲלָכָה. וּכְשֶׁקִּבְּלוּ הוֹרָאוֹת מָרָן, קִבְּלוּ גַּם אֶת הַכְּלָל הַזֶּה לְלֶכֶת אַחֲרֵי ג' עַמּוּדֵי הוֹרָאָה. וְכֵן מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי מהר"ח אֲבוּלְעַפְיָא, הוּבָא בְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים (מַעֲרֶכֶת ב' עֵרֶךְ בֵּית יוֹסֵף).

סֵדֶר הָעֲדִיפוּיוֹת בְּאַסְפָּקַת תִּצְרֶכֶת חַקְלָאִים בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה

וּמָה שֶׁכָּתַבְנוּ שֶׁעָדִיף לִקְנוֹת יְבוּל יְהוּדִי כָּזֶה וְכוּ', כֵּן דַּעַת מָרָן אאמו"ר, וְסֵדֶר הָעֲדִיפוּיוֹת בְּהַסְפָּקַת תִּצְרֶכֶת חַקְלָאִית בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה הוּא כָּזֶה, א. אִסּוּם מִשְּׁנַת תשפ"א. ב. יְבוּל הַגָּדֵל בְּמִסְגֶּרֶת אוֹצַר בֵּית דִּין, אַף בִּירָקוֹת. ג. יְבוּל הַגָּדֵל בְּמַצָּעִים מְנֻתָּקִים, בְּתוֹךְ חֲמָמוֹת, כַּאֲשֶׁר נוֹטְעִים בְּתוֹךְ עֲצִיצִים, וְעַל קַרְקַע הַחֲמָמָה פּוֹרְסִים בַּד נַיְלוֹן עַב. ד. יְבוּל הַגָּדֵל בָּעֲרָבָה הַדְּרוֹמִית מִצְּמָת נָוֶה חָרִיף וָמַטָּה [הַמַּעֲלָה הַ- 30]. לְאַחַר מִצּוּי הָאֶפְשָׁרוּיוֹת הַנַּ"ל וּלְאַחַר שֶׁיִּסְתַּבֵּר שֶׁיֵּשׁ לָקַחַת יְבוּלִים נוֹסָפִים, תֵּרֶכֶשׁ סְחוֹרָה מִנָּכְרִי, אוּלָם גַּם עַל פִּי הוֹרָאַת

רַבָּנִי הַוְּעָדָה הִיא, שֶׁאֵין לָקַחַת סְחוֹרָה אֶלָּא מֵאוֹתָם שְׁטָחִים הַנִּמְצָאִים בְּבַעֲלוּת נָכְרִי מַמָּשׁ [טַאבּוּ + קוּשָׁאן]. וּכְמוֹ כֵן תִּלָּקַח סְחוֹרָה רַק אִם נִתָּן לְפַקֵּחַ מִדֵּי יוֹם עַל הַקָּטִיף לְלֹא חֶשָּׁשׁ פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ שֶׁל הַמַּשְׁגִּיחַ. כְּפִעַל יוֹצֵא הוּא שֶׁלְּעֵת עַתָּה אֵין אֶפְשָׁרוּת לְקַבֵּל סְחוֹרָה מֵאֵזוֹר עַזָּה, כֵּיוָן שֶׁאֵין אֶפְשָׁרוּת לְפַקֵּחַ מִדֵּי יוֹם עַל הַקָּטִיף, אֶלָּא אִם יִשְׁתַּנּוּ הַנְּסִבּוֹת בְּמִסְגֶּרֶת הַהֶסְכֵּמִים עִם הָרָשׁוּת הַפָּלַשְׂתִּינִית. [תְּנוּבוֹת שָׂדֶה].

וְהִנֵּה דַּעַת הגרש"ז אוֹיֶערְבָּאךְ זצ"ל דִּירָקוֹת שֶׁצָּמְחוּ בַּשְּׁבִיעִית אֵין עֲלֵיהֶם אִסּוּר סְפִיחִין, הַיְנוּ דַּוְקָא שֶׁהִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת לִפְנֵי שְׁבִיעִית אוֹ בְּאוֹתָן שֶׁדַּרְכָּן לְהֵאָכֵל עַלִּין סַגִּי בְּמָה שֶׁצָּמְחוּ מְעַט בַּשְּׁבִיעִית, וְלָכֵן בְּאֵי אֵלּוּ יְרָקוֹת שֶׁמּוֹצִיאִין פֵּרוֹת כְּמוֹ קִשּׁוּאִין וּדְלוּעִין בָּעֵינָן דַּוְקָא שֶׁיָּצָא תְּחִלַּת הַפְּרִי בַּשְּׁבִיעִית, וְלֹא סַגִּי בְּהַתְחָלַת צְמִיחַת הַנְּבִיטָה. [וּרְאֵה בְּיֶרְחוֹן קוֹל תּוֹרָה תִּשְׁרֵי תשכ"ן]. וּבְשוּ"ת יְשׁוּעַת מֹשֶׁה חֵלֶק א' (סִימָן י) כָּתַב, שֶׁדְּבָרָיו יְצֻדָּקוּ לְדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא דִּסְבִירָא לֵהּ דִּסְפִיחִין דְּאוֹרָיְתָא, אֲבָל לְרַבָּנָן דְּלֵית לְהוּ אִסּוּר סְפִיחִין מִן הַתּוֹרָה, וּלְכַמָּה שִׁיטוֹת מֵהָרַאשׁוֹנִים אֲפִלּוּ מִדְּרַבָּנָן לֹא אָסְרוּ, אִם כֵּן אֲפִלּוּ לְהָאוֹסְרִים מִדְּרַבָּנָן אֵין זֶה מִשּׁוּם לְתָא דְּאוֹרָיְתָא, אֶלָּא גְּזֵרָה נִפְרֶדֶת שֶׁאֵין לָהּ שַׁיָּכוּת לְהָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא, וְכָל עִקָּרָהּ שֶׁל גְּזֵרָה זוֹ הָיְתָה מִפְּנֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה כְּמִפְרָשׁ בָּרַמְבָּ"ם שֶׁלֹּא יֵלֵךְ וְיִזָּרַע תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת וְזֵרְעוֹנֵי גִּנָּה בְּתוֹךְ שָׁדֵהוּ בַּסֵּתֶר, וּכְשֶׁיִּצְמְחוּ יֹאכַל מֵהֶם וַיֹּאמַר סְפִיחִין הֵן. וְלָכֵן סְבִירָא לְהוּ לר"ש, הָרַמְבָּ"ן וְהָרֹא"שׁ דְּלִהְיוֹת שֶׁגְּזֵרָה זוֹ לֹא הָיְתָה כְּלָלִית הָאוֹסֶרֶת כָּל סְפִיחֵי פְּרִי הָאֲדָמָה בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל וְאַף בְּבִטּוּל טַעַם הַנַּ"ל, שֶׁהֲרֵי בְּד' שָׁדוֹת בִּמְקוֹמוֹת שֶׁאֵין אָדָם זוֹרֵעַ שָׁם אוֹ זְרָעִים שֶׁאֵין אָדָם זוֹרֵעַ אוֹתָם, לֹא גָּזְרוּ כַּמְּבֹאָר בָּרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה הֲלָכָה ג' וְד'). הֲרֵי שֶׁלֹּא גָּזְרוּ אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לַחְשֹׁשׁ לְטַעַם גְּזֵרָתָם הַנַּ"ל, וְאִם כֵּן כְּשֶׁצָּמְחוּ בַּשְּׁבִיעִית נָמִי אֵין לַחְשֹׁד בְּעוֹבֵר עֲבֵרָה, שֶׁהֲרֵי רָאוּ אֶצְלוֹ הַנְּבִיטָה בַּשְּׁבִיעִית וְלָכֵן לֹא אָסְרוּ חָז"ל כְּגוֹן דָּא שֶׁהָיָה נִכָּר תְּחִלַּת הַצְּמִיחָה לִפְנֵי שְׁבִיעִית בִּגְזֵרַת סְפִיחִין. וְעַיֵּן בַּעֲבוֹדָה זָרָה (לה.) בַּתּוֹס' ד"ה חַדָּא, וְשָׁם בְּדַף נז. בְּתוֹס' ד"ה לְאָפּוּקֵי. וְאִם זֶהוּ הַטַּעַם מָה לִי שֶׁרָאוּ אֶצְלוֹ בַּשְּׁבִיעִית הַתְחָלַת הַפְּרִי עַצְמוֹ כְּשֶׁעוּר עוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת, אוֹ רָאוּ אֶצְלוֹ רַק הַנְּבִיטָה שֶׁגַּם כֵּן מְעִידָה שֶׁזֶּרַע בַּשְּׁבִיעִית, וְאֵין הַהֶתֵּר בִּגְלַל שֶׁנִּקְרָאִים פֵּרוֹת שֶׁל שְׁבִיעִית גְּרִידָא, שֶׁנָּאֲמַר שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת כְּשֶׁעוּר פְּרִי בַּשְּׁבִיעִית, אֶלָּא הַהֶתֵּר הוּא לְדַעְתָּם בִּגְלַל שֶׁרוֹאִים בְּנֵי אָדָם הַצְּמִיחָה וְהַנְּבִיטָה בַּשְּׁבִיעִית בְּשָׁדֵהוּ אֵין מָקוֹם לְחָשְׁדוֹ שֶׁזָּרַע בַּשְּׁבִיעִית. וְלָכֵן אָז קוֹרְאִים בְּנֵי אָדָם גַּם לְפֵרוֹת אֵלּוּ שֶׁגָּדְלוּ אַחַר כָּךְ בַּשְּׁבִיעִית עַל שֵׁם שְׁשִׁית דְּהָתָרָא. וע"ש (בְּסִימָן יא) שֶׁהֵשִׁיב לוֹ הגרש"ז אוֹיֶערְבָּאךְ, דְּאִין הֵכִי נָמִי מִצַּד הַסְּבָרָא שַׁפִּיר אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן, דִּבְכַהֲאי גַּוְנָא שֶׁרַק צָמְחוּ מְעַט בַּשְּׁבִיעִית תּוּ לֹא שַׁיָּךְ לִגְזֹר מִשּׁוּם עוֹבְרֵי עֲבֵרָה. אוּלָם מִדִּבְרֵי הָרַמְבָּ"ן עַל הַתּוֹרָה כְּמַעַט מְפֹרָשׁ נִשְׁמַע מִשָּׁם שֶׁמְּחַלֵּק גַּם לְדִידַן בֵּין תְּבוּאָה לְיָרָק. ע"ש. וְיוֹתֵר מְפֹרָשׁ הוּא בָּרֹא"שׁ (פֶּרֶק ט' מִשְׁנָה א') שֶׁכָּתַב לְחַלֵּק בֵּין תְּבוּאָה לִירָקוֹת בֵּין לְרַבִּי עֲקִיבָא וּבֵין לְרַבָּנָן, וְאַף גַּם מִדִּבְרֵי הר"ש יוֹתֵר נִרְאֶה כְּדִבְרֵינוּ. וְעַל כָּל פָּנִים הַחָזוֹן אִישׁ וַדַּאי לֹא סוֹבֵר כֵּן שֶׁהֲרֵי לְהֶדְיָא מַצְרִיךְ בִּתְבוּאָה הֶבָאַת שְׁלִישׁ. וְלֹא רָאִינוּ אַף אֶחָד מֵהָאַחֲרוֹנִים שֶׁמִּקֵּל גַּם בִּתְבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ בַּשְּׁשִׁית מִכֹּחַ דִּבְרֵי הר"ש וְהָרַמְבָּ"ן.

וְרָאִיתִי מש"כ הַגָּאוֹן הָרַב מֹשֶׁה לֵוִי זצ"ל בְּשׁוּ"ת תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה ח"ה (סִימָן לו) בְּדִין יֶרָקוֹת שֶׁגָּדְלוּ בְּקַרְקַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְנִלְקְטוּ בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, אִם אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה מִשּׁוּם סְפִיחִים?

א. הִנֵּה יָדוּעַ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה מַחְלֹקֶת בֵּין הָרַמְבָּ"ם להר"ש, שֶׁהָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה הֲלָכָה י"ב וְהֲלָכָה י"ד) סוֹבֵר שֶׁיֶּרָקוֹת שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית אֲסוּרִים מִשּׁוּם סְפִיחִין, אֲפִלּוּ אִם גָּדְלוּ בַּשִּׁשִּׁית, וַאֲפִלּוּ אִם נִגְמְרוּ בַּשִּׁשִּׁית. והר"ש בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה (פֶּרֶק ט' דִּשְׁבִיעִית מִשְׁנָה א') סוֹבֵר שֶׁאֵין בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין, הוֹאִיל וּתְחִלַּת גִּדּוּלָן הָיָה בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית, וְלֹא שַׁיָּךְ אִסּוּר סְפִיחִין אֶפְלּוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁסּוֹבֵר סְפִיחִין אֲסוּרִים מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא בְּיֶרָקוֹת שֶׁתְּחִלַּת גִּדּוּלָן הָיָה בַּשְּׁבִיעִית. ע"ש. וְהִנֵּה כְּתוֹצָאָה מֵהַמַּחְלֹקֶת הַנַּ"ל יֵשׁ נָפְקָא מִנָּה בֵּינֵיהֶם גַּם בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה (פֶּרֶק ט' דִּשְׁבִיעִית מִשְׁנָה א), דִּתְנַן, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל הַסְּפִיחִין מֻתָּרִים חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוּב שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בְּיֶרָקוֹת הַשָּׂדֶה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִים. וּמְדָבָר בְּסִפְיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית וְנִלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית, וְכִדְמוּכָח בַּיְרוּשַׁלְמִי, וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הר"ש שָׁם וְהַתּוֹס' (פְּסָחִים נא:) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ נִסִּים גָּאוֹן וְעוֹד הַרְבֵּה רִאשׁוֹנִים. וְהִנֵּה הָרַמְבָּ"ם מְפָרֵשׁ מַחְלֹקֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲכָמִים לְעִנְיַן הֶתֵּר וְאִסּוּר אֲכִילַת סְפִיחִין אֵלּוּ, שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן סוֹבֵר שֶׁאֵין בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין הוֹאִיל וְנִכָּרִים שֶׁגָּדְלוּ בַּשִּׁשִּׁית, וְלֹא אָתוּ לְאִתְחַלּוֹפֵי בִּסְפִיחִין שֶׁנִּזְרְעוּ בַּשְּׁבִיעִית, וְלָכֵן לֹא גָּזְרוּ בָּהֶם מִשּׁוּם עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוּב שֶׁאֵין נִכָּרִים אוֹתָן שֶׁגָּדְלוּ בַּשִּׁשִּׁית מֵאֵלּוּ שֶׁנִּזְרְעוּ וְגָדְלוּ בַּשְּׁבִיעִית, וְלָכֵן גָּזְרוּ בָּהֶם אִסּוּר אֲכִילָה מִפְּנֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה. וַחֲכָמִים סוֹבְרִים דְּלֹא פְּלוּג רַבָּנָן וְאָסְרוּ כָּל הַסְּפִיחִים שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית (וְכֵן מִתְבָּאֵר בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת להרמב"ם הוֹצָאַת ר"י קאפַח שְׁלִיט"א שֶׁכֵּן מְפָרֵשׁ הָרַמְבָּ"ם אֶת הַמִּשְׁנָה הַנַּ"ל). אֲבָל הר"ש מְפָרֵשׁ מַחְלֹקֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲכָמִים, לְעִנְיַן דִּינֵי קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית בִּסְפִיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית, שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן סוֹבֵר שֶׁאֵין בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית אע"פ שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁמִּדָּבָר שֶׁגָּדְלוּ לְגַמְרֵי בַּשִּׁשִּׁית וְלֹא הוֹסִיפוּ כְּלוּם בַּשְּׁבִיעִית, וּבְכַהֲאי גַּוְנָא לֹא אַזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה, חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוּב דְּאָתוּ לְאִתְחַלּוֹפֵי בִּסְפִיחֵי שְׁבִיעִית וְגָזְרוּ אַף עַל סְפִיחֵי שִׁשִּׁית. וַחֲכָמִים סוֹבְרִים שֶׁגָּזְרוּ בְּכָל הַסְּפִיחִין אֲטוּ סְפִיחֵי כְּרוּב, אָכֵן לְכֻלֵּי עָלְמָא אֵין בָּהֶם דִּין סְפִיחִין וּמֻתָּרִים בַּאֲכִילָה, וּמָה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִים פֵּרוּשׁוֹ שֶׁאֲסוּרִים לִנְהֹג בָּהֶם דִּין חֻלִּין אֶלָּא צָרִיךְ לְאָכְלָן בִּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית (כֵּן כָּתַב בְּהֶדְיָא הר"ש בְּפֵרוּשׁוֹ לַמִּשְׁנָה שָׁם).

ב. וְהִנֵּה אע"פ שֶׁמָּצָאנוּ חֲבֵרִים הָעוֹמְדִים בְּשִׁיטַת הר"ש שֶׁאֵין אִסּוּר סְפִיחִין בְּיֶרָקוֹת שֶׁתְּחִלַּת גִּדּוּלָן הָיָה בַּשִּׁשִּׁית, הֲלֹא הֵמָּה: הַתּוֹס' (פְּסָחִים נא:) בְּשֵׁם ר"י, וְהָרַמְבָּ"ן בְּפֵרוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה (פָּרָשַׁת בְּהַר כ"ה, ה'), וְרַבֵּנוּ דָּוִד בּוּנְפִיד וּמָהָרָ"ם חֲלָאוָה (פְּסָחִים נא:), מִכָּל מָקוֹם גַּם שִׁיטַת הָרַמְבָּ"ם הַנַּ"ל לָאו יְחִידָאָה הִיא, שֶׁמּוּלְבָּד שֶׁהַסְּמָ"ג (לָאוִין רס"ח) כָּתַב כְּכָל דִּבְרֵי הָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה הֲלָכָה ט-יב) שֶׁמִּבֹּאָר מֵהֶם שֶׁגַּם לְעִנְיַן אִסּוּר סְפִיחִין הוֹלְכִים בְּיֶרֶק אַחַר זְמַן לְקִיטָתוֹ, הִנֵּה מָצָאנוּ בְּחִדּוּשֵׁי הָרִיטְבָ"א (קִדּוּשִׁין ב:) שֶׁאַחַר שֶׁהֵבִיא שִׁיטַת הַתּוֹס' בְּבֵאוּר הַמִּשְׁנָה הַנַּ"ל שֶׁהִיא כְּשִׁיטַת הר"ש, סַיֵּם: וּבְתוֹסָפוֹת הֶעְלוּהָ בְּגִמְגּוּם (ר"ל שֶׁהִקְשׁוּ עַל שִׁיטָה זֹאת מַהָא דַּאֲמְרִינַן דְּאָזְלִינַן בְּאֶתְרוֹג בָּתַר לְקִיטָה, עַיֵּן בְּתוֹס' קִדּוּשִׁין שָׁם), וּמִסְתַּבְּרָא לְפָרוּשֵׁי כָּל הַסְּפִיחִין שֶׁל שִׁשִּׁית מֻתָּרִים בַּשְּׁבִיעִית קֹדֶם

שְׁעַת הַבְּעוּר דַּוְקָא, כְּדִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית דְּבָתַר לְקִיטָה אַזְלִינַן, חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוּב שֶׁהֵם אֲסוּרִים אֲפִלּוּ תּוֹךְ זְמַן הַבְּעוּר לְפִי שֶׁאֵינָם נִכָּרִים שֶׁהֵם סְפִיחִין, שֶׁהָרוֹאֶה סָבוּר שֶׁנִּזְרְעוּ בַּשְּׁבִיעִית וְאָתֵי לְמִזְרָע בַּשְּׁבִיעִית. עכ"ל. וּמְבֹאָר שֶׁמְּפָרֵשׁ מָה שֶׁאָמְרוּ בַּמִּשְׁנָה מֻתָּרִין וַאֲסוּרִין לְעִנְיַן אִסּוּר אֲכִילָה וְלֹא לְעִנְיַן קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, וּלְפִי זֶה לְדַעַת חֲכָמִים כָּל הַסְּפִיחִין שֶׁל שִׁשִּׁית אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה בַּשְּׁבִיעִית אֲפִלּוּ קֹדֶם זְמַן הַבְּעוּר, וּמִסְתַּבְּרָא שֶׁהֲלָכָה כְּחַכָמִים שֶׁהֵם רַבִּים, וְנִמְצָא דְּסִבִירָא לֵהּ כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם.

וְכֵן רָאִיתִי בְּחִדּוּשֵׁי הָרָ"ן (פְּסָחִים נא:) שֶׁהֵעִיר גַּם כֵּן עַל פֵּרוּשׁ הַתּוֹס' והר"ש, דְּהָא בְּיָרָק אַזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה, וְאֵיךְ יֹאמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן כָּל הַסְּפִיחִין מֻתָּרִין וְאֵין בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, וְכָתַב: לְפִיכָךְ נִרְאֶה לִי דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנָן דְּהָתָם בְּפֶרֶק ט' דִּשְׁבִיעִית, תַּרְוַיְהוּ אַלְבָּא דְּרַבָּנָן דִּפְלִיגִי עַלֵּה דְּרַבִּי עֲקִיבָא, וּסְבִירָא לְהוּ שֶׁאֵין הַסְּפִיחִין אֲסוּרִים קֹדֶם הַבְּעוּר אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, וְקָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּכֵיוָן דְּלֹא אָסְרֵי רַבָּנָן אֶלָּא מִפְּנֵי הָרוֹאִים, סְפִיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית מֻתָּרִים קֹדֶם הַבְּעוּר, שֶׁנִּכָּרִים הֵם שֶׁלֹּא נִזְרְעוּ בַּשְּׁבִיעִית, חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוּב שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם. וְרַבָּנָן סְבִירָא לְהוּ דְּכֵיוָן דְּגָזוּר רַבָּנָן בִּסְפִיחִין לֹא פָּלוּג בְּהוּ. עכ"ל. וְזֶהוּ כְּפֵרוּשׁ הָרַמְבָּ"ם.

וְכֵן רָאִיתִי לְהָרֹא"שׁ בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה (פֶּרֶק ט' דִּשְׁבִיעִית מִשְׁנָה א') שֶׁכָּתַב וז"ל: כָּל הַסְּפִיחִין מֻתָּרִים בְּשֶׁל שִׁשִּׁית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית וכו', וְהָא דְּתַנֵּי הָכָא כָּל הַסְּפִיחִים מֻתָּרִים, פֵּרוּשׁ "מֻתָּרִים בַּאֲכִילָה וּבִקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית" וּאע"פ שֶׁגָּדְלוּ בַּשִּׁשִּׁית, דְּכֵיוָן שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית דִּין שְׁבִיעִית נוֹהֵג בָּהֶן, דִּבְיָרָקוֹת אַזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה בֵּין לְמַעֲשֵׂר בֵּין לִשְׁבִיעִית. וּבְהַנְהוּ יְרָקוֹת אֲיֵרֵי כָּל הַנֵּי מַתְנֵי, דִּלְעֵיל, הַהִיא דִּרֵשׁ פִּרְקִין הַפִּיגָם וְהַיַּרְבּוּזִין, וְהַהִיא דְּהָאוֹמֵר לַפּוֹעֵל לְקֹט לִי בְּדִינָר יָרָק בְּפֶרֶק ח', וְלוֹקֵחַ יְרָקוֹת שָׂדֶה וּבְנוֹ מוֹכֵר עַל יָדוֹ בְּפֶרֶק ד, דְּאִלּוּ אוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ בַּשְּׁבִיעִית, אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה לְרַבִּי עֲקִיבָא מִדְּאוֹרַיְתָא וּלְרַבָּנָן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, אֲבָל סְפִיחִים שֶׁיָּצְאוּ בַּשִּׁשִּׁית, [אַף] דְּכָל גִּדּוּלָם הָיָה בַּשְּׁבִיעִית מֻתָּרִים, דְּלֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא אוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ בַּשְּׁבִיעִית וְכוּ'. עכ"ל.

וּמְבֹאָר שֶׁנָּטָה מִפֵּרוּשׁ הר"ש, וּמְפָרֵשׁ מַחְלֹקֶת דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲכָמִים לְעִנְיַן אִסּוּר וְהֶתֵּר אֲכִילַת סְפִיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁיָּצְאוּ לַשְּׁבִיעִית. וּלְפִי זֶה לְדַעַת חֲכָמִים שֶׁהֲלָכָה כְּמוֹתָם, כָּל הַסְּפִיחִים גַּם אוֹתָן שֶׁגָּדְלוּ בַּשִּׁשִּׁית וְנִכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה. וּאע"ג דְּהָנַךְ מַתְנֵי' דְּהָאוֹמֵר לַפּוֹעֵל לְקֹט לִי בְּדִינָר יָרָק, וְלוֹקֵחַ יְרָקוֹת שָׂדֶה וּבְנוֹ מוֹכֵר עַל יָדוֹ, אַזְלֵי אַלְבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁמַּתִּיר כָּל הַסְּפִיחִים שֶׁל שִׁשִּׁית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוּב, וְהָנַךְ מַתְנֵי' נִשְׁנוּ בְּסָתָם וקי"ל הֲלָכָה כְּסָתָם מִשְׁנָה, מ"מ הָא קָיְמָא לָן יֵשׁ סֵדֶר לַמִּשְׁנָה בְּמַסֶּכֶת אַחַת, וַהֲרֵי מִשְׁנָיוֹת אֵלּוּ נִשְׁנוּ בְּפֶרֶק ז' וּבְפֶרֶק ח' אֲבָל בְּפֶרֶק ט' שָׁנָה רַבִּי דִּין זֶה בִּלְשׁוֹן מַחְלֹקֶת, וקי"ל סְתָם ואח"כ מַחְלֹקֶת אֵין הֲלָכָה כְּסָתָם, וְכֵיוָן שֶׁדַּעַת הָאוֹסְרִים הוּבְאָה בִּלְשׁוֹן "וַחֲכָמִים אוֹמְרִים" כָּל הַסְּפִיחִים אֲסוּרִים, מַשְׁמָע שֶׁהֲלָכָה כְּמוֹתָם, וּמִשְׁנָיוֹת דְּפֶרֶק ז' וְח' הַנ"ל לֹא זָזוּ מִמְּקוֹמָן. וְנִמְצָא אֲפוֹא שֶׁגַּם הָרֹא"שׁ סוֹבֵר כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם הַנ"ל. וְדֹחֵק לוֹמַר שֶׁכָּל מָה שֶׁכָּתַב הָרֹא"שׁ הֵינוּ לְדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא דִּסְפִיחִים אֲסוּרִים מִן הַתּוֹרָה, אֲבָל לְדַעַת חֲכָמִים דִּסְפִיחִים אֲסוּרִים מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים מִפְּנֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, א"כ סְפִיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית מֻתָּרִים דְּנִכָּרִים הֵם וְלֹא גָּזְרוּ, זֶהוּ דֹּחַק, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁלְּדַעַת רַבִּי

עֲקִיבָא גָּזְרוּ גַּם בָּזֶה שֶׁמָּא יָבִיא מִסְפִּיחִים שֶׁתְּחִלַּת גִּדּוּלָן בַּשְּׁבִיעִית, כָּךְ לְדַעַת רַבָּנָן יֵשׁ לִגְזֹר בָּזֶה שֶׁיִּזָּרְעוּ בַּשְּׁבִיעִית וְיֹאמְרוּ שֶׁל שִׁשִּׁית הֵן.

וְלֹא דָּמִי לְמָה שֶׁאָמְרוּ בַּגְּמ' (פְּסָחִים נא:) אַבְּרֵיתָא דְּמַיְתֵי הַתָּם רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל הַסְּפִיחִים אֲסוּרִים חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוּב, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל הַסְּפִיחִים אֲסוּרִים, וְאַמְרִינָן בַּגְּמ' וְתַרְוַיְיהוּ אַלְּבָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא. ע"ש. דְּהָתָם מָיֵרֵי בִּסְפִיחֵי שְׁבִיעִית שֶׁיָּצְאוּ לִשְׁמִינִית וְנִלְקְטוּ בַּשְּׁמִינִית וְגָזְרִינַן בְּהוּ מִשּׁוּם מַרְאִית הָעַיִן שֶׁיַּחְשְׁדוּהוּ שֶׁלְּקָטָן בַּשְּׁבִיעִית, וּלְרַבָּנָן דְּסִבְירָא לְהוּ אִסּוּר סְפִיחִים מִדְּרַבָּנָן, אֵין לָאֲסֹר מִשּׁוּם זֶה כֵּיוָן שֶׁכָּל הָאִסּוּר מִדְּרַבָּנָן, אֲבָל בִּסְפִיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית, יֵשׁ לִגְזֹר מִשּׁוּם עוֹבְרֵי עֲבֵרָה שֶׁיִּזָּרְעוּ בַּשְּׁבִיעִית וְיֹאמְרוּ שֶׁל שִׁשִּׁית הֵן, וְהָוֵי גְּזֵרָה לְאִסּוּר תּוֹרָה. ודו"ק. וְכֵן מִתְבָּאֵר בְּדִבְרֵי הָרָ"ן הַנ"ל שֶׁמְּפָרֵשׁ מַחְלֹקֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲכָמִים בְּפֶרֶק ט' דִּשְׁבִיעִית, אַלְּבָא דְּרַבָּנָן דִּסְפִיחִים אֲסוּרִים מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, וְכֵן צָרִיךְ לוֹמַר לְדַעַת הָרַמְבָּ"ם הַנ"ל. וְגַם בְּדַעַת הָרֹא"שׁ נִרְאֶה לוֹמַר כֵּן. וְעַיֵּן לְהַמְאִירִי בִּפְסָחִים (נא:) שֶׁמְּפָרֵשׁ ג"כ אֶת הַמִּשְׁנָה בַּשְּׁבִיעִית הַנ"ל לְעִנְיַן הֶתֵּר וְאִסּוּר אֲכִילָה וְלֹא לְעִנְיַן קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, ולפ"ז לְדַעַת חֲכָמִים שֶׁהֻלְּכָה כְּמוֹתָם כָּל הַסְּפִיחִים אֲסוּרִים. נִמְצִינוּ לְמֵדִים שֶׁבִּשִּׁיטַת הָרַמְבָּ"ם הַנ"ל עוֹמְדִים הָרְבֵּה רִאשׁוֹנִים, וְהֵם הַסְּמָ"ג וְהָרִיטְבָ"א וְהַמְּאִירִי וְהָרָ"ן וְהָרֹא"שׁ.

ג. וּלְעִנְיַן הֻלְּכָה נִרְאֶה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָרַמְבָּ"ם וְהָרֹא"שׁ אוֹסְרִים סְפִיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית, נַקְטִינַן כְּוָתֵיהוּ שֶׁהֵם שְׁנַיִם מֵעַמּוּדֵי הַהוֹרָאָה, וּכְמוֹ שֶׁלְּמַדְנוּ לְהוֹעִיל מָרָן בְּהַקְדָּמָתוֹ לָבַיִת יוֹסֵף שֶׁבִּמְקוֹם שֶׁשְּׁנַיִם מִתּוֹךְ שִׁלְשָׁה עַמּוּדֵי הַהוֹרָאָה עוֹמְדִים בְּשִׁיטָה אַחַת, הֲלָכָה כְּמוֹתָם נָגֶד עַמּוּד הַהוֹרָאָה הַשְּׁלִישִׁי. ע"ש. וְכָל שֶׁכֵּן בְּנִדּוֹן דִּדָּן שֶׁבְּדַעַת הָרִי"ף אֵין שׁוּם גִּלּוּי, בְּוַדַּאי דְּנַקְטִינַן כְּהָרַמְבָּ"ם וְהָרֹא"שׁ וְסִיעָתָם. וּלְאַפּוּקֵי מִמָּה שֶׁרָאִיתִי לְהג"ר אַבְרָהָם בָּרוּךְ מָאנִי זַ"ל בִּתְשׁוּבָה שֶׁנִּדְפְּסָה בְּהַשְׁמָטוֹת שֶׁבְּסוֹף שׁוּ"ת שַׁעֲרֵי רַחֲמִים (פְּרַנְקוֹ) שֶׁכָּתַב לְיַשֵּׁב מָה שֶׁהִקְשָׁה הַגָּאוֹן הַמְּחַבֵּר בִּתְשׁוּבָתוֹ שָׁם (חיו"ד סִימָן ו) עַל מָה שֶׁכָּתַב בְּשׁוּ"ת הֲמַבְּי"ט (ח"ב סִימָן סד) שֶׁמֻּתָּר לְהַשְׁקוֹת יְרָקוֹת וַעֲשָׂבִים הָעוֹמְדִים לְנוֹי וּלְרוּחַ כְּמוֹ חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן וְדוֹמֵיהֶם, מִפְּנֵי שֶׁאִם לֹא יַשְׁקֶה אוֹתָם יִפָּסְדוּ. וְקָשָׁה שֶׁהֲרֵי אָסוּר אֲפִלּוּ לְקַיְּמָם מִשּׁוּם אִסּוּר סְפִיחִים. וְתֵרֵץ הגרא"ב מָאנִי זַ"ל דִּסְבִירָא לֵהּ לְהֲמַבְּי"ט כְּדַעַת הר"ש רֵישׁ פֶּרֶק ט' דִּשְׁבִיעִית וְהַתּוֹס' בִּפְסָחִים דַּף נ"א ע"ב וְהָרֹא"שׁ זַ"ל בְּפֵרוּשׁוֹ לַמִּשְׁנָיוֹת שֶׁנִּדְפַּס בְּסֵפֶר פִּי שְׁנַיִם, שֶׁאֵין אִסּוּר סְפִיחִים בִּירָקוֹת שֶׁתְּחִלַּת גִּדּוּלָן בַּשְּׁשִׁית, וְכֵיוָן דְּהָוֵי פְּלֻגְתָּא בְּאִסּוּר סְפִיחִין דְּרַבָּנָן, הו"ל סְפֵיקָא דְּרַבָּנָן, וְנַקְטִינַן לְהָקֵל בִּדְרַבָּנָן, וּבִפְרָט שֶׁכַּנִּרְאֶה רֹב הַפּוֹסְקִים מַתִּירִים. עכת"ד. וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כָּתַב מו"ר הַגָּאוֹן הנאמ"ן שְׁלִיטָ"א בְּיֵרֵחוֹן אוֹר תּוֹרָה (חֻשָּׁוָן התשמ"ז סִימָן יב), שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַחְמִיר כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם וְלֶאֱסֹר סְפִיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית, דְּכֵיוָן שֶׁהָרִי"ף לֹא גִּלָּה דַּעְתּוֹ, וְהָרַמְבָּ"ם וְהָרֹא"שׁ חוֹלְקִים, וְדַעַת הר"ש ור"י וְרַבֵּנוּ נִסִּים גָּאוֹן וְהָרַמְבָּ"ן כְּדַעַת הָרֹא"שׁ שֶׁמַּתִּיר, פְּשִׁיטָא דְּנַקְטִינַן כְּוָתֵיהוּ לְהָקֵל, וְכָל שֶׁכֵּן דִּשְׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנָן וּסְפִיחִין דְּרַבָּנָן וְהָוו תַּרְתֵּי דְּרַבָּנָן. וְהֵנִיף יָדוֹ שֵׁנִית בְּגִלָּיוֹן תַּמּוּז התשמ"ז (סִימָן קמה אוֹת ג) וְהֵבִיא שֶׁכֵּן פָּסַק הגרא"ב מָאנִי זַ"ל הַנ"ל וְשֶׁכֵּן עִקַּר. ע"ש. [וְנִדְפְּסוּ הַדְּבָרִים שׁוּב בְּגִלָּיוֹן תִּשְׁרֵי התשנ"ד סִימָן א', וְהִיא הַתְּשׁוּבָה דִּלְעֵיל בְּסִימָן הַקּוֹדֵם].

וְאַחַר הַמְּחִילָה רַבָּה, מָה שֶּׁכָּתַב הָרֹא"שׁ בְּפֵרוּשׁוֹ לְהַתִּיר סְפִיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית, זֶהוּ לְדַעַת רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁאָמַר כָּל הַסְּפִיחִין מֻתָּרִים חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוּב, אֲבָל לְדַעַת חֲכָמִים שֶׁחוֹלְקִים וְאוֹמְרִים כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִין, יוֹצֵא שֶׁסְּפִיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית אֲסוּרִים. וּמִסְתָּמָא הָלְכָה כַּחֲכָמִים שֶׁהֵם רַבִּים וְכַנַּ"ל, וא"כ אַדְּרַבָּא הָרֹא"שׁ סוֹבֵר כְּהָרַמְבָּ"ם לְאֶסֹר בָּזֶה, וּבְוַדַּאי דְּנָקְטִינַן כְּוָתַיְהוּ אַף שֶׁהַמַּחְלֹקֶת בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן (וְאַף שֶׁרָאִיתִי הֵלוֹם לְהַגָּאוֹן חֲזוֹן אִישׁ שְׁבִיעִית סִימָן ט' אוֹת י"ז שֶׁכָּתַב שֶׁרָאָה לְמָהָרַ"שׁ סִירְלְיאוֹ זַ"ל שֶׁכָּתַב שֶׁגַּם דַּעַת הָרֹא"שׁ כהר"ש. ע"ש. הִנֵּה בֶּאֱמֶת הר"ש סִירְלְיאוֹ זַ"ל לֹא כָּתַב כֵּן, רַק הֶעְתִּיק דִּבְרֵי הָרֹא"שׁ שֶׁכָּתַב דְּהֵנֵי מַתְנִי' דְּפֶרֶק ז' וּפֶרֶק ח' דִּשְׁבִיעִית דְּמַשְׁמַע דְּיֵרָק מֻתָּר בַּשְּׁבִיעִית, מָיֵרֵי בְּסִפְיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית, ע"ש בְּפֵרוּשׁוֹ לַיְרוּשַׁלְמִי פֶּרֶק ט' דִּשְׁבִיעִית הֲלָכָה א'. וְהֶחָזוֹן אִישׁ חָשַׁב שֶׁהָרֹא"שׁ סוֹבֵר לְגַמְרֵי כהר"ש, וְזֶה אֵינוֹ וְכַנַּ"ל). וַאֲפִלּוּ אִם תִּמְצֵי לוֹמַר שֶׁאֵין זֶה בָּרוּר כָּל כָּךְ בְּדַעַת הָרֹא"שׁ לֶאֱסֹר, לְדִידַן דְּנָקְטִינַן כַּחֲכָמִים דְּסִפְיחִים אֲסוּרִין מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וּכְמוֹ שֶׁצִּדַּדְנוּ לְעֵיל, מ"מ כֵּיוָן שֶׁהָרַמְבָּ"ם אוֹסֵר וּבְדַעַת הָרֹא"שׁ יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק, בְּוַדַּאי דְּנָקְטִינַן כְּהָרַמְבָּ"ם, שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ אִם הָיְתָה דַּעַת הָרֹא"שׁ בְּרוּרָה לְהָקֵל, דַּעַת הָרִבְּה אַחֲרוֹנִים דְּנָקְטִינַן כְּהָרַמְבָּ"ם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּשׁוּ"ת מהרשד"ם (חיו"ד סִימָן קצג) וז"ל: שֶׁאֵין סָפֵק שֶׁגָּדוֹל כָּבוֹד הָרֹא"שׁ, מ"מ דָּבָר תָּמוּהַּ מְאֹד לִסְמֹךְ עַל זֶה, בִּמְקוֹם שֶׁהָרַמְבָּ"ם גָּדוֹל כְּבוֹדוֹ בְּיֶתֶר שְׁאֵת, וְכָל שֶׁכֵּן בִּהְיוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׁם נוֹהֲגִים לִסְמֹךְ עַל דְּבָרָיו יוֹתֵר מֵעַל דִּבְרֵי הָרֹא"שׁ. עכ"ל. וּמָרָן הַחיד"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף א"ח (סִימָן רג"ל אוֹת ב') גַּבֵּי מָה שֶּׁפָּסַק מָרָן כְּהָרַמְבָּ"ם שֶׁאֵין לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה גְּדוֹלָה לְכַתְּחִלָּה, כָּתַב וז"ל: הָרַב בֵּית יַעֲקֹב סִימָן צ"א כָּתַב דְּיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל מָרָן בש"ע לָמָּה סָתַם כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם, הַלֹּא מִדִּבְרֵי הַטּוּר מְבֹאָר דְּאַף לְכַתְּחִלָּה מֻתָּר לְהִתְפַּלֵּל מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה וּלְמַעְלָה. וַאֲנִי בְּעָנְיִי אֵינִי מַכִּיר קוֹשְׁיָא זוֹ, שֶׁכֵּן אָרְחוֹת מָרָן לִפְסֹק כְּהָרַמְבָּ"ם בְּמָקוֹם שֶׁהָרִי"ף וְהָרֹא"שׁ לֹא חָלְקוּ עָלָיו גַּם שְׁנֵיהֶם, וּמֵעִקָּרָא הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ מְיֻסָּד רֻבּוֹ כְּכֻלּוֹ עַל דַּעַת הָרַמְבָּ"ם, וְכֵן כָּתַב בְּשִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה סִימָן תצ"ה. עכ"ל. וּמִכָּל שֶׁכֵּן דְּנָקְטִינַן כְּהָרַמְבָּ"ם כְּשֶׁיֵּשׁ סָפֵק אִם הָרֹא"שׁ חוֹלֵק עָלָיו אוֹ לֹא.

ד. וּמָה שֶּׁכָּתְבוּ הגרא"ב מָאנִי זַ"ל ויבל"א מוּ"ר הָנָאֳמַ"ן שְׁלִיטָ"א שֶׁדַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים כהר"ש וְסִיעָתוֹ, הִנֵּה לְפִי מָה שֶּׁבֵּאַרְנוּ לְעֵיל אַדְּרַבָּא רֹב הַפּוֹסְקִים סוֹבְרִים כְּהָרַמְבָּ"ם, שֶׁהֲרֵי חֲמִשָּׁה רִאשׁוֹנִים: הַסְּמָ"ג, וְהָרִיטְבָּ"א וְהַמְּאִירִי וְהָרָ"ן וְהָרֹא"שׁ סוֹבְרִים כְּהָרַמְבָּ"ם, וּכְדַעַת הר"ש סוֹבְרִים אַרְבָּעָה רִאשׁוֹנִים: הַתּוֹס' וְהָרַמְבָּ"ן וְרַבֵּנוּ דָּוִד בּוּנְפִיד וּמָהָרָ"ם חֲלָאוָה, וְאַף אִם נֶאֱמַר שֶׁדַּעַת הָרֹא"שׁ אֵינָה בְּרוּרָה, מ"מ הַדַּעוֹת שְׁקוּלוֹת וְאֵין רֹב הַפּוֹסְקִים סוֹבְרִים כהר"ש. וּמָה שֶּׁכָּתַב מוּ"ר שְׁלִיטָ"א בְּאוֹר תּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁדַּעַת רַבֵּנוּ נִסִּים גָּאוֹן שֶׁהוּבָא בַּתּוֹס' (פְּסָחִים נא:) כְּדַעַת הר"ש, בְּמחכ"ת אֵינוֹ מָכְרָח, דְּהָא רַבֵּנוּ נִסִּים מָיֵרֵי בִּירָקוֹת שֶׁגָּדְלוּ לְגַמְרֵי בַּשִּׁשִּׁית וְלֹא צָמְחוּ כְּלָל בַּשְּׁבִיעִית, וּמִשּׁוּם הֵכִי סְבִירָא לֵהּ דְּלֹא אַזְלִינַן בְּהוּ בָּתַר לְקִיטָה גַּם לְעִנְיַן קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, וְכ"כ הר"ש בְּפֶרֶק ט' דִּשְׁבִיעִית מִשְׁנָה א' וְהַתּוֹס' בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דַּף י"ד ע"ב. ע"ש. וּבְאֵלּוּ דְּוָקָא יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דס"ל שֶׁאֵין בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין, אֲבָל בִּירָקוֹת שֶׁהִמְשִׁיכוּ לִגְדֹּל בַּשְּׁבִיעִית וְנִגְמְרוּ בַּשְּׁבִיעִית, דְּאָזְלִינַן בְּהוּ בָּתַר לְקִיטָה לְעִנְיַן קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, אֵין לְהוֹכִיחַ מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ נִסִּים שֶׁאֵין בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִים, וְאֶפְשָׁר דס"ל דַּאֲסוּרִים מִשּׁוּם סְפִיחִים. וְכֵן מַשְׁמַע בְּסְמָ"ג (לְאוִין רסח) שֶׁאַף לְדַעַת רַבֵּנוּ

נִסִּים אֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִין. ע"ש. וּבִכְלָל אֶפְשָׁר שֶׁרַבָּנוּ נִסִּים כָּתַב רַק שֶׁהַמִּשְׁנָה דְּפֶרֶק ט' דִּשְׁבִיעִית מָיֵרִי בִּסְפִיחֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית, אֲבָל אֶת הַפֵּרוּשׁ דְּמַיֵּרִי לְאַחַר בְּעוּר כָּתְבוּ הַתּוֹס' לְדַעַת עַצְמָן, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְפָרֵשׁ כִּפְשׁוּטוֹ שֶׁאֲסוּרִין בַּאֲכִילָה מִשּׁוּם סְפִיחִים לְפִי מָה שֶׁכָּתְבוּ שָׁם שֶׁכְּרוּב אֵין בּוֹ אִסּוּר סְפִיחִין דְּחַשִּׁיב כְּאִילָן, אֲבָל לְשִׁיטַת רַבֵּנוּ נִסִּים שֶׁהוּבָא בְּתוֹס' שָׁם שֶׁסּוֹבֵר שֶׁגַּם בִּכְרוּב שַׁיָּךְ אִסּוּר סְפִיחִים, אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ מ"ש בְּמִשְׁנָה "אֲסוּרִים" מִשּׁוּם סְפִיחִים וּכְדַעַת הָרַמְבָּ"ם הַנַּ"ל. וְכֵן מָצָאתִי לְמָהַרְשָׁ"ל וּמָהַרְשָׁ"א שָׁם בְּתוֹס' פְּסָחִים שֶׁהֵעִירוּ בָּזֶה. עַ"שׁ.

ה. וּלְדִינָא נִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לְהַחְמִיר כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם וְהָרֹא"שׁ וְסִיעָתָם. וְכֵן פָּסַק הַמַּבִּי"ט (חֵלֶק ג' סִימָן מ"ה) וּמָהָר"שׁ סִירְלְיאוֹ זַ"ל בְּפֵרוּשׁוֹ לַיְרוּשַׁלְמִי שְׁבִיעִית (פֶּרֶק ט' הֲלָכָה א'). וְאֶפְשָׁר שֶׁגַּם הַחזו"א שְׁבִיעִית(סִימָן ט' אוֹת י"ז) שֶׁפָּסַק לְהָקֵל כהר"ש מִשּׁוּם שֶׁהִיא מַחְלֹקֶת בִּדְרַבָּנָן, הָיָה פּוֹסֵק לְהַחְמִיר אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהָרֹא"שׁ סוֹבֵר ג"כ כְּהָרַמְבָּ"ם. וּמ"מ לְדִידַן נִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לְהַחְמִיר וְלִקְנוֹת יֶרֶק שֶׁגָּדְלוּ בַּקַּרְקַע שֶׁל נָכְרִי שֶׁאֵין בָּהֶם אִסּוּר סְפִיחִים וּכְמוֹ שֶׁפָּסַק הָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה הֲלָכָה כט). וְאִם אִי אֶפְשָׁר לְמְצֹא יֶרֶק שֶׁגָּדְלוּ בַּקַּרְקַע שֶׁל נָכְרִי, מוּטָב לִקְנוֹת יֶרֶק מֵהַשּׁוּק הַחָפְשִׁי שֶׁסּוֹמְכִים עַל הֶתֵּר הַמְּכִירָה, מִלִּקְנוֹת יֶרֶק שֶׁל "אוֹצָר בֵּית דִּין" שֶׁאֲסוּרִים מִשּׁוּם סְפִיחִים לְדַעַת הָרַמְבָּ"ם וְהָרֹא"שׁ וְסִיעָתָם. וְנִרְאֶה שֶׁאַף הַנּוֹהֲגִים לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא לִקְנוֹת בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה פֵּרוֹת וְיֶרֶק בַּשּׁוּק הַחָפְשִׁי מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם רוֹצִים לִסְמֹךְ עַל "הֶתֵּר הַמְּכִירָה" שֶׁנַּעֲשָׂה ע"י הָרַבָּנוּת הָרָאשִׁית, יְכוֹלִים לִקְנוֹת יֶרֶק בַּשּׁוּק הַחָפְשִׁי עַד אֶמְצַע חֹדֶשׁ מַרְחֶשְׁוָן תשנ"ד שֶׁעַדַיִן הַיֶּרֶק הֵם מֵאוֹתָן שֶׁנִּזְרְעוּ בַּשִּׁשִּׁית וְאֵין בָּהֶם דִּין סְפִיחִים לְדַעַת הר"ש וְסִיעָתוֹ, וְאַף שֶׁלְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם יֵשׁ בָּהֶם דִּין סְפִיחִים, מ"מ לְעִנְיָן זֶה יִסְמְכוּ עַל הֶתֵּר הַמְּכִירָה, וְהו"ל כְּעֵין סָפֵק סְפֵקָא, דְּשֶׁמָּא כהר"ש וְסִיעָתוֹ, וְשֶׁמָּא הֶתֵּר הַמְּכִירָה מוֹעִיל וְהו"ל יֶרֶק שֶׁנִּלְקְטוּ מִקַּרְקַע שֶׁל נָכְרִי שֶׁאֵין בָּהֶן דִּין סְפִיחִים לְכָלֵי עָלְמָא. (וּמ"מ כְּיָוֹן שֶׁהֵם מַחְמִירִים שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ עַל הֶתֵּר הַמְּכִירָה, צְרִיכִים לְקָנוֹת בְּהַבְלָעָה אוֹ בְּהַקָּפָה כְּדִין יֶרֶק שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁנִּלְקְטוּ מִקַּרְקַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל, דְּלְעִנְיָן זֶה לֵיכָּא סָפֵק סְפֵקָא לְהָקֵל). וְזֶה עָדִיף מִשֶּׁיִּקְנוּ יֶרֶק שֶׁל 'אוֹצַר בֵּית דִּין' שֶׁאֲסוּרִים בְּוַדַּאי מִשּׁוּם סְפִיחִים לְדַעַת הָרַמְבָּ"ם וְהָרֹא"שׁ, וְלֵיכָּא בְּהוּ סָפֵק סְפֵקָא לְהָקֵל. וּמ"מ לַיְלָדִים אֶפְשָׁר לְהָקֵל לְהַאֲכִילָם יֶרֶק שֶׁל אוֹצַר בֵּית דִּין שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה סָפֵק סְפֵקָא לְהָקֵל. דְּשֶׁמָּא כְּדַעַת הר"ש וְסִיעָתוֹ שֶׁאֵין בַּיֶּרֶק הַלָּלוּ דִּין סְפִיחִים וְשֶׁמָּא כְּדַעַת הָרַשְׁבָּ"א וְהָרָ"ן והרי"ד שֶׁמַּתִּירִים לְהַאֲכִיל לְקָטָן אִסּוּר דְּרַבָּנָן וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי כַּיּוֹצֵא בָּזֶה בְּסִפְרִי מְנוּחַת אַהֲבָה חֵלֶק א' (פֶּרֶק כ, סְעִיף ד'). ע"ש.

וְהִשִּׁיב עַל דְּבָרָיו הַגָּאוֹן הָנָאֱמָ"ן שְׁלִיטָ"א: א"ה, דִּבְרֵי הָרַב הַכּוֹתֵב (נר"ו) נֶאֱמָנוּ מְאֹד, וְכָל דְּיָלְדָא אֲמֵיהּ כְּוָותֵיהּ תֵּלֵד. וְאע"פ שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר דְּבִדְרַבָּנָן אֲפִלּוּ בְּמַחְלֹקֶת שְׁקוּלָה אַזְלִינַן לְקֻלָּא, וְעוֹד יֵשׁ לְצַדֵּד דְּבִזְמַנֵּנוּ אַחֲרֵי שֶׁחִדְּשׁוּ הָאַחֲרוֹנִים "הֶתֵּר מְכִירָה" לֹא שַׁיְכָא גְּזֵרַת סְפִיחִין, שֶׁאִם יִרְצֶה יִמְכֹּר ע"י הָרַבָּנוּת וְיִזְרַע לְכַתְּחִלָּה בַּשְּׁבִיעִית, וכ"ש דְּבְאוֹצַר בֵּית דִּין שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחַת בֵּית דִּין, לְכְאוֹרָה אֵין חֲשָׁשׁ שֶׁיִּזְרְעוּ בַּשְּׁבִיעִית) מִכָּל מָקוֹם אֵין נִרְאֶה לְסָמֹךְ עַל זֶה כְּלָל, וּלְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לְהַחְמִיר כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם וּדְעִמֵּהּ. וּמ"מ בַּנִּגְמָר גִּדּוּלָן בַּשִּׁשִּׁית, נִרְאֶה

דִּלְהָרֹא"ש אֵין בָּהֶם גְּזֵרַת סְפִיחִין אע"פ שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּתוֹסְפוֹתָיו לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה דַּף י"ד ע"ב וְסָכָּה דַּף ט"ל ע"ב (וְהַזְכִּירָם הרה"ג ר"י זָלְיכָה נר"ו בְּאוֹר תּוֹרָה שַׁבָּט התשנ"ד סִימָן מ"ז), וּמְדַמֵּי לְהוּ לִבְצָלִים הַסָּרִיסִים שֶׁמָּנַע מֵהֶם מַיִם שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה (בְּסוֹף פֶּרֶק ב' דִּשְׁבִיעִית). ע"ש. וּמַשְׁמַע דְּמִדְּרַבָּנָן נָמֵי מִישְׁרָא שָׁרוּ. וּעכ"פ נִרְאֶה שֶׁאֵין צָרִיךְ לַחְקֹר בַּחֲנוּיוֹת שֶׁמּוּטָּה אִם יֵרָקוֹת אֵלֶּה מִשֶּׁל גּוֹיִם אוֹ מֵאוֹצַר בֵּית דִּין שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית, דְּאִיכָּא סָפֵק סְפֵקָא, שֶׁמָּא הָלְכָה כהר"ש וְהָרַמְבָּ"ן וְסִיעָתָם, וְשֶׁמָּא הֵם מִשֶּׁל גּוֹיִם דְּלֵיכָּא בְּהוּ גְּזֵרַת סְפִיחִין. וְכֵיוָן שֶׁסָּפֵק רִאשׁוֹן אֵין בְּיָדֵינוּ לְהַכְרִיעַ וּלְבָרֵר, אֵין צָרִיךְ לְבָרֵר כְּלָל, וכמ"ש בְּשׁוּ"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה קַמָּא (חֵלֶק יו"ד סִימָן מ"ג ונ"ז, וְהוּבָא בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה יו"ד סִימָן ק"י, בְּכְלָלֵי סָפֵק סְפֵקָא אוֹת ל"ה). ע"ש וְעוֹד אַחֲרוֹנִים. וּמִפְּנֵי קְצָר הַפְּנַאי בעוה"ר [מִפְּנֵי מַחֲלַת הָרַבָּנִית נ"ע] לֹא אוּכַל לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר, וְדַי בָּזֶה. (וּבַבָּנָנוֹת שֶׁמּבִיאִים עַכְשָׁו בַּחֲנוּיוֹת שֶׁמּוּטָּה מֵאוֹצַר בֵּית דִּין, נִרְאֶה דְּיֵשׁ לְצָרֵף דַּעַת רַבֵּנוּ יִצְחָק וְהָרֹא"ש שֶׁהַבָּנָנָה עֵץ הִיא וּבְרָכָתָהּ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ כַּמּבֹאָר בְּשׁוּ"ת יְחָוֶה דַּעַת חֵלֶק ו' (סוֹף סִימָן י"ג בַּהֲעָרָה, וּבְסֵפֶר יַלְקוּט יוֹסֵף חֵלֶק ג' עַמּוּד תי"ט וְאֵילָךְ). עש"ב. וּמִמֵּילָא לֹא שַׁיְכָא בָּהּ גְּזֵרַת סְפִיחִין. וְשׁוּב שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הַגָּאוֹן חֲזוֹן אִישׁ זצ"ל דְּלֹא שַׁיְכָא גְּזֵרַת סְפִיחִין בַּבָּנָנוֹת לְכָלֵי עָלְמָא, שֶׁאֵין לָחוּשׁ שֶׁנִּשְׁתְּלוּ בַּשְּׁבִיעִית, לְפִי שֶׁאֵינָם נוֹתְנִים פְּרִי בִּשְׁנָתָם הָרִאשׁוֹנָה כְּלָל, וְדִינָם לְעִנְיַן סְפִיחִין כְּפֵרֵי אִילָן. ודפח"ח. ושו"ר שכ"כ בְּס' הָאָרֶץ וּמִצְוֹותֶיהָ (מַהֲדוּרַת התשמ"ו) עַמּוּד ר"ח בְּשֵׁם כַּמָּה אַחֲרוֹנִים. ואכמ"ל).

וְאַחַר כַּמָּה חֲדָשִׁים (בְּתַמּוּז התשנ"ד) הֵאִיר ה' אֶת עֵינַי, וּמָצָאתִי להרא"ש (בְּפֶרֶק ה' דִּשְׁבִיעִית מִשְׁנָה ג') שֶׁכָּתַב בְּפִשִׁיטוּת דְּכִי אָסְרִינַן סְפִיחִין הָיְינוּ בְּהָנָךְ דִּתְחִלַּת גִּדּוּלָן בַּשְּׁבִיעִית, אוֹ בִּתְבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ בַּשִּׁשִּׁית, אֲבָל לוּף שֶׁגָּדַל עִקָּרוֹ בַּשִּׁשִּׁית אֶלָּא שֶׁגָּדְלוּ עָלָיו בַּשְּׁבִיעִית, אֵין עֲלֵיהֶם דִּין סְפִיחִין לֵאָסֵר בַּאֲכִילָה. ע"ש. וְאֵין נִרְאֶה שֶׁיַּחְזֹר בּוֹ בְּאוֹתָהּ מַסֶּכֶת עַצְמָהּ (בְּפֶרֶק ט' מִשְׁנָה א'), אוֹ שֶׁמְּדַבֵּר אַלְבָּא דר"ש דַּוְקָא. אֶלָּא צָרִיךְ לוֹמַר חֲדָא מִתַּרְתֵּי, אוֹ שֶׁפּוֹסֵק כְּדַעַת רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרִישׁ פֶּרֶק ט' כֵּיוָן דְּסָתַם רַבִּי כְּוָותֵיהּ תְּלָתָא זִמְנֵי (בְּפֶרֶק ה' דִּשְׁבִיעִית מִשְׁנָה ג' ובפ"ז מִשְׁנָה ג' ובפ"ח מִשְׁנָה ד'), אוֹ דס"ל דְּאַף רַבָּנָן דִּפְלִיגִי עַלֵּה דר"ש וְאָסְרִי, הַיְנוּ אַלְבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּסִפִיחִין דְּאוֹרָיְתָא כַּמּבֹאָר בִּפְסָחִים (דַּף נ"א ע"ב) דְּתַרְוַיְהוּ אַלְבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא. ע"ש. אֲבָל לְדִידַן דְּסִפִיחִין דְּרַבָּנָן, אֵין לְגָזֹר בְּגִדּוּלֵי שִׁשִּׁית שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית אַטּוּ סְפִיחֵי שְׁבִיעִית, דְּהָוֵי גְּזֵרָה לִגְזֵרָה. וְלִגְזֹר שֶׁמָּא יִזְרַע לְכַתְּחִלָּה בַּשְּׁבִיעִית, הִיא גְּזֵרָה רְחוֹקָה, דְּאֵין לִגְזֹר בְּצַמְחוּ בַּשִּׁשִּׁית אַטּוּ שֶׁמָּא יִזְרַע בַּשְּׁבִיעִית, דא"כ בּוֹאוּ וְנִגְזֹר גַּם בְּנִלְקְטוּ בְּסוֹף שִׁשִּׁית שֶׁמָּא יִזְרַע וְיִלְקֹט בַּשְּׁבִיעִית וְיֹאמַר בַּשִּׁשִּׁית לָקַטְתִּי. וּבָזֶה אִיצְטְמִיד חַצְבָּא דְּהַגְּאוֹנִים הָרַב מָאנִי וְהֶחָזוֹן אִישׁ זצ"ל שֶׁכָּתְבוּ שֶׁדַּעַת הָרֹא"ש כהר"ש וְהָרַמְבָּ"ן. וְכֵן הִרְאַנִי ידי"נ הרה"ג ר' אֱלִיָּהוּ מָאדָאר שְׁלִיטָ"א בְּתוֹסְפֵי הָרֹא"ש (פְּסָחִים נא:) שֶׁכָּתַב בְּהֶדְיָא דְּיָרָק שֶׁגָּדַל בַּשִּׁשִּׁית וְהוֹסִיף בַּשְּׁבִיעִית הַנְהוּ סְפִיחֵי שִׁשִּׁית מִיקְרוּ וְלֹא סְפִיחֵי שְׁבִיעִית, וּר"ש דְּקַאָמַר אֲסוּרִים וּמְתֻּרִים לְעִנְיַן קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית קַאָמַר. ע"ש. וַהֲרֵי יֵשׁ לָנוּ שִׁשָּׁה רִאשׁוֹנִים כְּדַעַת הר"ש, וְהֵם: הַתּוֹס' וְהָרַמְבָּ"ן וְהָרֹא"ש וְור' דָּוִד בּוֹנְפִיד וּמָהָרָ"ם חֲלָאוָה והרע"ב, לְעֻמַּת אַרְבָּעָה הַסּוֹבְרִים כְּהָרַמְבָּ"ם. וְכֵן נִרְאֶה עוֹד מִלְּשׁוֹן רָשִׁ"י בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דַּף ט"ו ע"א בד"ה יד הַכֹּל מְמַשְׁמְשִׁים בָּהּ וְכוּ', כָּל שֻׁדּוֹת וּפַרְדֵּסוֹת הֶפְקֵר הֵן בַּשְּׁבִיעִית וְכוּ'. ע"ש. וְלִכְאוֹרָה מַשְׁמָע

דְּשָׂדוֹת הֵן שֶׁל תְּבוּאָה וְיָרָקוֹת, וּפַרְדֵּסוֹת הֵם עֲצֵי פְּרִי. וְאִם אִיתָא הֲרֵי אֲסוּרִים בְּלָאו הָכִי הַתְּבוּאָה וְהַיְּרָקוֹת מִשּׁוּם סְפִיחִין. וְדוֹחֵק לוֹמַר דְּרַבָּה אַיְירֵי לִפְנֵי גְּזֵרַת סְפִיחִין. אֲבָל לְשִׁיטַת הר"ש וְהָרַמְבָּ"ן נִיחָא. [ושו"ר דִּמְשַׁמַּע לָהּ שֶׁפִּיר גַּם לְדַעַת הָרַמְבָּ"ם, בִּתְבוּאָה שֶׁהִגִּיעָה לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת, דְּהַיְנוּ שֶׁהֵבִיאָה שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁבִיעִית וְנִקְצְרָה בִּשְׁמִינִית, דְּאֵינָהּ אֲסוּרָה מִשּׁוּם סְפִיחִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּפֶרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה הֲלָכָה ט' וַהֲלָכָה י' (וְהֵן הֲלָכָה אַחַת כְּמוֹ שֶׁיֵּרָאֶה הַמְּעַיֵּן. וכ"ה בְּמַהֲדוּרַת פְּרֶנְקֶל). ע"ש. אֲבָל בִּירָקוֹת לֹא מַשְׁכַּחַת לָהּ].

וְעוֹד הוֹסִיף הַגָּאוֹן הָנָאֱמַ"ן בְּהֶעָרָה (שָׁם) עַיֵּן תּוֹס' בְּקִדּוּשִׁין (דַּף ב' סוֹף ע"ב) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ נִסִּים שֶׁכָּתְבוּ, דְּכֵיוָן שֶׁגָּדְלוּ "רֻבָּן" בַּשְּׁשִׁית הֵם כֻּלָּם שְׁשִׁית וּמְתָרִים אַף לִסְחוֹרָה. ע"ש. וְכָל שֶׁכֵּן דְּשָׂרוּ בַּאֲכִילָה. וְשָׁם הִקְשׁוּ מִזֶּה לפירש"י דְּבָרָק אַזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה, וְדָחוּ דְּבָרָיו. ע"ש בְּאָרֻךְ. וְאִם לֹא כָּתַב כֵּן רַבֵּנוּ נִסִּים בְּהָדְיָא מַאי קְשְׁיָא לְהוּ. גַּם לְשׁוֹנָם בִּפְסָחִים: שֶׁגָּדְלוּ בְּהֶתֵּר בַּשְּׁשִׁית וְנִכְנְסוּ בַּשְּׁבִיעִית וְנִשְׁתַּהוּ עַד לְאַחַר הַבְּעוּר וְכוּ', מַשְׁמָע דְּנִשְׁתַּהוּ בַּקַּרְקַע, וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִגְדְּלוּ קְצָת. וְכֵן לָשׁוֹן הָרָ"שׁ (רִישׁ פֶּרֶק ט' דִּשְׁבִיעִית) נִרְאֶה כֵּן. רַק הַתּוֹס' בִּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כָּתְבוּ דְּאַיְירִי שֶׁגִּגְמַר גִּדּוּלָם בַּשְּׁשִׁית אֲבָל אִם לֹא נִגְמַר אַזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה, וְלֹא הִזְכִּירוּ דִּבְרֵי רַבֵּנוּ נִסִּים כְּלָל. ע"ש. ועכ"פ לְרַבֵּנוּ נִסִּים אִם גָּדַל רֻבָּן בַּשְּׁשִׁית אֵין בָּהֶם קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית כְּלָל וְלֹא אַזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה וכמ"ש הַתּוֹס' בְּקִדּוּשִׁין. וְחָזִי לְאִצְטְרוֹפֵי לְדַעַת הַחוֹלְקִים עַל הָרַמְבָּ"ם. וַהֲרֵי לְפָנֵינוּ שִׁבְעָה רִאשׁוֹנִים מְקִלִּים, וְהֵם: רַבֵּנוּ נִסִּים, הַתּוֹס' בְּשֵׁם ר"י, הר"ש, הָרַמְבָּ"ן, ר' דָּוִד בּוֹנְפִּיד, מֵהָרָ"ם חֶלָאוּהָ והרע"ב. וְאִם נוֹסִיף גַּם אֶת הָרֹא"שׁ (בפ"ה דִּשְׁבִיעִית הַנָּ"ל), יִהְיוּ שְׁמוֹנָה.

וּבְפֶרֶט בִּשְׁנָתֵנוּ זֹאת [התשנ"ד] שֶׁהַפְּרָאִים הָעֲרָבִים ימ"ש יוֹצְאִים כְּחַיְתוֹ טֶרֶף לִשְׁלֹל שָׁלָל וְלִשְׁפֹּךְ דָּם נְקִיִּים, וְזֶה שֶׁבַע שָׁנִים הָאֵינְתִּיפַאדָה מִשְׁתּוֹלֶלֶת בעוה"ר. וְכַמָּה פְּעָמִים צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת סֶגֶר סָבִיב הַחַיּוֹת הָאֵלֶּה לְבַל יֵצְאוּ מִמְּאוּרָתָם, וּבִזְמַן הַסֶּגֶר קָשֶׁה לִמְצֹא יְרָקוֹת שֶׁל נָכְרִים, נִרְאֶה דְּשַׁפִּיר דָּמֵי בִּשְׁעַת הַדְּחָק כָּזוֹ לִסְמֹךְ עַל גְּדוֹלֵי עוֹלָם שֶׁהִתִּירוּ גִּדּוּלֵי שְׁשִׁית שֶׁנִּלְקְטוּ בַּשְּׁבִיעִית (וּכְמוֹ שֶׁפָּסְקוּ הַחֲזוֹן אִישׁ וְהָרַב מָאנִי וְהָרַב נִסִּים כַּדּוּרִי זצ"ל). דְּבָלָאו הָכִי מִי יוֹדֵעַ אִם הָיָה ר' יַנַּאי בְּדוֹרֵנוּ, אִם לֹא הָיָה מַכְרִיז וְאוֹמֵר פּוּקוּ וְזִרְעוּ מִשּׁוּם אִינְתִּיפַאדָה (עַיֵּן סַנְהֶדְרִין דַּף כ"ו ע"א, וְתוֹס' שָׁם בד"ה מִשֶּׁרִבּוּ הָאַנָּסִין). ואכמ"ל. נָאֱמַ"ן ס"ט. ע"כ.

אַתָּה הָרוֹאֶה שֶׁדַּעַת רֹב הָרִאשׁוֹנִים לְהָקֵל בְּיָרָק הַנִּזְרָע בַּשְּׁשִׁית וְנִלְקָט בַּשְּׁבִיעִית שֶׁאֵין בּוֹ מִשּׁוּם סְפִיחִין, אַף שֶׁנּוֹהֵג בּוֹ קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, וּמְמֻלָּא שֶׁפִּיר דָּמֵי לְהָקֵל לִקְנוֹת מִיְּרָקוֹת שֶׁבְּאוֹצַר בֵּית דִּין, וכ"ש בִּירָקוֹת שֶׁהֶתֵּר הַמְּכִירָה שֶׁאֵין בָּהֶם מִשּׁוּם סְפִיחִין כְּלָל וְכַנַּ"ל.

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה
לאוהבי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אַשִׁיחָה בְּחֻקֶּיךָ"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיך באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולחיות שותף
להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

א.י.ש אשדוד 052-7627127

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בשורה טובה לאוהבי התורה והלומדיה

להח"ד בינ"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גדולי הדור שליט"א
והתקבלו כס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בס"ד

יגדיל תורה

קריאה של חיבה בדרבר סיוע

להקמת כולל אברכים יגדיל תורה בבאר שבע

הננו פונים אל אחינו בית ישראל היקרים

די בכל אתר ואתר

לבוא לעזרת ה' בגיבורים

לסייע בפתיחת כולל יום לאברכים

בבית הכנסת "היכל שלמה" נזרית באר שבע

בעזרת תמיכה קבועה של הוראת קבע נוכל בעזרת הי"ת

לקרוא לאברכים שמבקשים ללמוד בהתמדה במשך יום שלם

ולהרחיב גבול הקדושה בעיר האבות

זכות התורמים חשובה כזבולון שתמך באחיו יששכר

ומקיים מצוה רבה בלימוד התורה ולמעלות אין קץ

וזוכה שיקויים בו **"ברוך אשר יקים את התורה הזאת"**

ו"בצל החכמה בצל הכסף"

ו"שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול"

לפרטים: טל **0509013000**

אברכים המעוניינים להתקבל לכולל ניתן לפנות לטל: **0504158840**

ניתן לתרום בדרך פשוטה דרך קישור לנדרים פלוס

https://www.matara.pro/nedarimplus/online/?mosad=7005270

למעוניין להקים הוראה בעצמו קוד מוסד יגדיל תורה באר שבע **52227**

למעוניין לתרום בהעברה בנקאית עבור יגדיל תורה

בנק מזרחי מ.ח **371407** סניף **426**

ניתן להעביר תרומה בביט ליגדיל תורה לטלפון מס **050-9013000**

שותפים להקים
מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת
ובית מדרש יגדיל תורה
ומקוה טהרה לנשים ולגברים
ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'
מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א
סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46
וקבלה דיגיטלית למייל
בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף
יזכה בספר חדש
יגדיל תורה בהלכה
שבת כרך א'

ערוץ יגדיל

או בסריקה

לפרטים: 0548410379

לפרטי הפקדה לחשבון בנק מזרחי סניף 426 מ.ח 371407 ע"ש יגדיל תורה